John Hersey

Hiroshima

„Orice om care ştie să citească ar trebui să parcurgă această carte."
Saturday Review of Literature

METEOR PUBLISHING

CÂND A CĂZUT BOMBA

6 august 1945

Domnişoara TOSHINKI SASAKI, funcţionară în departamentul resurse umane al Fabricii de Cositor East Asia, tocmai întorsese capul ca să se adreseze fetei de la biroul vecin.

Medicul MASAKAZU FUJII tocmai se aşezase ca să citească ziarul pe veranda spitalului său privat.

Doamna HATSUYO NAKAMURA, văduva unui croitor, privea un vecin prin fereastra de la bucătărie.

Părintele WILHELM KLEINSORGE, pastor german, era întins pe un pat din clădirea Misiunii şi citea o revistă iezuită.

Tânărul chirurg TERUFUMI SASAKI mergea pe coridorul unui spital cu o probă de sânge pentru o analiză Wasserman.

Reverendul KIYOSHI TANIMOTO, pastor al Bisericii Metodiste Hiroshima, se pregătea să descarce o cotigă cu haine la reşedinţa unui bogătaş din suburbii.

O SUTĂ DE MII DE OAMENI AU FOST UCIŞI DE EXPLOZIA BOMBEI ATOMICE. ACEŞTIA ŞASE S-AU NUMĂRAT PRINTRE SUPRAVIEŢUITORI. JOHN HERSEY VĂ SPUNE POVEŞTILE LOR, IAR ÎN ACEASTĂ EDIŢIE ADĂUGITĂ A REVENIT PENTRU A-I CĂUTA DUPĂ PATRUZECI DE ANI… CA SĂ VĂ SPUNĂ DESTINELE LOR.

John Hersey

HIROSHIMA

O EDIȚIE NOUĂ CU UN CAPITOL FINAL
SCRIS LA PATRUZECI DE ANI DUPĂ EXPLOZIE

Traducere din limba engleză
de *Mihai-Dan Pavelescu*

METEOR
PUBLISHING

CUPRINS

UNU:
UN FULGER SILENŢIOS

ÎN DIMINEAŢA ZILEI de 6 august 1945, la 8:15, ora Japoniei, când bomba atomică a fulgerat deasupra Hiroshimei, domnişoara Toshiko Sasaki, funcţionară în departamentul de resurse umane al Fabricii de Cositor East Asia, tocmai se aşezase la biroul ei şi întorsese capul, ca să se adreseze fetei de la biroul vecin. În acelaşi moment, medicul Masakazu Fujii se instala picior peste picior ca să citească ziarul *Asabi* din Osaka pe veranda clinicii lui private, cu vedere spre unul dintre cele şapte braţe de estuar care străbat Hiroshima. Doamna Hatsuyo Nakamura, văduva unui croitor, stătea la fereastra bucătăriei şi privea un vecin care-şi demola casa deoarece se găsea pe aliniamentul unui coridor de foc al defensivei aeriene a oraşului. Părintele Wilhelm Kleinsorge, pastor iezuit german, era întins în lenjerie intimă pe un pat de la ultimul nivel al clădirii cu două etaje a Misiunii sale şi citea revista iezuită *Stimmen der Zeit*. Doctorul Terufumi Sasaki, un chirurg tânăr din spitalul mare şi modern al Crucii Roşii din oraş, mergea pe un coridor al spitalului ţinând în mână o probă de sânge pentru o analiză Wassermann, iar reverendul Kiyoshi Tanimoto, pastor al Bisericii Metodiste Hiroshima, se oprise la uşa reşedinţei unui bogătaş din suburbia Koi din vestul oraşului şi se pregătea să descarce o cotigă plină cu obiecte pe care le evacuase din oraş, temându-se de raidul bombardierelor B-29 pe care toţi îl aşteptau să se abată asupra Hiroshimei. O sută de mii de oameni au fost ucişi de explozia bombei atomice, iar cei şase de mai sus s-au numărat printre supravieţuitori. Şi azi se întreabă de ce au trăit, în timp ce atât de mulţi au murit? Toţi îşi amintesc acel moment în care şansa sau decizia – un pas făcut exact în clipa aceea, hotărârea de a intra în casă, urcarea într-un tramvai, iar nu în următorul – i-a salvat. Iar acum toţi ştiu că, supravieţuind,

au trăit zeci de vieţi şi au văzut mai multă moarte decât crezuseră vreodată posibil. Însă la momentul acela, niciunul nu avea habar de nimic.

* * *

ÎN DIMINEAŢA ACEEA, reverendul Tanimoto s-a trezit la ora 5. Era singur în casa parohială, fiindcă, de ceva vreme, soţia lui făcea naveta cu pruncul lor de un an, pentru a petrece nopţile la o prietenă din Ushida, o suburbie din nord. Dintre toate oraşele importante ale Japoniei, numai Kyoto şi Hiroshima nu fuseseră bombardate de *B-san* – „domnul B.”, aşa cum numeau japonezii avioanele B-29, cu un amestec de respect şi familiaritate nefericită –, iar domnul Tanimoto, ca toţi vecinii şi prietenii lui, era teribil de îngrijorat Auzise relatări detaliate care-l neliniştеau, despre raiduri în masă asupra oraşelor Kure, Iwakuni, Tokuyama şi alte localităţi din apropiere, şi era sigur că în curând va sosi ceasul Hiroshimei. Dormise prost în noaptea anterioară, deoarece alarma antiaeriană sunase de câteva ori. De mai multe săptămâni, alarmele se auzeau aproape în fiecare noapte, fiindcă bombardierele B-29 foloseau lacul Biwa, din nord-estul aşezării, ca punct de rendez-vous şi, indiferent ce oraş intenţionau americanii să atace, superfortăreţele zburătoare se revărsau peste coastă în apropiere de Hiroshima. Frecvenţa alarmelor şi reticenţa „domnului B.” de a ataca Hiroshima îi neliniştеau pe locuitori; se zvonea că americanii intenţionau ceva special pentru oraşul lor.

Domnul Tanimoto era un bărbat scund, care nu se sfia să vorbească, să râdă sau să plângă, după caz. Părul negru îi era pieptănat cu cărare pe mijloc şi destul de lung; fruntea care se bomba proeminent imediat deasupra sprâncenelor, asociată mustăcioarei; gurii şi bărbiei mici îi conferea un aspect straniu, bătrânicios şi în acelaşi timp tineresc, băieţos, totuşi înţelept, slăbuţ, dar energic. Gesturile îi erau agitate şi rapide, însă aveau o reţinere care sugera un om prevăzător şi atent. Îşi demonstrase de altfel toate aceste însuşiri în zilele neliniştite dinaintea exploziei bombei atomice. Pe lângă faptul că soţia lui îşi petrecea nopţile în Ushida, domnul Tanimoto dusese toate lucrurile deplasabile din biserica sa, aflată în populatul cartier rezidenţial Nagaragawa, la casa unui fabricant de viscoză din Koi, la trei kilometri de centrul oraşului. Acest fabricant, pe nume Matsui, îşi pusese la dispoziţie casa respectivă, pe atunci nelocuită, multor prieteni şi cunoştinţe,

pentru a-şi putea evacua bunurile la o distanţă sigură de probabila zonă-ţintă a bombardamentului. Domnul Tanimoto îşi transportase, de unul singur, scaune, cărţi de imnuri, biblii, obiecte de altar şi arhiva bisericii, folosindu-şi cotiga, dar avusese nevoie de ajutor pentru orgă şi pian. Cu o zi în urmă, prietenul lui, Mats, îl ajutase să ducă pianul la Koi şi, în contrapartidă, el îi promisese că-l va ajuta azi să transporte obiectele fiicei sale. De aceea se trezise atât de devreme.

Domnul Tanimoto şi-a pregătit singur micul dejun. Se simţea foarte obosit. Efortul mutării pianului din ziua anterioară, somnul superficial de peste noapte, săptămânile de temeri şi alimentaţia dezechilibrată, grijile parohiei – toate se cumulaseră şi-l făceau să se simtă aproape incapabil de o nouă zi de muncă. Mai exista şi un alt aspect: domnul Tanimoto studiase teologia la Colegiul Emory din Atlanta, statul american Georgia, pe care-l absolvise în anul 1940, vorbea excelent limba engleză, se îmbrăca în haine americane, corespondase cu mulţi prieteni americani până la declanşarea războiului şi, în mijlocul unui popor obsedat de spioni – poate el însuşi aproape obsedat în această privinţă –, se simţea tot mai neliniştit. Poliţia îl chestionase în câteva rânduri şi, cu câteva zile în urmă, auzise că o cunoştinţă influentă, domnul Tanaka, fost ofiţer în compania maritimă Toyo Kisen Kaisha, anticreştin şi faimos în Hiroshima pentru acţiunile caritabile ostentative, dar şi pentru manifestările de tiranie, le-ar fi spus oamenilor că nu pot avea încredere în Tanimoto. De aceea, pentru a demonstra public că era un bun japonez, domnul Tanimoto preluase funcţia de preşedinte al *tonarigumi* („Asociaţia vecinilor”) locale, funcţie care adăuga la îndatoririle şi problemele sale şi organizarea apărării antiaeriene pentru aproximativ douăzeci de familii.

În dimineaţa respectivă, domnul Tanimoto a pornit spre casa domnului Matsuo înainte de ora 6. Când a ajuns acolo, a aflat că urmau să transporte un *tansu*, un scrin japonez mare, plin cu haine şi obiecte casnice. Cei doi bărbaţi au pornit la drum. Dimineaţa era senină şi deja atât de călduroasă, încât ziua se anunţa insuportabilă. La câteva minute după plecare, s-a auzit sirena antiaeriană: o rafală lungă de un minut, care anunţa apropierea unor avioane, dar care le indica locuitorilor Hiroshimei un grad redus de pericol, fiindcă o auzeau în fiecare dimineaţă la ora aceea, când un avion meteorologic american trecea pe deasupra oraşului. Bărbaţii au tras şi împins cotiga pe străzi. Hiroshima este un oraş în formă de evantai şi se

întinde în mare parte pe cele şase insule formate de şapte braţe de estuar care se desfac din râul Ota; principalele cartiere comerciale şi rezidenţiale, ce acopereau zece kilometri pătraţi în centrul oraşului, adăposteau trei sferturi din populaţie, care, în urma unor programe de evacuare, fusese redusă la aproximativ 245.000 de locuitori, de la apogeul de 380.000, atins în timpul războiului. Oraşul era înconjurat de fabrici şi alte cartiere rezidenţiale, numite suburbii. Spre sud se aflau docurile, un aeroport şi Marea Interioară, presărată cu insule. Celelalte trei laturi ale estuarului erau înconjurate de un lanţ muntos. Tanimoto şi Matsuo au trecut prin centrul comercial, deja aglomerat, apoi au traversat două braţe de estuar, îndreptându-se către străzile în pantă ale suburbiei Koi, apoi au urcat spre periferie şi poalele munţilor. Încetarea alarmei a sunat când ei ajunseseră într-o vale aflată departe de cartierele cu case dese. (Detectând doar trei avioane, operatorii de radar japonezi presupuseseră că acestea se aflau în misiune de recunoaştere.) Împingerea cotigii până la casa domnului Matsui fusese obositoare, aşa că, după ce au manevrat-o pe aleea de acces şi au adus-o la treptele din faţă, bărbaţii s-au odihnit puţin. Între ei şi oraş se ridica o aripă a casei. Ca majoritatea locuinţelor din partea aceasta a Japoniei, clădirea avea scheletul şi pereţii din lemn, cu acoperiş din ţigle grele. Încăperea de la intrare, ticsită cu haine şi aşternuturi rulate în suluri, semăna cu o peşteră rece, plină de perne. În dreapta uşii din faţă a casei, se afla o grădină din pietre, mare şi pretenţioasă. Nu se auzea niciun zumzet de avioane. Dimineaţa era tăcută şi aerul nemişcat; locul era răcoros şi plăcut.

Apoi un fulger colosal de lumină a străbătut cerul. Domnul Tanimoto îşi aminteşte limpede că fulgerul a scăpărat de la est spre vest, de la oraş către dealuri. Semăna cu o bucată de soare. Atât el, cât şi domnul Matsuo au reacţionat îngroziţi – şi au avut timp să reacţioneze, deoarece se aflau la 3200 de metri de epicentrul exploziei. Domnul Matsuo s-a repezit pe trepte, a intrat în casă şi s-a aruncat printre aşternuturi, îngropându-se acolo. Domnul Tanimoto a făcut patru-cinci paşi şi s-a trântit între două stânci mari din grădină, lovindu-se în plin cu abdomenul de una dintre ele. Deoarece avea chipul lipit de piatră, n-a văzut ce s-a întâmplat. A simţit o apăsare, apoi peste el au început să cadă aşchii şi bucăţi de scânduri, dar şi fragmente de ţigle. N-a auzit niciun vuiet. (Aproape nimeni din Hiroshima nu-şi aminteşte să fi auzit vreun zgomot produs de bombă. Un pescar aflat în sampan pe Marea Interioară în apropiere de Tsuzu, cel cu care locuiau

soacra şi cumnata domnului Tanimoto, a văzut însă fulgerul şi a auzit o explozie puternică; el se găsea la aproape treizeci de kilometri de Hiroshima, dar detunătura fusese mai tare decât atunci când avioanele B-29 bombardaseră Iwakuni, aflat la numai opt kilometri depărtare.)

După un timp, domnul Tanimoto a cutezat să ridice capul şi a văzut că locuinţa domnului Matsui se prăbuşise. S-a gândit că o bombă căzuse direct pe ea. Norii de praf care se înălţaseră erau atât de denşi, încât părea a fi în amurg. Cuprins de panică, fără să se gândească pentru moment la domnul Matsuo care fusese prins sub ruine, s-a repezit afară, pe stradă. În timp ce alerga, a observat că zidul din ciment al curţii se prăbuşise înspre casă. Primul lucru pe care l-a văzut pe stradă a fost o grupă de soldaţi, care săpaseră în versantul dealului unul dintre miile de adăposturi subterane în care, aparent, japonezii intenţionau să reziste invaziei, deal cu deal, om cu om; soldaţii ieşeau din borta unde ar fi trebuit să fie în siguranţă, dar pe feţele lor, pe piepturi şi pe spinări curgea sânge. Erau tăcuţi şi ameţiţi.

Sub ceea ce părea a fi un nor de praf local, ziua se întuneca tot mai mult.

* * *

ÎN ZIUA ANTERIOARĂ exploziei bombei, crainicul de la postul de radio al Hiroshimei anunţase aproape de miezul nopţii că aproximativ două sute de avioane B-29 se apropiau de sudul insulei Honshu şi-i sfătuise pe locuitorii oraşului să se retragă în zonele ce fuseseră desemnate „sigure”. Doamna Hatsuyo Nakamura, văduva unui croitor, care locuia în districtul Nobori-cho, şi care avusese dintotdeauna obiceiul de a asculta ordinele primite, şi-a sculat cei trei copii – Toshio, băiatul de zece ani, şi cele două fete, Yaeko şi Myeko, de opt, respectiv de cinci ani –, i-a îmbrăcat şi au plecat spre zona militară cunoscută ca „Terenul oriental de paradă”, de la marginea nord-estică a oraşului. Acolo ea a aşezat câteva rogojini, pe care s-au întins copiii. Au dormit până la ora 2, când au fost treziţi de vuietul avioanelor ce zburau peste Hiroshima.

După trecerea avioanelor, doamna Nakamura s-a întors acasă cu copiii. Au ajuns în jurul orei 2:30 şi au deschis imediat radioul, care, spre disperarea ei, tocmai emitea un nou avertisment. Când i-a privit pe copii şi a văzut cât de obosiţi erau, şi când s-a gândit la numărul de drumuri, toate inutile, pe care le făcuseră în ultimele săptămâni spre Terenul oriental de

paradă, a decis că, în ciuda instrucţiunilor auzite la radio, îi era imposibil să ia totul de la început. I-a culcat pe copii pe saltelele puse direct pe podea, la ora 3 s-a întins şi ea, şi a adormit instantaneu, atât de adânc, încât n-a auzit zgomotul avioanelor ce au zburat ceva mai târziu pe deasupra lor.

Sirena a trezit-o în jurul orei 7. S-a sculat, s-a îmbrăcat repede şi s-a dus în grabă spre casa lui Nakamoto, şeful Asociaţiei vecinilor de care aparţinea, pe care l-a întrebat ce să facă. Bărbatul i-a spus să nu plece dacă nu se auzea semnalul de alertă maximă: o serie de rafale intermitente de sirenă. Doamna Nakamura s-a întors acasă, a aprins plita din bucătărie şi a pus orezul la fiert, după care s-a aşezat să citească *Chugoku*, ziarul din Hiroshima apărut în dimineaţa aceea. Spre uşurarea ei, la ora 8 a răsunat încetarea alarmei. I-a auzit pe copii foindu-se, aşa că s-a dus şi i-a dat fiecăruia câte un pumn de arahide, apoi le-a spus să mai rămână pe saltele, deoarece erau obosiţi după călătoria din toiul nopţii. Sperase că cei mici vor adormi pe loc, dar vecinul lor dinspre sud a început să facă o gălăgie înfiorătoare, bătând cu ciocanul, rupând şi despicând lemnărie. Convinsă, ca toţi locuitorii Hiroshimei, că oraşul va fi atacat în curând, prefectura începuse să insiste, cu ameninţări şi avertismente, să se realizeze nişte coridoare largi de foc, care, se spera, ar fi putut acţiona în conjuncţie cu braţele de estuar pentru a izola focurile declanşate de bombardamentele incendiare, iar vecinul îşi sacrifica acum, fără chef, casa în folosul siguranţei colective. Cu o zi în urmă, prefectura ordonase ca toate elevele de gimnaziu apte de muncă să ajute în următoarele zile la degajarea coridoarelor respective, aşa că ele începuseră treaba la scurt timp după încetarea alarmei.

Doamna Nakamura s-a întors în bucătărie, a aruncat o privire la orezul de pe foc şi apoi s-a uitat la vecin. Iniţial, zgomotul o iritase, după care fusese mişcată aproape până la lacrimi. Emoţia era îndreptată în mod explicit spre vecinul care-şi demonta casa, scândură cu scândură, într-un moment când existau atâtea distrugeri, dar, fără îndoială „femeia simţea şi o compătimire generală faţă de comunitate, alături de mila faţă de ea însăşi. Doamna Nakamura nu avusese o viaţă uşoară. Soţul ei, Isawa, fusese mobilizat în armată imediat după naşterea lui Myeko, şi mult timp nu mai avusese nicio veste de la el sau despre el, până când, pe 5 martie 1942, primise o telegramă de şapte cuvinte: „Isawa a murit cu onoare la Singapore.” Mai târziu a aflat că soţul ei murise pe 15 februarie, ziua cuceririi oraşului

Singapore, şi că avusese gradul de caporal. Isawa nu fusese un croitor tocmai prosper şi unicul său capital era o maşină de cusut marca Sankoku. După moartea lui, când solda încetase să-i mai sosească, doamna Nakamura a început să coasă ea însăşi la maşină şi, de atunci, şi-a întreţinut familia, foarte modest, din croitorie.

Pe când stătea la fereastră şi-şi privea vecinul, totul din jur s-a luminat în alb – un alb cum doamna Nakamura nu mai văzuse niciodată. N-a observat ce s-a întâmplat cu bărbatul de dincolo de gard, fiindcă reflexul matern a împins-o către copiii ei. Făcuse un singur pas (casa se găsea la 1250 de metri de epicentrul exploziei), când a fost ridicată în aer şi părea să zboare în camera de alături peste platforma pentru culcare, urmată de bucăţi din casă.

Fragmente de cherestea au căzut în jurul ei, apoi o ploaie de ţigle; totul s-a întunecat, deoarece fusese îngropată sub ruine. Sfărâmăturile n-au acoperit-o însă cu un strat gros. S-a ridicat şi s-a eliberat. A auzit un copil ţipând:

— Mamă, ajutor!

A văzut-o pe mezină – Myeko, care avea cinci ani – îngropată până la piept şi incapabilă să se mişte. Doamna Nakamura a pornit disperată spre ea, printre dărâmături, fără să-i poată vedea sau auzi pe ceilalţi copii.

* * *

ÎN ZILELE PRECEDENTE exploziei bombei atomice, doctorul Masakazu Fujii, un om prosper, hedonist şi, la momentul respectiv, nu foarte ocupat, îşi îngăduise luxul de a dormi până la ora 9 sau 9:30, dar, în dimineaţa exploziei bombei, a fost nevoit să se trezească devreme, pentru a conduce un musafir la gară. S-a sculat la ora 6 şi, după o jumătate de oră, şi-a însoţit prietenul la gara aflată nu foarte departe, dincolo de două braţe de estuar. S-a întors la ora 7, tocmai când sirena îşi începuse vaierul de avertizare. A luat micul dejun, după care, întrucât dimineaţa se dovedea deja călduroasă, s-a dezbrăcat în lenjeria intimă şi a ieşit pe verandă să citească ziarul. Veranda aceea – de fapt, întreaga clădire – avea o construcţie aparte. Doctorul Fujii era proprietarul unei instituţii specific japoneze: un spital privat cu un singur medic. Clădirea, care se ridica pe malul braţului Kyo, lângă podul cu acelaşi nume, conţinea treizeci de

camere pentru treizeci de pacienţi şi rudele lor – deoarece, potrivit obiceiurilor din Japonia, când cineva se îmbolnăveşte şi este internat în spital, unul sau mai mulţi membri ai familiei sale îl însoţesc pentru a-i găti, a-l spăla, a-l masa şi a-i citi, şi pentru a oferi permanenta compasiune familială, fără de care pacienţii japonezi s-ar simţi nefericiţi. Doctorul Fujii nu avea paturi – doar saltele din paie – pentru pacienţii săi. Pe de altă parte, însă, avea multe echipamente moderne: un aparat cu raze X, un aparat de diatermie şi un laborator elegant, placat cu gresie şi faianţă. Două treimi din clădire fuseseră construite pe uscat, iar o treime pe piloni deasupra braţului Kyo. Partea de deasupra apei, în care locuia doctorul Fujii, avea un aspect mai neobişnuit, însă era răcoroasă vara, iar de pe verandă, care era dispusă cu spatele spre centrul oraşului, panorama ambarcaţiunilor de pe apă era întotdeauna relaxantă. Doctorul Fujii trecuse, de câteva ori, prin momente de nelinişte când râul Ota şi braţele sale crescuseră ameninţând să inunde zona, totuşi solul era aparent destul de ferm şi locuinţa rezistase mereu.

De vreo lună, spitalul său fusese relativ gol, deoarece în iulie, pe măsură ce numărul oraşelor japoneze nebombardate se micşora, iar Hiroshima părea să devină inevitabil o ţintă, doctorul Fujii începuse să refuze pacienţii, spunându-le că nu i-ar fi putut evacua în cazul unui atac cu bombe incendiare. Acum mai avea doar doi internaţi: o femeie din Yano, rănită la umăr, şi un bărbat de douăzeci şi cinci de ani aflat în convalescenţă după arsuri suferite în urma bombardării combinatului siderurgic de lângă Hiroshima, în care lucrase. Doctorul Fujii avea şase infirmiere care îngrijeau pacienţii. Soţia şi copiii îi erau în siguranţă; soţia şi un fiu locuiau lângă Osaka, iar un alt fiu şi două fiice se găseau în zona rurală, pe insula Kyushu. Cu el locuiau o nepoată, o cameristă şi un servitor. Medicul nu avea multe de făcut, dar asta nu-l deranja, deoarece economisise bani frumoşi. La cincizeci de ani, era sănătos, sociabil şi calm, şi-i plăcea să-şi petreacă serile bând whisky cu prietenii, întotdeauna cumpătat şi mai mult de dragul conversaţiei. Înainte de război, preferase brandurile importate din Scoţia şi America; acum era perfect mulţumit cu Suntory, cea mai bună marcă japoneză.

Purtând doar lenjeria intimă, doctorul Fujii s-a aşezat turceşte pe rogojina imaculată de pe verandă, şi-a pus ochelarii şi a început să citească *Asahi*, care apărea în Osaka. Îi plăcea să citească ştirile din Osaka, pentru că soţia lui se afla acolo. A văzut fulgerul şi, deoarece stătea cu spatele spre centrul

oraşului şi citea ziarul, i s-a părut galben-strălucitor. Surprins, a dat să se scoale în picioare. În momentul acela (se afla la 1400 de metri de epicentru), spitalul s-a înclinat şi, cu trosnete teribile, s-a răsturnat în râu. Medicul, care nu apucase să se ridice complet, a fost azvârlit înainte, apoi peste cap şi într-o parte; l-a lovit un curent puternic de aer şi n-a mai reţinut nimic din ce se întâmpla, atât de rapid s-au succedat evenimentele. Apoi a simţit apa.

Doctorul Fujii abia a avut timp să-şi spună că murea înainte să-şi dea seama că era în viaţă, prins între două bârne lungi care formaseră un „V" peste pieptul lui, ca o bucăţică de mâncare suspendată între două beţişoare: ţinut în poziţie verticală, astfel încât nu se putea clinti, cu capul în mod miraculos deasupra apei, iar trunchiul şi picioarele în râu. Rămăşiţele spitalului se vedeau de jur împrejur într-un amestec de lemne rupte şi materiale analgezice. Umărul stâng îl durea teribil şi-şi pierduse ochelarii.

* * *

ÎN DIMINEAŢA EXPLOZIEI, părintele Wilhelm Kleinsorge din Ordinul Iezuit se găsea într-o stare destul de proastă. Regimul alimentar japonez în vreme de război nu-i pria şi-l afecta stresul de a fi străin într-o ţară tot mai xenofobă; după înfrângerea Vaterlandului, până şi germanii deveniseră nepopulari în Japonia. La treizeci şi opt de ani, părintele Kleinsorge avea aspectul unui băiat care crescuse prea repede: ascuţit la faţă, cu mărul lui Adam proeminent, piept scobit, braţe care se bălăngăneau pe lângă corp şi picioare mari. Mergea stângaci, aplecându-se uşor înainte. Se simţea permanent obosit. Pe lângă toate acestea, suferea de două zile, împreună cu un alt iezuit, părintele Cieslik, de o diaree neplăcută, care fusese pusă pe seama raţiilor de fasole şi pâine neagră pe care erau nevoiţi să le mănânce. Alţi doi pastori care locuiau în complexul Misiunii, aflat în districtul Nobori-cho – părintele superior Lasalle şi părintele Schiffer – scăpaseră de boală.

În dimineaţa exploziei bombei, părintele Kleinsorge s-a trezit la ora 6, iar după o jumătate de oră – întârziase din cauza bolii – a început să citească liturghia în capela Misiunii, o clădire micuţă din lemn în stil japonez, lipsită de strane, deoarece credincioşii îngenuncheau pe obişnuita podea cu rogojini, cu faţa la altarul împodobit cu mătăsuri superbe, alămuri,

argintărie şi broderii bogate. În dimineaţa aceasta de luni, singurii enoriaşi prezenţi erau studentul la teologie Takemoto, care locuia în clădirea Misiunii, domnul Fukai, secretarul diocezei, doamna Murata, cucernica menajeră a Misiunii, şi colegii pastori. După liturghie, în timp ce părintele Kleinsorge citea rugăciunile de mulţumire, a sunat sirena. El a oprit slujba şi misionarii s-au retras prin curte spre clădirea mai mare. Acolo, în camera lui de la parter, în dreapta uşii din faţă, părintele Kleinsorge s-a schimbat în uniforma militară pe care o achiziţionase când predase la şcoala medie Rokko din Kobe şi pe care o purta în timpul alarmelor aeriene.

După ce înceta alarma, părintele Kleinsorge obişnuia întotdeauna să cerceteze cerul, iar acum, când a ieşit din clădire, a fost încântat să vadă doar avionul meteorologic care zbura zilnic deasupra Hiroshimei cam pe la ora aceasta. Satisfăcut că nu se va întâmpla nimic, a intrat înapoi şi a luat micul dejun alături de ceilalţi pastori, cu surogat de cafea şi pâine raţionalizată, pe care, în starea lui, o detesta. Pastorii au discutat între ei o vreme, până la ora 8, când a încetat alarma, apoi s-au risipit prin clădire. Părintele Schiffer s-a retras în odaia lui, ca să scrie, părintele Cieslik s-a aşezat în camera sa într-un scaun cu spătar drept şi şi-a pus o pernă peste stomac, pe care o ţinea apăsată pentru a-şi alina durerile. Părintele superior Lasalle a stat la fereastra încăperii lui, cufundat în gânduri. Părintele Kleinsorge s-a dus într-o odaie de la etajul al doilea, şi-a scos toate hainele cu excepţia lenjeriei intime, s-a întins pe partea dreaptă pe un pat şi a început să citească *Stimmen der Zeit.*

După fulgerul teribil – care, şi-a dat seama mai târziu părintele Kleinsorge, i-a reamintit de o lectură din copilărie despre un meteorit uriaş care lovise Pământul –, a mai avut timp (întrucât se afla la 1300 de metri de epicentru) să se gândească doar că o bombă căzuse direct peste ei. Apoi nu şi-a mai amintit nimic din următoarele câteva secunde sau minute.

Părintele Kleinsorge n-a ştiut niciodată cum a ieşit din casă. Când şi-a venit în fire, rătăcea prin grădina de zarzavat a Misiunii, sângerând din câteva răni superficiale de pe partea stângă a corpului; toate clădirile din jur se prăbuşiseră, mai puţin clădirea iezuită, care fusese demult consolidată şi reconsolidată de pastorul Gropper, pe care îl îngroziseră cutremurele; ziua se transformase în noapte, iar Murata-san, menajera, plângea în apropiere, repetând întruna:

— *Shu Jesusu, awaremi tamail* Doamne Iisuse Hristoase, fie-ţi milă de noi!

* * *

ÎN TRENUL CARE sosea în Hiroshima din zona rurală, unde locuia împreună cu mama lui, doctorul Terufumi Sasaki, chirurg în spitalul Crucii Roşii, se gândea la coşmarul neplăcut de peste noapte. Casa mamei lui se afla în Mukaihara, la cincizeci de kilometri de oraş, şi avea nevoie de două ore, mergând cu trenul şi tramvaiul, să ajungă la spital. Dormise agitat peste noapte şi se trezise cu o oră mai devreme ca de obicei, după care, simţindu-se uşor febril şi molatic, se întrebase dacă să se mai ducă la spital; până la urmă, simţul datoriei învinsese, şi luase un tren care pleca mai devreme decât cel pe care îl folosea de obicei. Visul îl înspăimântase, fiindcă fusese strâns asociat, cel puţin în aparenţă, cu o realitate tulburătoare. Doctorul Sasaki nu avea decât douăzeci şi cinci de ani şi absolvise Universitatea de Medicină Orientală din Tsingtao, China. Era idealist şi fusese tulburat de lipsa dotărilor din unităţile medicale din Mukaihara. Pe cont propriu şi fără nicio autorizaţie, el începuse să viziteze bolnavi, seara, după programul de opt ore din spital şi cele patru ore petrecute cu naveta. Recent, aflase că sancţiunea pentru practicarea medicinei fără autorizaţie era severă; un coleg pe care-l consultase în această privinţă îl mustrase serios, totuşi el continuase să acorde asistenţă medicală. În coşmar, se afla la căpătâiul unui pacient de la ţară, când poliţia şi colegul pe care-l întrebase dăduseră buzna în odaie, îl înhăţaseră, îl târâseră afară şi-l bătuseră cu sălbăticie. În tren fusese cât pe-aici să renunţe la activitatea din Mukaihara, deoarece simţea că-i va fi imposibil să obţină o autorizaţie, întrucât autorităţile ar fi susţinut că intra în conflict cu îndatoririle pe care le avea în spitalul Crucii Roşii.

După ce a coborât în gară, a prins aproape imediat un tramvai. (Ulterior, doctorul Sasaki a calculat că dacă ar fi luat trenul obişnuit în dimineaţa aceea şi ar fi trebuit să aştepte câteva minute pentru un tramvai, aşa cum se întâmpla de obicei, ar fi fost aproape de epicentrul exploziei şi ar fi murit cu certitudine.) A sosit la spital la ora 7:40 şi s-a prezentat la chirurgul-şef. După câteva minute, s-a dus într-un salon de la parter şi a recoltat sânge din braţul unui bărbat pentru a-i face analiza Wassermann. Laboratorul cu incubatoare pentru analiză se găsea la etajul al doilea. Ţinând proba de

sânge în mâna stângă şi mergând oarecum distrat, senzaţie pe care o simţise toată dimineaţa, el a pornit pe coridorul principal, către scară. Mai avea un pas până să ajungă în dreptul unei ferestre deschise, când lumina bombei a fost reflectată, ca un bliţ fotografic gigantic, pe coridor. Doctorul Sasaki s-a lăsat imediat într-un genunchi şi şi-a spus, aşa cum numai un japonez ar fi făcut-o:

— Sasaki, *gambarel* Fii curajos!

În clipa următoare (clădirea se găsea la 1500 de metri de epicentru), şocul exploziei a străbătut spitalul. Ochelarii i-au zburat de pe nas, eprubeta cu sânge s-a spart de un perete, papucii lui japonezi i-au lunecat din picioare, dar în rest, mulţumită locului în care se găsise, a scăpat teafăr.

Doctorul Sasaki a strigat numele chirurgului-şef şi a pornit în goană spre cabinetul acestuia. L-a găsit acoperit de tăieturi cauzate de cioburile de sticlă. Spitalul era în haos: pereţi despărţitori şi plafoane grele căzuseră peste pacienţi, paturi fuseseră răsturnate, ferestre se spărseseră spre interior şi tăiaseră oamenii, pe pereţi şi podele era împroşcat sânge, instrumente se vedeau peste tot, pacienţi alergau de colo-colo ţipând, iar şi mai mulţi zăceau morţi. (Un coleg care lucra în laboratorul spre care se îndreptase doctorul Sasaki murise; pacientul lui, pe care tocmai îl părăsise şi care cu câteva momente în urmă fusese îngrozit de posibilitatea de a avea sifilis, murise de asemenea.) Doctorul Sasaki a constatat că era singurul medic din spital care scăpase nevătămat.

Doctorul Sasaki, care credea că americanii bombardaseră doar clădirea în care se afla el, a luat pansamente şi a început să bandajeze răniţii din spital; în acelaşi timp, în toată Hiroshima, schilozi şi muribunzi îşi îndreptau paşii nesiguri spre spitalul Crucii Roşii – era începutul unei invazii care avea să-l facă pe tânărul chirurg să dea uitării pentru mult timp coşmarul lui privat.

* * *

ÎN DIMINEAŢA CÂND a explodat bomba, domnişoara Toshiko Sasaki, funcţionară în departamentul de resurse umane al Fabricii de Cositor East Asia, care nu era înrudită cu doctorul Sasaki, s-a trezit încă de la ora 3. Avea de făcut activităţi suplimentare. Cu o zi în urmă, fratele ei, Akio, în vârstă de unsprezece luni, suferise o tulburare stomacală destul de serioasă şi mama lor îl dusese la spitalul pediatric Tamura, unde fuseseră internaţi

împreună. Domnişoara Sasaki, care încă nu împlinise douăzeci de ani, trebuise să prepare micul dejun pentru tatăl ei, un frate, o soră şi pentru ea însăşi, şi – fiindcă din cauza războiului, spitalul nu putea asigura hrană pentru pacienţi – să pregătească mâncare pentru toată ziua pentru mamă şi frăţior, la timp pentru ca tatăl lor, care lucra într-o fabrică de dopuri auriculare din cauciuc pentru artilerişti, să o poată duce în drum spre serviciu. După ce terminase, spălase şi aranjase vesela, se făcuse aproape ora 7. Familia locuia în Koi, şi domnişoara Sasaki avea de parcurs un drum de patruzeci şi cinci de minute până la Fabrica de cositor din districtul Kannonmachi, unde se ocupa de datele personale ale muncitorilor. A plecat din Koi la ora 7 şi, imediat după ce a ajuns la fabrică, a mers împreună cu alte fete din departamentul de resurse umane în sala de conferinţe a fabricii. Un important membru local al marinei, fost angajat al fabricii, se sinucisese în ziua anterioară, aruncându-se înaintea unui tren – o moarte considerată îndeajuns de onorabilă pentru a merita un serviciu memorial, care urma să se ţină în fabrică la ora 10. În sala mare, domnişoara Sasaki şi celelalte fete au făcut pregătirile necesare pentru eveniment. A stat acolo aproximativ douăzeci de minute.

Domnişoara Sasaki s-a întors în biroul ei şi s-a aşezat să lucreze. Se afla destul de departe de ferestre, care se găseau în stânga, şi avea în spate două corpuri înalte de rafturi ce conţineau toate cărţile din biblioteca fabricii, care cădea tot în grija departamentului de resurse umane. A pus nişte lucruri în sertar şi a aranjat hârtii. S-a gândit că înainte de a începe să completeze listele de nou-angajaţi, pensionaţi şi mobilizaţi pentru armată, ar fi bine să flecărească niţel cu fata din dreapta ei. În clipa când s-a întors cu spatele la fereastră, încăperea s-a umplut cu o lumină orbitoare. A încremenit de spaimă, rămânând câteva secunde neclintită în scaun (fabrica se afla la 1450 de metri de epicentru).

Toate din jurul ei au căzut, şi domnişoara Sasaki şi-a pierdut cunoştinţa. Tavanul s-a prăbuşit brusc, podeaua din lemn de deasupra s-a rupt, iar cei care lucrau acolo au căzut, acoperişul clădirii a cedat; rafturile din spatele ei s-au năruit peste ea, iar cărţile au doborât-o, răsucindu-i şi rupându-i în mod oribil piciorul stâng. În prima clipă a epocii atomice, în Fabrica de Cositor, o fiinţă omenească a fost strivită de cărţi.

DOI:
FOCUL

DUPĂ CE IEŞISE în goana mare din curtea reşedinţei Matsui şi se uitase stupefiat la soldaţii însângeraţi din gura tunelului pe care-l săpaseră, reverendul Kiyoshi Tanimoto s-a apropiat înţelegător de o bătrână care umbla singură, ameţită, apăsându-se cu mâna stângă pe cap, susţinând cu mâna dreaptă un băieţel de trei-patru ani pe care-l ducea în spate şi ţipând:

— Sunt rănită! Sunt rănită! Sunt rănită!

Domnul Tanimoto l-a luat pe copil pe umerii lui, a prins-o pe bătrână de mână şi a pornit pe strada întunecată de o trâmbă locală de praf. I-a dus pe cei doi la o şcoală primară din apropiere, care fusese desemnată anterior ca spital temporar pentru urgenţe. Prin comportamentul acela grijuliu, domnul Tanimoto a scăpat pe loc de propria lui teroare. Când a ajuns la şcoală, a fost foarte surprins să vadă cioburi de sticlă pe toată podeaua şi cincizeci-şaizeci de persoane rănite, care aşteptau deja să fie tratate. Şi-a spus că, deşi sunase încetarea alarmei şi el nu auzise niciun avion, probabil că fuseseră aruncate mai multe bombe. S-a gândit că în grădina casei Matsui exista o colină micuţă de unde ar fi putut să vadă toată suburbia Koi – de altfel, toată Hiroshima – şi a pornit în fugă înapoi.

Din vârful colinei, domnul Tanimoto a văzut o panoramă uluitoare. Nu doar o parte din Koi, aşa cum se aşteptase, ci cât de mult putea zări din Hiroshima prin aerul îmbâcsit care degaja o miasmă grea şi oribilă. Prin praful atotpătrunzător începuseră să răzbată imagini de nori, aflaţi atât aproape, cât şi departe. S-a întrebat cum fusese posibil ca o distrugere de asemenea amploare să se fi abătut dintr-un cer perfect tăcut; ar fi trebuit să se audă chiar şi numai câteva avioane aflate foarte sus. Casele din apropiere ardeau, şi când au început să cadă picături uriaşe de apă, al căror diametru

ajungea până la doi centimetri, domnul Tanimoto s-a gândit într-o doară că era posibil să provină de la furtunurile pompierilor care se luptau cu incendiile. (În realitate, erau picături de umiditate condensată, ce cădeau din coloana turbulentă de praf, căldură şi fragmente de fisiune, care se ridicase deja la mulţi kilometri deasupra Hiroshimei.)

Auzindu-l pe domnul Matsuo strigând, întrebându-l dacă păţise ceva, domnul Tanimoto s-a întors cu spatele de la acea privelişte. Aşternuturile depozitate în holul de la intrarea casei ce se prăbuşise îl protejaseră pe domnul Matsuo, care acum reuşise să iasă afară. Domnul Tanimoto nu i-a răspuns. Se gândea la soţia şi copilul lui, la biserica lui, la casa şi enoriaşii lui, care se aflau toţi şi toate în obscuritatea aceea înspăimântătoare. A pornit din nou în fugă – de data aceasta spre oraş.

* * *

DUPĂ CE IZBUTISE să iasă de sub ruinele locuinţei şi o văzuse pe Myeko, cea mai mică dintre cei trei copii ai ei, îngropată până la piept în dărâmături şi incapabilă să se mişte, doamna Hatsuyo Nakamura, văduva croitorului, s-a târât peste mormanele de moloz, a tras lemne şi a azvârlit ţigle în lături, în efortul grăbit de a-şi elibera fiica. Apoi, parcă de undeva de la mare adâncime sub ea, a auzit două glăscioare care ţipau:

— *Tasukete! Tasukete!* Ajutor! Ajutor!

Femeia a strigat numele fiului de zece ani şi al fiicei de opt ani:

— Toshio! Yaeko!

Vocile de dedesubt i-au răspuns.

Doamna Nakamura a abandonat-o pe Myeko, care cel puţin putea să respire, şi a început să sape cu disperare printre dărâmături deasupra glasurilor ce ţipau. Copiii dormiseră la trei metri unul de celălalt, dar acum vocile lor păreau să răsune din acelaşi loc. Toshio părea să se bucure de oarecare libertate de mişcare, deoarece îl putea simţi săpând de asemenea prin mormanul de lemne şi ţigle. În cele din urmă, i-a văzut capul şi s-a grăbit să-l prindă şi să-l tragă afară. O plasă împotriva ţânţarilor i se încâlcise atât de complicat în jurul picioarelor, încât părea că ar fi fost înfăşurată cu grijă. Toshio a spus că fusese azvârlit de cealaltă parte a camerei şi ajunsese deasupra surorii Yaeko. De dedesubtul lui, fata a strigat

că nu se putea mişca, fiindcă avea picioarele acoperite cu ceva. Doamna Nakamura a degajat un spaţiu deasupra ei şi a început s-o tragă de braţ.

— *Itai!* Mă doare! a ţipat Yaeko.

— Nu-i momentul să spui dacă te doare sau nu! s-a răstit doamna Nakamura şi a smucit-o în sus pe fiica ei, care continua să scâncească.

După aceea a eliberat-o şi pe Myeko. Copiii erau murdari şi acoperiţi de vânătăi, dar niciunul nu avea nicio tăietură sau zgârietură.

Doamna Nakamura i-a scos apoi pe stradă. Erau îmbrăcaţi doar în chiloţi şi, deşi ziua era foarte călduroasă, femeia s-a îngrijorat, oarecum confuz, ca ei să nu răcească, aşa că s-a întors la locuinţă, a scotocit prin ruine, a găsit o bocceluţă de haine pe care o pregătise pentru urgenţe şi i-a îmbrăcat cu pantaloni, bluze, pantofi, căşti *bokuzuki* pentru bombardamente, căptuşite cu bumbac, ba chiar şi, în mod iraţional, cu pardesiuri. Copiii erau tăcuţi, cu excepţia lui Myeko, care avea cinci ani şi întreba întruna:

— De ce s-a făcut deja noapte? De ce a căzut casa noastră? Ce s-a-ntâmplat?

Doamna Nakamura, care nu ştia ce se întâmplase (oare nu sunase încetarea alarmei?), a privit în jur şi a văzut prin obscuritate că toate clădirile din cartierul ei se prăbuşiseră. Casa de alături, cea pe care vecinul o dezasambla pentru coridorul de foc al defensivei antiaeriene, era acum demolată complet, chiar dacă grosolan; proprietarul ei, care-şi sacrificase locuinţa pentru binele comunităţii, zăcea mort. Doamna Nakamoto, soţia şefului Asociaţiei locale a vecinilor, care se ocupa cu apărarea antiaeriană, a traversat strada cu capul însângerat şi a spus că copilul ei fusese grav rănit; avea cumva doamna Nakamura vreun pansament? Doamna Nakamura nu avea, dar s-a târât din nou printre dărâmăturile casei, a recuperat nişte materiale albe pe care le folosise în munca de croitoreasă, le-a rupt în fâşii şi le-a dat doamnei Nakamoto. Când căutase cârpele acelea, îşi zărise şi maşina de cusut; s-a întors după ea şi a tras-o afară. Era imposibil s-o poată transporta cu ea, aşa încât, în mod reflex, fără să gândească, şi-a ascuns simbolul modului ei de existenţă în locul care, vreme de săptămâni, fusese pentru ea simbolul siguranţei: rezervorul din ciment pentru apă din faţa casei, pe care toate locuinţele fuseseră obligate să le construiască în eventualitatea unui raid cu bombe incendiare.

O vecină speriată, doamna Hataya, a strigat-o să meargă împreună în pădurea din parcul Asano, aflat nu departe, lângă braţul Kyo, care aparţinea

bogatei familii Asano, cea care, cândva, deţinuse compania maritimă Toyo Kisen Kaisha. Parcul fusese desemnat ca zonă de evacuare pentru cartierul lor. Văzând focul care izbucnise într-o ruină din apropiere (cu excepţia epicentrului, unde explozia bombei atomice în sine declanşase incendii, majoritatea conflagraţiei vaste din oraş a fost cauzată de sfărâmături inflamabile care au căzut pe plite aprinse sau pe cabluri de înaltă tensiune), doamna Nakamura a propus să încerce să-l stingă. Doamna Hataya a replicat:

— Nu fi naivă! Dacă revin avioanele şi mai aruncă alte bombe?

De aceea, doamna Nakamura a pornit spre parcul Asano, împreună cu copiii şi cu doamna Hataya, purtându-şi rucsacul cu haine de urgenţă, o pătură, o umbrelă şi o valiză cu lucruşoare pe care o ascunsese în adăpostul antiaerian. Pe când mergeau în grabă, au auzit de sub multe dărâmături strigăte înăbuşite de ajutor. Singura clădire pe care au văzut-o în picioare pe drumul spre parcul Asano a fost cea a Misiunii Iezuite, de lângă grădiniţa catolică, la care doamna Nakamura o trimisese pentru o vreme pe Myeko. Când au trecut pe acolo, femeia l-a văzut pe părintele Kleinsorge, în lenjerie intimă pătată cu sânge, ieşind în fugă cu o valijoară în mână.

* * *

IMEDIAT DUPĂ EXPLOZIE, în timp ce părintele Wilhelm Kleinsorge din Ordinul Iezuit rătăcea în lenjerie prin grădina de zarzavat, părintele superior Lasalle a apărut de după colţul clădirii. Corpul, mai ales pe spinare, îi era plin de sânge; în momentul fulgerului, se întorsese în mod reflex cu spatele la fereastră şi fusese împroşcat de cioburi mici de sticlă. Încă buimăcit, părintele Kleinsorge a izbutit să întrebe:

— Unde sunt ceilalţi?

Aproape în acelaşi moment s-au ivit şi ceilalţi doi pastori care locuiau în clădirea Misiunii: părintele Cieslik, nevătămat, îl susţinea pe părintele Schiffer. Acesta era plin de sânge, provenit dintr-o tăietură de deasupra urechii stângi, şi era foarte palid. Părintele Cieslik era destul de mulţumit de sine, deoarece, după fulger, se repezise sub o uşă, pe care o considerase locul cel mai sigur din Misiune, şi nu fusese deloc rănit de suflul exploziei. Părintele superior Lasalle i-a cerut să-l ducă pe părintele Schiffer la un medic pentru a-i opri hemoragia, şi l-a sugerat pe doctorul Kanda, care

locuia la cea mai apropiată intersecţie, sau pe doctorul Fujii, aflat la şase cvartale depărtare. Cei doi bărbaţi au părăsit curtea Misiunii şi au plecat pe stradă.

Fiica domnului Hoshijima, catihetul misiunii, a venit în fugă la părintele Kleinsorge, plângându-se că mama şi sora ei fuseseră îngropate sub ruinele casei lor, care se învecina cu clădirea iezuiţilor; tot atunci pastorii au constatat că locuinţa educatoarei de la grădiniţa catolică din faţa curţii lor se prăbuşise peste femeie. În timp ce părintele superior Lasalle şi doamna Murata, menajera Misiunii, o dezgropau pe educatoare, părintele Kleinsorge s-a dus la casa catihetului şi a început să îndepărteze dărâmăturile. De dedesubt nu se auzea nimic; părintele era sigur că cele două femei muriseră. În cele din urmă, a zărit capul doamnei Hoshijima sub un colţ al fostei bucătării. Crezând-o moartă, a tras-o de păr, dar, brusc, ea a zbierat:

— *Itai! Itai!* Doare! Doare!

Bărbatul a continuat s-o dezgroape şi a ridicat-o de acolo. A reuşit după aceea s-o găsească şi pe fiica ei sub ruine şi s-o elibereze. Niciuna nu fusese grav rănită.

O baie publică de lângă Misiune luase foc, însă, pentru că vântul sufla dinspre sud, pastorii au crezut că incendiul nu se va întinde spre clădirea lor. Ca măsură de precauţie, părintele Kleinsorge a intrat totuşi pentru a-şi lua unele obiecte pe care le dorea neapărat. Şi-a găsit odaia într-un dezordine stranie şi ilogică. O trusă de prim-ajutor atârna neatinsă pe un cârlig din perete, dar hainele lui, care fuseseră pe cârligele învecinate, nu se zăreau nicăieri. Masa îi fusese transformată în aşchii de lemn, care fuseseră risipite peste tot, însă un geamantan din carton simplu, pe care-l pusese sub ea, stătea cu mânerul în sus, fără nicio zgârietură, chiar în prag. Ulterior, părintele Kleinsorge a ajuns să considere aceste ciudăţenii ca pe o intervenţie a Providenţei, întrucât geamantanul conţinea breviarul lui, registrele contabile ale diocezei şi o cantitate mare de bani care aparţinea Misiunii şi pentru care era răspunzător. A ieşit în goană din clădire şi a depozitat geamantanul în adăpostul antiaerian.

Cam tot atunci, părintele Cieslik şi părintele Schiffer, care continua să sângereze, s-au întors şi au anunţat că locuinţa doctorului Kanda fusese transformată în ruine, iar focul îi împiedicase să iasă din zona de distrugere locală, aşa cum presupuneau ei, pentru a ajunge la spitalul privat al doctorului Fujii de pe malul braţului Kyo.

* * *

SPITALUL DOCTORULUI Masakazu Fujii nu se mai afla pe malul lui Kyo, ci chiar în apă. După prăbuşirea clădirii, doctorul Fujii fusese complet ameţit. Grinzile ce-i prinseseră pieptul îl apăsau atât de tare, încât la început nu s-a putut clinti şi a stat locului cam douăzeci de minute în dimineaţa care se întunecase. După aceea, gândul că fluxul va avansa în curând prin estuar şi-i va acoperi capul l-a împins să se mişte; s-a zbătut, s-a răsucit şi a împins cu toată puterea (deşi nu se putea folosi de braţul stâng, din cauza durerii din umăr), şi, în scurt timp, s-a eliberat din menghina aceea. După câteva clipe în care şi-a tras sufletul, s-a ridicat pe mormanul de cherestea şi, găsind o bârnă lungă care ajungea pe malul râului, s-a urcat pe ea cu greutate.

Doar în lenjerie de corp, doctorul Fujii era ud leoarcă şi murdar. Maieul i se rupsese şi pielea îi sângera din tăieturi urâte, pe bărbie şi spinare. În starea aceea, s-a urcat pe podul Kyo lângă care fusese spitalul său. Podul nu se prăbuşise. Fără ochelari, bărbatul putea să vadă doar ca prin ceaţă, totuşi suficient de bine ca să fie uimit de numărul mare de case dărâmate din jur. Pe pod s-a întâlnit cu un prieten, doctorul Machii, pe care l-a întrebat derutat:

— Ce crezi c-a fost?

— Probabil o *Molotoffano hanakago*, a răspuns doctorul Machii.

„Coşul de flori Molotov” era denumirea japoneză subtilă pentru „coşul de pâine”: bomba aeriană care împroşca de jur împrejur proiectile incendiare.

Iniţial, doctorul Fujii n-a văzut decât două incendii: unul pe celălalt mal al râului faţă de spitalul lui şi altul mai departe către sud. În acelaşi timp însă, el şi prietenul său au observat un amănunt care i-a mirat şi pe care l-au discutat din punct de vedere medical: deşi deocamdată se zăreau foarte puţine incendii, pe pod trecea un alai nesfârşit de răniţi suferinzi, dintre care mulţi aveau arsuri teribile pe chipuri şi braţe.

— De la ce crezi că pot fi arsurile? a întrebat doctorul Fujii.

Până şi o ipoteză nefondată era cumva liniştitoare în ziua aceea, iar doctorul Machii n-a abandonat-o pe a sa.

— Poate că a fost un „coş de flori Molotov”, a răspuns el.

În timpul dimineţii, când doctorul Fujii fusese la gară pentru a-şi conduce prietenul, vântul nu suflase deloc, dar acum se simţeau rafale puternice care loveau pe neaşteptate din toate direcţiile; pe pod, vântul bătea dinspre est. Apăreau incendii noi, care se extindeau rapid şi, în scurt timp, din cauza rafalelor de aer fierbinte şi a ploilor de cenuşă, a fost imposibil să mai rămână pe pod. Doctorul Machii a pornit în fugă spre malul opus al râului, apoi pe o stradă încă neafectată de foc. Doctorul Fujii a intrat în apa de sub pod, unde se adăpostiseră deja vreo douăzeci de refugiaţi, printre care şi servitorii săi, care se eliberaseră dintre dărâmături. De acolo, el a zărit o infirmieră care atârna spânzurată de picioare prin lemnăria distrusă a spitalului său, apoi pe alta, ţintuită dureros peste piept. Doctorul Fujii a apelat la ajutorul unor oameni de sub pod şi le-a eliberat pe amândouă. Pentru o clipă, i s-a părut că aude vocea nepoatei sale, însă n-a putut-o găsi; n-a mai revăzut-o niciodată. Patru infirmiere şi cei doi pacienţi din spital au murit, de asemenea. Doctorul Fujii s-a întors în apa râului şi a aşteptat să se domolească furia focurilor.

* * *

SOARTA DOCTORILOR Fujii, Kanda şi Machii imediat după explozie – şi, de altfel, a majorităţii medicilor şi chirurgilor din Hiroshima –, cărora le-au fost distruse cabinetele şi spitalele, le-au fost risipite echipamentele şi care au suferit ei înşişi răni ce le-au afectat capacităţile, explică motivul pentru care n-au fost trataţi atât de mulţi răniţi şi pentru care au murit atât de mulţi oameni care ar fi putut supravieţui. Din cei o sută cincizeci de doctori din oraş, şaizeci şi cinci au murit în urma exploziei, iar o mare parte din cei rămaşi au fost răniţi. Din 1780 de infirmiere, 1654 au murit sau au fost prea grav rănite ca să mai poată lucra. În spitalul cel mai mare, al Crucii Roşii, au putut să lucreze doar şase doctori din treizeci, şi doar zece infirmiere din peste două sute. Singurul medic nevătămat din spitalul Crucii Roşii a fost doctorul Sasaki. Imediat după explozie, el a fugit la o magazie, pentru a scoate bandaje. În camera aceea era haos, ca de altfel peste tot în spital, după cum văzuse când alergase într-acolo: sticlele de medicamente căzuseră de pe rafturi şi se spărseseră, unguentele se întinseseră pe pereţi, iar instrumentele se împrăştiaseră peste tot. El a înhăţat mai multe pansamente şi o sticlă de Mercurocrom, s-a întors la chirurgul-şef să-i

panseze tăieturile. După aceea a ieşit pe coridor şi a început să-i bandajeze pe pacienţii, doctorii şi infirmierele rănite. A bâjbâit aproape orbeşte, până a luat o pereche de ochelari de pe faţa unei infirmiere rănite; deşi îi compensau doar pe sfert neajunsurile vederii, erau mai buni decât nimic. (Avea să depindă de ochelarii aceia pentru mai bine de o lună.)

Doctorul Sasaki a lucrat dezorganizat, ocupându-se mai întâi de răniţii cei mai apropiaţi de el, şi, în scurt timp, a observat că coridorul părea să devină tot mai aglomerat. Alături de tăieturile şi rănile suferite de majoritatea celor din spital, au început să apară arsuri groaznice. Abia atunci şi-a dat seama că răniţii veneau din exterior. Erau atât de mulţi, încât a început să-i ignore pe cei cu răni superficiale; a decis că nu putea spera să facă altceva decât să oprească hemoragiile fatale. În scurt timp, tot mai mulţi pacienţi stăteau întinşi sau ghemuiţi pe podelele saloanelor, laboratoarelor şi tuturor celorlalte încăperi, dar şi pe coridoare, pe scări, în holul de la intrare şi sub streaşina lată a acoperişului, pe treptele din piatră, pe aleea de acces şi în curte, întinzându-se după aceea pe multe cvartale în ambele direcţii pe stradă. Oameni răniţi îi sprijineau pe cei schilodiţi; familii desfigurate se sprijineau reciproc. Mulţi vomitau. Un număr uriaş de şcolăriţe – unele dintre cele care fuseseră mobilizate pentru a munci la degajarea coridoarelor de foc – au intrat în spital. Într-un oraş cu 245.000 de locuitori, aproape 100.000 fuseseră omorâţi sau condamnaţi la moarte rapidă dintr-o singură lovitură; alţi 100.000 erau răniţi. Cel puţin 10.000 de răniţi s-au îndreptat spre cel mai bun spital din oraş, care era complet neadecvat unui asemenea asediu, întrucât avea numai 600 de paturi ce fuseseră deja ocupate. Oamenii din mulţimea care se sufoca înăuntrul spitalului plângeau şi strigau, ca să fie auziţi de doctorul Sasaki:

— *Sensei!* Domnule doctor!

Cei răniţi mai puţin grav îl trăgeau de mânecă, implorându-l să vină în ajutorul celor cu răni grave. Smucit într-o parte şi în alta, umblând numai în ciorapi, stupefiat de numărul uriaş al suferinzilor şi de atâtea răni deschise şi oribile, doctorul Sasaki a pierdut orice înţeles al profesiunii sale şi a încetat să mai lucreze ca un chirurg iscusit şi om milos; a devenit un automat, care ştergea şi tampona în mod mecanic, ştergea şi tampona, ştergea şi tampona.

* * *

MULŢI DINTRE RĂNIŢII din Hiroshima nu s-au putut bucura de luxul discutabil al ajungerii la spital. În biroul de resurse umane al Fabricii de Cositor East Asia, domnişoara Sasaki zăcea ghemuită şi inconştientă sub maldărul uriaş de cărţi, tencuială, lemn şi tablă ondulată. Şi-a revenit din leşin după aproape trei ore (aşa cum a apreciat ea ulterior). Prima senzaţie pe care a încercat-o a fost una de durere îngrozitoare în piciorul stâng. Sub cărţi şi dărâmături, era atât de întuneric, încât linia de demarcaţie între conştienţă şi leşin era foarte subţire; se pare că ea a trecut-o de câteva ori, pentru că durerea părea să apară şi să dispară. În momentele de maximă intensitate, domnişoara Sasaki avea impresia că piciorul îi fusese retezat imediat sub genunchi. Mai târziu a auzit pe cineva mergând prin ruine deasupra ei şi glasuri speriate au strigat din dezastrul care o înconjura:

— Ajutor, vă rugăm! Scoateţi-ne de-aici!

* * *

PĂRINTELE KLEINSORGE a bandajat pe cât s-a priceput de bine tăietura părintelui Schiffer cu pansamente primite de pastori cu câteva zile în urmă de la doctorul Fujii. După ce a terminat, a reintrat în clădirea Misiunii şi a căutat tunica uniformei militare şi o pereche veche de pantaloni gri. S-a îmbrăcat şi a ieşit. O vecină a venit în fugă la el, strigând că soţul îi fusese îngropat sub casă şi ruinele luaseră foc; părintele Kleinsorge trebuia să vină să-l salveze.

— Nu avem mult timp la dispoziţie, a răspuns părintele Kleinsorge, care începuse deja să devină apatic şi ameţit de atâtea nenorociri adunate.

Aproape toate casele din jur ardeau şi vântul se înteţise serios.

— Ştiţi exact sub care parte din casă se află? a întrebat el.

— Da, da. Veniţi repede!

Au pornit spre casa ale cărei dărâmături ardeau violent, însă când au ajuns acolo s-a dovedit că femeia nu ştia unde se găsea soţul ei. Părintele Kleinsorge a strigat de câteva ori:

— Este cineva pe-aici?

N-a primit niciun răspuns şi atunci i-a spus femeii:

— Trebuie să ne-ndepărtăm, altfel vom muri toţi.

S-a întors în curtea grădiniţei catolice şi l-a anunţat pe părintele superior că focul se apropia purtat de vântul care-şi schimbase direcţia şi bătea acum dinspre nord; era momentul să plece.

În clipa aceea, educatoarea de la grădiniţă le-a arătat pastorilor pe domnul Fukai, secretarul diocezei, care stătea în cadrul ferestrei sale de la etajul întâi al clădirii Misiunii şi privea în direcţia exploziei, plângând. Deoarece bănuia că treptele interioare nu mai puteau fi folosite, părintele Cieslik a ocolit în fugă clădirea, căutând o scară portabilă. În spate, a auzit strigăte de ajutor de sub un acoperiş care se năruise în apropiere. A apelat la oamenii care alergau pe stradă pentru a-l ajuta să ridice acoperişul, dar nimeni nu l-a băgat în seamă, şi a fost nevoit să-i lase în voia sorţii pe nefericiţii prinşi dedesubt. Părintele Kleinsorge a intrat în clădirea Misiunii, a suit scara interioară, care se strâmbase şi era acoperită cu bucăţi de tencuială şi sfărâmături, şi l-a strigat pe domnul Fukai din pragul odăii sale.

Domnul Fukai, un bărbat foarte scund, în vârstă de cincizeci de ani, s-a întors încet cu o privire stranie în ochi şi a zis:

— Lasă-mă aici.

Părintele Kleinsorge a intrat în cameră, l-a prins de gulerul hainei şi a rostit:

— Dacă nu vii cu mine, o să mori.

— Lasă-mă aici, să mor, a spus domnul Fukai.

Părintele Kleinsorge a început să-l tragă şi să-l împingă afară din cameră. Atunci a apărut şi studentul la teologie, care l-a apucat de picioare pe secretarul diocezei; părintele Kleinsorge l-a prins de umeri şi, împreună, l-au coborât pe scară, scoţându-l din clădire.

— Nu pot să umblu! a strigat domnul Fukai. Lăsaţi-mă aici!

Părintele Kleinsorge a luat într-o mână geamantanul din carton cu bani, l-a luat pe domnul Fukai în cârcă şi au pornit toţi către Terenul oriental de paradă, desemnat ca „zona sigură” a cartierului lor. Când au ieşit pe poartă, domnul Fukai, care se comporta acum ca un copil, l-a lovit cu pumnii în umeri şi a strigat:

— N-o să plec! N-o să plec!

Fără nicio legătură cu situaţia existentă, părintele Kleinsorge s-a întors către părintele superior Lasalle şi i-a zis:

— Ne-am pierdut toate bunurile, dar nu şi simţul umorului.

Strada era acoperită cu bucăţi din casele ce alunecaseră peste ea, cu stâlpi telefonici şi cabluri prăbuşite. La fiecare două-trei locuinţe se auzeau glasuri de oameni îngropaţi şi abandonaţi, care strigau în mod invariabil cu politeţe formală:

— *Tasukete kure!* Ajutaţi-mă, vă rog!

Pastorii au recunoscut câteva ruine din care se auzeau astfel de ţipete ca fiind casele unor prieteni, dar din cauza incendiilor era prea târziu ca să le mai poată da o mână de ajutor. Pe tot parcursul drumului, domnul Fukai a scâncit:

— Lăsaţi-mă să rămân.

Când au ajuns la un cvartal de locuinţe prăbuşite ce se transformaseră într-un singur incendiu imens, au fost siliţi să cotească la dreapta. La podul Sakai, pe care ar fi trebuit să treacă spre Terenul oriental de paradă, au văzut că malul opus era o pătură de flăcări; n-au mai îndrăznit să traverseze şi au decis să se refugieze în parcul Asano, aflat în stânga lor. Părintele Kleinsorge, slăbit de două zile din cauza diareii acute, a început să se clatine sub povara care-i protesta în spate şi, când a încercat să escaladeze nişte ruine care le blocau drumul spre parc, s-a împiedicat, l-a scăpat pe domnul Fukai şi s-a rostogolit peste cap spre malul râului. Când s-a ridicat, l-a zărit pe secretarul diocezei fugind cât îl ţineau picioarele. Părintele Kleinsorge a strigat spre nişte soldaţi care stăteau lângă pod să-l oprească, apoi a vrut să pornească după el, dar părintele superior Lasalle i-a spus:

— Haide, nu mai pierde timpul!

Părintele Kleinsorge s-a mulţumit atunci să-i roage pe soldaţi să aibă grijă de domnul Fukai. Ei au încuviinţat, însă bărbatul micuţ, cu mintea rătăcită, le-a scăpat, şi pastorii l-au văzut pentru ultima dată îndreptându-se înapoi către incendiu.

* * *

ÎNGRIJORAT DE SOARTA familiei şi a bisericii lui, domnul Tanimoto a alergat la început într-acolo pe drumul cel mai scurt, în lungul şoselei care trecea prin Koi. Era singura persoană care intra în oraş; s-a întâlnit cu sute şi sute de oameni care fugeau din Hiroshima şi toţi păreau să fi fost răniţi într-un fel sau altul. Sprâncenele unora erau arse şi pielea le atârna de pe feţe şi braţe. Din cauza durerilor, alţii ţineau braţele ridicate, ca şi cum ar fi

transportat ceva în mâini. Unii vomitau în timp ce mergeau. Mulţi erau goi sau în zdrenţe. Pe unele corpuri dezbrăcate, arsurile întipăriseră urma bretelelor de maiouri şi a suspensoarelor, iar pe pielea unor femei (întrucât culoarea albă a reflectat căldura degajată de explozia bombei, iar hainele negre au absorbit-o şi au condus-o spre piele), formele florilor de pe chimonouri. Deşi răniţi, mulţi sprijineau rude aflate într-o stare mai gravă. Aproape toţi mergeau cu capetele plecate, priveau drept înainte, tăcuţi şi lipsiţi de orice expresie.

După ce a traversat podurile Koi şi Kannon, alergând pe toată distanţa respectivă, domnul Tanimoto a observat că, pe măsură ce se apropia de centru, toate casele fuseseră distruse şi multe ardeau. Aici copacii erau desfrunziţi şi trunchiurile le erau carbonizate. În câteva rânduri, a încercat să se apropie de unele ruine, dar flăcările l-au oprit de fiecare dată. Sub multe case, oamenii strigau după ajutor, însă nu-i ajuta nimeni; în general, supravieţuitorii şi-au ajutat în ziua aceea doar rudele sau vecinii apropiaţi, fiindcă nu puteau înţelege sau tolera un cerc mai mare de suferinţă şi dezastru. Răniţii şchiopătau, ignorând ţipetele – la fel şi domnul Tanimoto, care a continuat să fugă. Creştin fiind, nutrea compasiune pentru cei prinşi sub dărâmături, iar ca japonez, era copleşit de ruşinea de a fi teafăr şi se ruga în timp ce alerga: „Doamne Dumnezeule, ajută-i şi scoate-i din foc.”

S-a gândit să ocolească incendiile prin stânga. S-a întors la podul Kannon şi a mers pentru o vreme în lungul unui braţ de estuar. A încercat să apuce pe câteva străzi perpendiculare, însă toate erau blocate, aşa încât a cotit mult la stânga şi a alergat către Yokogawa, o haltă de pe o cale ferată care ocolea oraşul într-un semicerc larg, şi a mers pe lângă şine până a ajuns la un tren care ardea. Dimensiunile dezastrului îl impresionaseră de acum în aşa măsură, încât a fugit trei kilometri spre nord, până la suburbia Gion de la poalele dealurilor. Pe tot drumul a depăşit oameni cu arsuri îngrozitoare şi carnea sfâşiată şi, copleşit de vinovăţie, se întorcea în stânga şi în dreapta în timp ce alerga şi le spunea unora:

— Iertaţi-mă că nu sunt la fel de suferind ca dumneavoastră.

În apropiere de Gion a început să întâlnească ţărani care veneau spre oraş pentru a da ajutor. Când l-au văzut, câţiva dintre ei au exclamat:

— Priviţi, unul care nu-i rănit!

După ce a ajuns la Gion, domnul Tanimoto s-a îndreptat spre malul drept al râului principal Ota şi a alergat în lungul lui până când înaintarea i-a fost

din nou blocată de foc. Pe celălalt mal al râului nu se vedeau incendii, aşa încât şi-a scos cămaşa şi pantofii şi s-a aruncat în apă. La mijlocul albiei, unde curentul era destul de puternic, epuizarea şi spaima l-au copleşit până la urmă – alergase vreo unsprezece kilometri – şi n-a mai putut înota.

— Te rog, Doamne, s-a rugat el, ajută-mă să trec dincolo. Ar fi absurd să mă-nec, când sunt singurul teafăr.

A reuşit să mai dea de câteva ori din braţe şi a ieşit pe o limbă de pământ din aval.

A suit după aceea pe mal şi a fugit de-a lungul lui, până a întâlnit o altă barieră de foc, în apropierea unui templu şintoist mare. A cotit la stânga, ocolind-o, şi atunci, printr-o coincidenţă incredibilă, s-a întâlnit cu soţia lui, care o purta în braţe pe fetiţa lor. Domnul Tanimoto era atât de sleit emoţional, încât nimic nu-l mai putea surprinde. Nu şi-a îmbrăţişat soţia, ci i-a spus pur şi simplu:

— Aha, eşti sănătoasă.

Ea i-a povestit că, după noaptea petrecută în Ushida, ajunsese acasă exact în momentul exploziei; fusese îngropată sub casa parohială cu fetiţa în braţe. I-a povestit cum fusese prinsă sub dărâmături şi cum plânsese copila. Văzuse un petic de lumină şi, ridicând un braţ, mărise treptat gaura aceea. După o jumătate de oră, auzise pârâiturile şi trosniturile lemnelor ce ardeau. Gaura ajunsese până la urmă suficient de mare pentru a împinge fetiţa afară, apoi se târâse ea însăşi de sub ruine. Acum intenţiona să se întoarcă în Ushida. Domnul Tanimoto i-a spus că dorea să vadă ce se întâmplase cu biserica şi să aibă grijă de Asociaţia vecinilor pe care o conducea. S-au despărţit la fel de neceremonios – la fel de buimăciţi – pe cum se întâlniseră.

Drumul ocolit pe care-l descria domnul Tanimoto în jurul incendiilor l-a purtat peste Terenul oriental de paradă, care, fiind o zonă destinată evacuării, oferea o imagine îngrozitoare: nenumărate şiruri de oameni arşi şi sângerând. Cei arşi gemeau:

— *Mizu, mizu!* Apă, apă!

Domnul Tanimoto a găsit un lighean pe o stradă din apropiere, a localizat un robinet care continua să funcţioneze în scheletul strivit al unei case şi a început să aducă apă suferinzilor. După ce a dat de băut la vreo treizeci de oameni, a înţeles că dura prea mult.

— Iertaţi-mă, s-a adresat cu glas tare celor din apropiere, care întindeau mâinile spre el şi strigau însetaţi. Trebuie să mă îngrijesc de mulţi alţii.

A plecat apoi în fugă. Continuând să ţină ligheanul în mâini, s-a dus din nou la râu şi a sărit pe un banc de nisip. Acolo a văzut sute de oameni, atât de grav răniţi, încât nu se puteau ridica pentru a se îndepărta de oraşul care ardea. Când au zărit un bărbat nevătămat, care mergea, ei au început din nou să implore:

— *Mizu, mizu, mizu*.

Domnul Tanimoto nu a putut rezista şi le-a adus apă din râu, ceea ce a fost o greşeală, deoarece provenea din flux şi nu era potabilă. Câteva bărcuţe transportau răniţi peste râu din parcul Asano, iar când una dintre ele a atins bancul de nisip, domnul Tanimoto şi-a cerut din nou scuze cu glas tare şi a sărit înăuntru. Printre tufişurile de pe malul de vizavi, din parc, a găsit câţiva membri ai Asociaţiei vecinilor pe care o conducea şi care veniseră aici în conformitate cu instrucţiunile lui; a văzut de asemenea multe cunoştinţe, printre care părintele Kleinsorge şi ceilalţi catolici. Nu l-a zărit însă pe Fukai, care-i fusese prieten apropiat.

— Unde-i Fukai-san? a întrebat el.

— N-a vrut să vină cu noi, a spus părintele Kleinsorge. S-a întors acasă.

* * *

CÂND A AUZIT glasurile oamenilor care fuseseră prinşi ca şi ea sub ruinele fabricii de cositor, domnişoara Sasaki a început să le vorbească. Cel mai aproape se găsea o elevă de liceu, care fusese recrutată pentru munca în fabrică şi care i-a spus că avea spinarea ruptă. Domnişoara Sasaki a răspuns:

— Nici eu nu mă pot clinti. Cred că piciorul stâng mi-a fost retezat.

După un timp, a auzit pe cineva păşind pe deasupra, apoi deplasându-se în lateral, după care necunoscutul a început să degajeze dărâmăturile. El a eliberat câteva persoane şi, când a ajuns la eleva de liceu, aceasta a descoperit că de fapt nu avea spinarea ruptă şi s-a târât afară. Domnişoara Sasaki a vorbit cu salvatorul, care a început să sape în direcţia ei. A îndepărtat o mulţime de cărţi, până a creat un tunel. I-a zărit chipul transpirat şi a îndemnat-o:

— Hai afară, domnişoară.

Ea a încercat.
— Nu mă pot clinti, i-a spus.
Bărbatul a mai săpat o vreme şi a sfătuit-o să încerce din toate puterile să iasă. Cărţile o apăsau însă foarte tare pe şolduri şi bărbatul a văzut până la urmă că peste cărţi căzuse un corp de rafturi, iar peste acela era o grindă masivă.
— Aşteaptă, i-a spus, mă duc să caut o rangă.
Bărbatul a lipsit mult timp şi, când a revenit, era nervos, de parcă toate suferinţele domnişoarei Sasaki erau numai vina ei.
— N-avem oameni să te-ajute! i-a strigat prin tunel. Trebuie să ieşi singură.
— Imposibil, a răspuns ea. Piciorul meu stâng…
Dar bărbatul a plecat.
Mult mai târziu, au sosit alţii, care au tras-o afară pe domnişoara Sasaki. Piciorul stâng nu-i era retezat, însă fusese rupt într-adevăr, era acoperit de tăieturi şi îndoit nefiresc sub genunchi. Bărbaţii au dus-o afară în curte. Ploua. Ea a stat pe pământ, sub ploaie. Când rafalele s-au înteţit, cineva i-a îndrumat pe răniţi să se refugieze în adăposturile antiaeriene ale fabricii.
— Haidem, i-a spus o femeie acoperită de răni. Poţi să ţopăi.
Domnişoara Sasaki nu se putea însă mişca şi a aşteptat în ploaie. Un bărbat a ridicat o bucată mare de tablă ondulată şi a proptit-o de un zid ca un adăpost improvizat, apoi a luat-o în braţe şi a dus-o acolo. Femeia i-a fost recunoscătoare, până când acelaşi bărbat a mai adus alţi doi oameni cu nişte răni oribile – o femeie cu un sân complet retezat şi un bărbat cu chipul transformat în carne vie din cauza arsurilor –, cu care să împartă adăpostul. După aceea n-a mai apărut nimeni. Ploaia s-a oprit şi după-amiaza înnorată era fierbinte; înainte de căderea nopţii, cele trei făpturi groteşti de sub bucata de tablă contorsionată au început să miroasă tot mai neplăcut.

* * *

FOSTUL ŞEF al Asociaţiei vecinilor din Nobori-cho de care aparţineau pastorii era un bărbat energic, pe nume Yoshida. Pe când condusese apărarea antiaeriană a districtului, el se lăudase că incendiile puteau să înghită toată Hiroshima, dar n-ar fi ajuns niciodată în Nobori-cho. Bomba i-a dărâmat casa, şi o grindă i-a strivit picioarele în faţa Misiunii Iezuite de

peste drum chiar sub ochii oamenilor care alergau pe stradă. Doamna Nakamura, cu copiii ei, şi părintele Kleinsorge, purtându-l pe domnul Fukai în spinare, abia dacă l-au observat în fuga lor; el făcea parte pur şi simplu din pâcla generală de suferinţă umană prin care înaintau. Ţipetele lui după ajutor n-au primit niciun răspuns din partea lor; atât de mulţi oameni strigau, încât nu i-au putut distinge glasul. Ei, şi toţi ceilalţi, au trecut mai departe. Nobori-cho a devenit practic pustiu, iar incendiile au cuprins districtul. Domnul Yoshida a văzut cum clădirea din lemn a Misiunii – singura rămasă în picioare din zonă – a dispărut în vâlvătăi şi căldura i-a pârjolit chipul. După aceea flăcările au trecut pe partea lui de stradă şi i-au pătruns în casă. Într-un paroxism de forţă dată de spaimă, el s-a eliberat şi a pornit în fugă pe străzile din district, urmărit de focul despre care nu crezuse că va ajunge vreodată acolo. A început imediat să se comporte ca un bătrân; după două luni, albise complet.

* * *

ÎN TIMP CE doctorul Fujii stătea în apă până la gât pentru a evita pârjolul incendiilor, vântul sufla tot mai intens şi, în scurt timp, deşi râul nu era foarte lat, valurile au crescut atât de mult, încât cei de sub pod nu şi-au mai putut păstra echilibrul. Doctorul Fujii s-a apropiat de mal, s-a ghemuit şi şi-a trecut braţul sănătos în jurul unui bolovan mare. Mai târziu a putut să înainteze prin apă pe lângă mal, şi, împreună cu cele două infirmiere ale lui care supravieţuiseră, au mers două sute de metri în amonte, până la un banc de nisip de lângă parcul Asano, pe care zăceau mulţi răniţi. Acolo se afla şi doctorul Machii cu familia lui; fiica sa, care fusese sub cerul liber când explodase bomba, avea arsuri grave pe mâini şi pe picioare, dar, din fericire, nu şi pe faţă. Deşi umărul îl durea de acum îngrozitor, doctorul Fujii a examinat curios arsurile fetei. După aceea, s-a întins pe nisip. În ciuda dezastrului general din jur, îi era ruşine de aspectul său, şi i-a spus doctorului Machii că arăta ca un cerşetor, deoarece nu purta decât o lenjerie intimă zdrenţuită şi plină de sânge. Mai târziu, în decursul după-amiezii, când incendiile au început să se stingă, a decis să meargă la casa părinţilor lui din suburbia Nagatsuka. L-a rugat pe doctorul Machii să-l însoţească, însă acesta i-a răspuns că-şi va petrece noaptea împreună cu familia pe bancul de nisip, din cauza rănilor fiicei. Doctorul Fujii şi infirmierele lui au

mers întâi la Ushida, de unde au recuperat materiale de prim-ajutor pe care bărbatul le depozitase în locuinţa unor rude, care fusese doar parţial avariată. Cele două infirmiere l-au pansat, apoi el le-a întors serviciul. Au plecat după aceea mai departe. De acum, străzile erau tot mai goale, pentru că mulţi oameni stăteau întinşi pe asfalt, vomitau, îşi aşteptau sfârşitul sau mureau. Numărul mare de cadavre întâlnite pe drumul spre Nagatsuka devenea tot mai inexplicabil. Medicul s-a întrebat dacă era posibil ca un „coş de flori Molotov" să fi fost cauza.

Doctorul Fujii a ajuns seara la casa familiei sale. Se găsea la opt kilometri de centrul oraşului, însă acoperişul i se năruise şi toate geamurile fuseseră sparte.

* * *

ÎN TIMPUL ZILEI, parcul Asano s-a umplut de oameni. Domeniul acela privat se aflase suficient de departe de explozie pentru ca bambuşii, pinii, dafinii şi arţarii să fie încă întregi, iar verdeaţa îi atrăgea pe refugiaţi; pe de o parte, fiindcă ei credeau că dacă americanii se vor întoarce, vor bombarda doar clădirile, pe de altă parte, pentru că vegetaţia părea un centru de viaţă şi răcoare, iar grădinile de pietre extrem de precise ale parcului, cu iazuri tăcute şi poduri arcuite, erau japoneze, normale, sigure, şi, în sfârşit (potrivit unora dintre cei de acolo), pentru că erau mânaţi de un imbold atavic, irezistibil, de a se ascunde sub frunze. Doamna Nakamura şi copiii ei s-au numărat printre primii care au sosit şi s-au instalat în crângul de bambuşi de lângă râu. Toţi erau foarte însetaţi şi au băut din apa râului. Imediat li s-a făcut rău şi au vomitat toată ziua. Şi alţii au păţit la fel, crezând (probabil din cauza izului puternic de ionizare, un „miros de electricitate" degajat de fisiunea bombei) că li se făcuse rău din cauza unui gaz aruncat de americani. Când părintele Kleinsorge şi ceilalţi pastori au intrat în parc, salutându-şi prietenii pe măsură ce treceau pe lângă ei, familia Nakamura zăcea întinsă pe jos, suferind. O femeie pe nume Iwasaki, care locuia în vecinătatea Misiunii şi care stătea acum lângă Nakamura, s-a ridicat şi i-a întrebat pe pastori dacă era mai bine să rămână acolo sau să vină cu ei. Părintele Kleinsorge i-a răspuns:

— Îmi este foarte greu să spun care-i locul cel mai bun.

Femeia a rămas pe loc şi mai târziu în cursul zilei a murit, deşi nu avea răni sau arsuri vizibile. Pastorii au continuat să meargă pe malul râului şi s-au aşezat printre nişte tufe. Părintele superior Lasalle s-a întins pe jos şi a adormit imediat. Studentul la teologie, care purta papuci, avusese cu el o boccea cu haine, în care pusese două perechi de pantofi din piele. Când s-a aşezat lângă ceilalţi, a constatat că bocceaua se rupsese şi doi pantofi căzuseră, astfel că acum rămăsese doar cu doi pantofi pentru piciorul stâng. S-a întors pe drumul pe care veniseră şi a găsit un pantof pentru piciorul drept. Când s-a alăturat din nou pastorilor, le-a spus:

— În mod interesant, obiectele nu mai au valoare. Ieri, pantofii erau bunurile mele cele mai de preţ. Azi, nu-mi pasă. O pereche este îndeajuns.

— Ştiu, a încuviinţat părintele Cieslik. Începusem să-mi iau cărţile cu mine, apoi m-am gândit: „Nu-i momentul acum de cărţi."

Când domnul Tanimoto, care continua să ţină ligheanul în mâini, a ajuns în parc, acesta era foarte aglomerat şi era greu să-i deosebeşti pe vii de morţi, deoarece majoritatea oamenilor zăceau nemişcaţi, cu ochii deschişi. Pentru părintele Kleinsorge, care era occidental, tăcerea din crângul de lângă râu, unde sute de persoane cu răni oribile sufereau laolaltă, a fost unul dintre episoadele cele mai crunte şi mai copleşitoare din toate la care a participat. Răniţii erau tăcuţi; nimeni nu plângea, şi cu atât mai puţin nu ţipa de durere; nimeni nu se lamenta; niciunul dintre cei mulţi care au murit n-a făcut-o zbierând; nici chiar copiii nu plângeau; de fapt, foarte puţine persoane scoteau o vorbă. Iar când părintele Kleinsorge le-a dat apă unora ale căror feţe fuseseră aproape distruse de arsurile fulgerului, ei au băut, apoi s-au ridicat puţin şi au schiţat o plecăciune în semn de mulţumire.

Domnul Tanimoto i-a salutat pe pastori, după care a privit în jur, căutând alţi prieteni. A văzut-o pe doamna Matsumoto, soţia directorului Şcolii Metodiste, şi a întrebat-o dacă îi era sete. Femeia era însetată, aşa încât el s-a dus la un iaz din grădinile de piatră şi i-a adus apă în lighean. A decis apoi să încerce să ajungă la biserica lui. A intrat în Nobori-cho pe acelaşi drum pe care-l urmaseră pastorii când părăsiseră districtul, dar n-a ajuns departe; focul de pe străzi era atât de violent, încât a fost silit să se întoarcă. A mers pe malul râului şi a căutat o barcă cu care să-i transporte pe cei grav răniţi din parcul Asano peste râu, îndepărtându-i de incendiile care se întindeau. În scurt timp, a găsit o ambarcaţiune destul de mare, trasă pe mal, dar în ea şi în jurul ei era un spectacol groaznic: cinci bărbaţi morţi, aproape complet

goi, cu arsuri extinse. Decedaseră probabil mai mult sau mai puţin simultan, fiindcă poziţiile lor sugerau că încercaseră împreună să împingă barca în râu. Când i-a scos din ambarcaţiune, domnul Tanimoto a simţit atâta oroare pentru că-i tulbura pe morţi – împiedicându-i, aşa cum a simţit el atunci, să-şi lanseze barca şi să plece pe drumul lor spectral –, încât a rostit cu glas tare:

— Vă rog să mă iertaţi, fiindcă iau barca aceasta. Trebuie s-o folosesc pentru alţii, care sunt vii.

Barca era grea, totuşi a reuşit s-o împingă în apă. Nu existau vâsle şi s-a folosit de o prăjină groasă de bambus cu care să se propulseze. A urcat în amonte, spre partea cea mai aglomerată a parcului, şi a început să transporte răniţii peste râu. La fiecare traversare putea să ia zece-douăsprezece persoane, dar râul era prea adânc în mijlocul albiei şi, neputând atinge fundul cu prăjina, trebuia s-o utilizeze ca pe o vâslă, de aceea şi dura foarte mult un drum. A muncit aşa câteva ore.

La începutul după-amiezii, focul a ajuns la pădurile din parcul Asano. Domnul Tanimoto şi-a dat seama de acest lucru atunci când, întorcându-se cu barca, a văzut că foarte mulţi oameni veniseră pe mal. După ce a acostat, s-a dus să investigheze, iar când a zărit flăcările, a strigat:

— Toţi tinerii care nu sunt grav răniţi să vină cu mine!

Părintele Kleinsorge i-a mutat pe părinţii Schiffer şi Lasalle aproape de râu şi i-a rugat pe cei de acolo să-i transporte pe malul opus, dacă focul se va apropia prea mult, apoi s-a alăturat voluntarilor lui Tanimoto. Domnul Tanimoto i-a trimis pe unii să caute găleţi şi lighene, iar pe ceilalţi să lovească cu hainele lor tufişurile ce luaseră foc; după ce au făcut rost de ustensile, a format un lanţ uman cu găleţi de la un iaz din grădinile de piatră. Echipa s-a luptat cu incendiul mai bine de două ore şi, treptat, l-a învins. În timp ce ei munceau, răniţii speriaţi din parc s-au apropiat tot mai mult de râu, astfel că, până la urmă, gloata a început să-i împingă în apă pe unii dintre nefericiţii care stătuseră chiar pe mal. Printre cei care au fost împinşi în apă şi s-au înecat s-au numărat doamna Matsumoto de la Şcoala Metodistă şi fiica ei.

După ce s-a întors de la lupta cu focul, părintele Kleinsorge l-a găsit pe părintele Schiffer tot sângerând şi foarte palid. Câţiva japonezi din jur îl priveau fix, iar părintele Schiffer a murmurat cu un zâmbet slab:

— E ca şi cum aş fi deja mort.

— Nu încă, i-a răspuns părintele Kleinsorge.

Adusese cu el trusa de prim-ajutor a doctorului Fujii şi-l zărise pe doctorul Kanda în mulţime, aşa că l-a căutat şi l-a întrebat dacă îi putea pansa tăieturile părintelui Schiffer. Doctorul Kanda, care-şi văzuse soţia şi fiica moarte în ruinele spitalului său, stătea acum cu capul în mâini.

— Nu pot să fac nimic, a răspuns el.

Părintele Kleinsorge a bandajat capul părintelui Schiffer cu şi mai multe pansamente şi l-a mutat pe o pantă, aşezându-l astfel încât capul să fie cât mai sus, iar sângerarea s-a diminuat.

În clipa aceea a început să se audă uruit de avioane. Din mulţimea de lângă familia Nakamura, cineva a strigat:

— Sunt avioanele Grumman, care vin să ne mitralieze!

Un brutar pe nume Nakashima s-a sculat în picioare şi a ordonat:

— Toţi cei care poartă haine albe să le scoată!

Doamna Nakamura a scos bluzele copiilor, a deschis umbrela şi i-a pus să se adăpostească sub ea. Foarte mulţi oameni, chiar dintre cei cu arsuri grave, s-au târât în tufişuri şi au rămas acolo până când uruitul, care aparţinea în mod evident unui avion meteo sau de recunoaştere, a dispărut.

A început să plouă. Doamna Nakamura şi-a ţinut copiii sub umbrelă. Picăturile au devenit anormal de mari şi cineva a ţipat:

— Americanii aruncă benzină! Ne vor da foc!

(Spaima respectivă provenea dintr-o ipoteză care circula prin parc şi încerca să explice motivul pentru care luase foc o suprafaţă aşa de întinsă din Hiroshima: se spunea că un avion pulverizase benzină peste oraş, după care, într-un mod necunoscut, o aprinsese pe toată, instantaneu.) Picăturile de acum erau însă, în mod evident, de apă şi, în timp ce cădeau, vântul s-a înteţit treptat până când, în mod brusc – probabil din cauza convecţiei teribile declanşate de incendiile din oraş –, o tornadă a străbătut parcul. Copaci uriaşi au fost doborâţi, iar cei mici au fost dezrădăcinaţi şi purtaţi prin văzduh. Deasupra lor se rotea în vârtej o mulţime haotică de obiecte plate: bucăţi de tablă din acoperişuri, hârtii, uşi, fragmente de rogojini. Părintele Kleinsorge i-a acoperit ochii părintelui Schiffer cu o cârpă, pentru ca bărbatul slăbit să nu creadă că înnebunise. Violenţa suflului a împins-o pe doamna Murata, menajera Misiunii, care stătea aproape de râu, în jos pe taluz, într-un loc plin de bolovani şi cu apă puţin adâncă, de unde femeia a

ieşit cu ambele picioare însângerate. Tornada a trecut apoi deasupra râului, unde a ridicat o fântână arteziană, după care s-a stins.

După furtună, domnul Tanimoto a început să transporte din nou oameni pe malul opus, iar părintele Kleinsorge l-a rugat pe studentul la teologie să traverseze râul şi să se ducă la casa de noviciat iezuită din Nagatsuka, aflată la cinci kilometri de centrul oraşului, şi să-i roage pe pastorii de acolo să vină cu ajutoare pentru părinţii Schiffer şi Lasalle. Studentul a plecat în barca domnului Tanimoto. Părintele Kleinsorge a întrebat-o pe doamna Nakamura dacă voia să meargă şi ea la Nagatsuka cu pastorii, când vor sosi. Femeia a spus că aveau bagaje şi copiii nu se simţeau bine – încă vomitau din când în când, la fel şi ea – şi de aceea se temea că nu vor putea pleca. El i-a spus că bănuia că părinţii din casa de noviciat se puteau întoarce a doua zi cu o cotigă în care să-i ia.

Spre sfârşitul după-amiezii, când a coborât pentru o vreme pe mal, domnul Tanimoto, de a cărui energie şi iniţiativă ajunseseră să depindă mulţi, i-a auzit pe oameni cerşind mâncare. L-a consultat pe părintele Kleinsorge şi au decis să se întoarcă în oraş pentru a lua orez din adăpostul Asociaţiei vecinilor domnului Tanimoto şi din cel al Misiunii. Părintele Cieslik şi alţi doi-trei i-au însoţit. Când au ajuns printre şirurile de case prăbuşite, n-au mai ştiut unde se găseau; transformarea era prea bruscă, dintr-un oraş animat cu 245.000 de locuitori, aşa cum fusese de dimineaţă, în simple grămezi de ruine după-amiază. Asfaltul de pe străzi continua să fie atât de moale şi de fierbinte de la incendii, încât era greu de mers. Au întâlnit o singură persoană, o femeie, care le-a spus când au trecut pe lângă ea:

— Soţul meu este-n cenuşa de-acolo.

După ce domnul Tanimoto s-a despărţit de grup, părintele Kleinsorge a fost stupefiat să vadă clădirea Misiunii rasă de pe faţa pământului. În drum spre adăpost, a zărit în grădină un dovlecel pe care temperatura foarte mare îl copsese pe vrej. El şi părintele Cieslik l-au gustat şi era bun. Au fost surprinşi de foamea lor, şi au mâncat mai mulţi. Au luat câteva săculeţe cu orez şi au strâns dovleceii copţi, apoi au dezgropat cartofi care se copseseră de asemenea în sol şi au pornit înapoi. Pe drum li s-a alăturat domnul Tanimoto cu mai mulţi însoţitori, dintre care unul avea ustensile de gătit. În parc, domnul Tanimoto le-a pus pe femeile cu răni superficiale din cartierul său să pregătească ceva de mâncare. Părintele Kleinsorge a oferit dovlecei

celor din familia Nakamura, dar aceştia i-au vomitat aproape imediat. Cu totul, orezul a fost suficient să hrănească aproape o sută de persoane.

Cu puţin înainte de a se întuneca, domnul Tanimoto a întâlnit-o pe vecina lui, doamna Kamai, o tânără de numai douăzeci de ani. Era ghemuită pe pământ şi-şi ţinea în braţe fetiţa nou-născută. În mod evident, pruncul murise la începutul zilei. Doamna Kamai a sărit în picioare când l-a zărit şi l-a implorat:

— Vreţi, vă rog, să încercaţi să-l găsiţi pe soţul meu?

Domnul Tanimoto ştia că soţul ei fusese mobilizat în armată cu o zi în urmă; el şi doamna Tanimoto stătuseră aproape toată după-amiaza cu doamna Kamai, pentru a o ajuta să depăşească şocul despărţirii. Soţul se prezentase la Cartierul general al armatei din regiunea Chugoku – lângă castelul vechi din centrul oraşului –, unde erau încartiruiţi patru mii de soldaţi. Judecând după numeroşii soldaţi schiloditi pe care îi văzuse în timpul zilei, domnul Tanimoto bănuia că bomba care lovise Hiroshima afectase grav cazarma. Ştia că nu avea nicio şansă de a-l găsi pe domnul Kamai, chiar dacă l-ar fi căutat, dar n-a vrut s-o contrazică.

— O să încerc, i-a spus.

— Trebuie să-l găsiţi, a insistat ea. O iubea foarte mult pe fetiţa noastră. Vreau s-o mai vadă o dată.

TREI:
SUNT INVESTIGATE DETALIILE

LA ÎNCEPUTUL SERII în care a explodat bomba, o ambarcaţiune a Marinei militare japoneze s-a deplasat încet în sus şi în jos pe cele şapte braţe de estuar din Hiroshima. Se oprea pe alocuri – lângă bancurile de nisip ticsite cu sute de răniţi, lângă podurile pe care se înghesuiau alţii, şi, în cele din urmă, la lăsarea serii, vizavi de parcul Asano – pentru ca un ofiţer tânăr să se ridice în picioare şi să strige printr-un megafon:

— Aveţi răbdare! O navă medicală militară va sosi să vă îngrijească!

Vederea ambarcaţiunii profilate pe fundalul dezastrului de pe malul opus al râului, tânărul stăpân pe sine în uniforma lui impecabilă şi, mai presus de orice, promisiunea asistenţei medicale – primul cuvânt de posibil ajutor pe care-l auziseră în ultimele douăsprezece ore îngrozitoare – i-au îmbărbătat în mod considerabil pe cei din parc. Doamna Nakamura s-a pregătit să înnopteze alături de familia ei, promiţându-le că va sosi un medic care-i va face bine. Domnul Tanimoto a continuat să transporte răniţi peste râu. Părintele Kleinsorge s-a întins pe jos, a rostit în gând Tatăl Nostru şi Ave Maria, şi a adormit imediat; n-a apucat să doarmă totuşi prea mult, deoarece doamna Murata, conştiincioasa menajeră a Misiunii, l-a scuturat, spunându-i:

— Părinte, n-aţi uitat să vă spuneţi rugăciunile de seară?

— Bineînţeles că nu, a răspuns el şi a reîncercat să adoarmă la loc, însă n-a izbutit.

Aparent era exact ce-şi dorise doamna Murata, care a început să pălăvrăgească cu pastorul istovit. Printre altele, l-a întrebat când credea că vor sosi cei din casa de noviciat, la care trimisese un mesager în cursul

după-amiezii, pentru a-i evacua pe părintele superior Lasalle şi pe părintele Schiffer.

* * *

MESAGERUL TRIMIS de părintele Kleinsorge – studentul la teologie care locuise în clădirea Misiunii – ajunsese la casa de noviciat de pe dealuri la ora 16:30. Cei şaisprezece pastori de acolo întreprinseseră deja acţiuni de salvare la periferia oraşului; fuseseră îngrijoraţi cu privire la soarta colegilor din oraş, dar nu ştiuseră cum sau unde să-i caute. Acum au înjghebat în grabă două tărgi din pari şi scânduri, iar studentul i-a condus pe şase dintre ei înapoi, în zona devastată. Şi-au croit drum în lungul lui Ota, deasupra oraşului; în două rânduri, dogoarea focurilor i-a silit să intre în râu. La podul Misasa, au întâlnit o coloană lungă de soldaţi, care se îndepărtau în marş forţat de Cartierul general al armatei din regiunea Chugoku, aflat în centrul Hiroshimei. Toţi aveau arsuri îngrozitoare şi se sprijineau în beţe ori pe camarazii lor. Pe pod stăteau cai bolnavi, arşi, cu capetele atârnând fără putere. Echipa de salvatori a ajuns în parc după căderea întunericului şi a înaintat cu mare dificultate din cauza încâlcelilor de arbori de toate dimensiunile, care fuseseră rupţi de tornada din cursul după-amiezii. În cele din urmă – la scurt timp după ce doamna Murata întrebase despre ei – au ajuns la prietenii lor, cărora le-au dat să bea vin şi ceai de esenţă tare.

Pastorii au discutat cum să-i ducă pe părinţii Lasalle şi Schiffer la casa de noviciat. Se temeau că orbecăitul prin parc va zgudui prea tare tărgile din lemn şi că răniţii vor pierde prea mult sânge. Părintele Kleinsorge s-a gândit la domnul Tanimoto şi la ambarcaţiunea lui şi l-a strigat. După ce a ajuns cu barca pe malul lor, acesta a spus că-i va transporta pe pastorii răniţi şi purtătorii lor în amonte, până într-un loc de unde puteau găsi un drum de ieşire. Salvatorii l-au aşezat pe părintele Schiffer pe o targă şi au coborât-o în barcă, iar doi dintre ei l-au însoţit. Domnul Tanimoto, care tot nu avea vâsle, a împins ambarcaţiunea cu prăjina în amonte.

După o jumătate de oră, s-a întors şi, foarte agitat, i-a rugat pe ceilalţi pastori să-l ajute să salveze doi copii pe care-i văzuse stând în apă până la umeri. Un grup s-a dus şi i-a recuperat pe copiii aceia: două fetiţe care-şi pierduseră familia şi aveau arsuri grave. Pastorii le-au întins pe pământ lângă părintele Kleinsorge, apoi l-au îmbarcat pe părintele superior Lasalle.

Părintele Cieslik s-a gândit că ar putea merge pe jos până la casa de noviciat, aşa că s-a aşezat alături de ei. Părintele Kleinsorge se simţea prea slăbit şi a decis să aştepte în parc până a doua zi. I-a rugat pe colegii lui să revină cu o cotigă, ca să-i transporte la casa de noviciat pe doamna Nakamura cu copiii ei bolnavi.

Domnul Tanimoto a pornit din nou. Pe când barca înainta încet în amonte, pastorii au auzit strigăte slabe de ajutor. Dintre ele se distingea în mod aparte glasul unei femei:

— Aici simt oameni pe punctul să se-nece! Ajutor! Cresc apele!

Strigătele proveneau de pe un banc de nisip şi, în lumina incendiilor care continuau, cei din barcă au văzut mulţi răniţi care zăceau la marginea râului, acoperiţi parţial de flux. Domnul Tanimoto ar fi vrut să-i ajute, însă pastorii se temeau că părintele Schiffer va muri dacă nu se grăbeau şi l-au îndemnat să nu se oprească. El i-a debarcat în locul unde-l lăsase pe părintele Schiffer, apoi s-a întors singur la bancul de nisip.

* * *

NOAPTEA ERA CALDĂ şi părea încă şi mai fierbinte din cauza incendiilor ale căror reflexii se proiectau pe cer, însă cea mai mică dintre fetiţele salvate de domnul Tanimoto şi pastori i s-a plâns părintelui Kleinsorge că-i era frig. El a acoperit-o cu tunica lui. Fetiţa şi sora ei mai mare stătuseră două ore în apa sărată a râului înainte să fie salvate. Mezina avea pe corp arsuri uriaşe, carne vie, cauzate de fulger; probabil că apa sărată îi pricinuise dureri cumplite. A început să tremure necontrolat din tot corpul şi a repetat că-i era frig. Părintele Kleinsorge a împrumutat o pătură de la cineva din apropiere şi a învelit-o strâns, însă copila nu s-a oprit din dârdâit, repetând:

— Mi-e tare frig.

Apoi tremurăturile au încetat brusc şi a murit.

* * *

PE BANCUL de nisip, domnul Tanimoto a găsit douăzeci de bărbaţi şi femei. A tras barca pe uscat şi i-a îndemnat să urce. Oamenii nu s-au clintit, iar el a înţeles că erau prea slăbiţi pentru a se putea mişca. S-a aplecat şi a prins o femeie de mâini, însă pielea ei s-a desprins ca nişte bucăţi de

mănuşi. Omul a fost atât de îngrozit, încât s-a aşezat pentru câteva clipe, ca să-şi revină. A intrat apoi în apă şi, deşi era micuţ, a ridicat în barcă câţiva bărbaţi şi femei, care erau în pielea goală. Spinările şi piepturile le erau lipicioase, şi domnul Tanimoto şi-a amintit tulburat de arsurile pe care le văzuse în timpul zilei: la început galbene, apoi roşii şi umflate, cu pielea jupuindu-se, pentru ca spre seară să supureze urât mirositor. Întrucât fluxul ridicase nivelul apei, prăjina lui de bambus devenise prea scurtă şi trebuia s-o utilizeze ca vâslă. Pe malul opus al râului, a descărcat trupurile firave pe un banc înalt şi le-a purtat cât mai sus pe panta taluzului, pentru a le adăposti de flux. Îşi repeta întruna în mod conştient:

— Aceştia sunt oameni.

Au fost necesare trei călătorii pentru a-i aduce pe toţi pe celălalt mal. După ce a terminat, a hotărât că trebuia să se odihnească şi s-a întors în parc.

Când s-a urcat pe taluzul întunecat, domnul Tanimoto s-a împiedicat de cineva şi un glas a rostit furios:

— Vezi pe unde calci! Aia-i mâna mea!

Ruşinat că rănise oameni deja suferinzi şi aproape stânjenit pentru că el putea merge cu spatele drept şi fără să se împleticească, domnul Tanimoto s-a gândit pe neaşteptate la nava medicală militară, care nu sosise (n-a venit niciodată), şi pentru o clipă a încercat un sentiment de furie oarbă şi ucigaşă faţă de echipajul ei, apoi faţă de toţi medicii. De ce nu veneau să-i ajute pe oamenii aceştia?

* * *

DOCTORUL FUJII a petrecut noaptea în dureri teribile, pe podeaua casei fără acoperiş a familiei sale de la marginea oraşului. Examinându-se la lumina unei lanterne, a descoperit că avea o fractură a claviculei stângi, zgârieturi şi sfâşieri multiple ale feţei şi corpului, inclusiv tăieturi adânci pe bărbie, spate şi picioare, contuzii pe piept şi trunchi, şi posibil două coaste fracturate. Dacă n-ar fi suferit atât de rău, s-ar fi putut duce în parcul Asano, pentru a-i ajuta pe răniţi.

* * *

PÂNĂ LA CĂDEREA nopţii, zece mii de victime ale exploziei bombei atomice invadaseră spitalul Crucii Roşii, iar doctorul Sasaki, epuizat, mergea la întâmplare, cu gesturi mecanice, pe coridoarele ce duhneau, cu suluri de bandaje şi sticluţe de Mercurocrom; continua să poarte ochelarii luaţi de la infirmiera rănită şi pansa rănile cele mai grave pe măsură ce ajungea la ele. Alţi medici puneau comprese saline pe arsuri. Asta era tot ce puteau face. După lăsarea întunericului, au lucrat la lumina proiectată de incendiile din oraş şi de lumânările ţinute de cele zece infirmiere supravieţuitoare. Doctorul Sasaki nu aruncase o privire în afara spitalului toată ziua; scenele dinăuntru erau atât de teribile, încât nu-i trecuse prin minte să întrebe ce anume se petrecuse dincolo de ferestre şi uşi. Tavane şi pereţi despărţitori se prăbuşiseră; peste tot se vedeau bucăţi de tencuială, praf, sânge şi vomă. Pacienţii mureau cu sutele, dar nu exista nimeni care să evacueze cadavrele. Câţiva dintre membrii personalului spitalului au distribuit biscuiţi şi bulete de orez, însă mirosul de capelă mortuară era atât de intens, încât puţini aveau poftă de mâncare. La ora 3 noaptea, după nouăsprezece ore neîntrerupte de muncă groaznică, doctorul Sasaki n-a mai fost capabil să panseze nicio rană. El şi alţi supravieţuitori din personalul spitalului au luat rogojini din paie şi au ieşit sub cerul liber – mii de pacienţi şi sute de morţi se aflau în curte şi pe drumul de acces de la stradă –, au ocolit iute spitalul şi s-au întins, ascunşi, ca să doarmă puţin. După nicio oră au fost însă găsiţi de răniţi şi în jurul lor s-a format un cerc de oameni, care plângeau:

— Domnilor doctori! Ajutaţi-ne! Cum puteţi dormi?

Doctorul Sasaki s-a sculat din nou şi s-a întors la treabă. La începutul dimineţii s-a gândit pentru prima dată la mama lui, aflată în casa rurală din Mukaihara, la cincizeci de kilometri de Hiroshima. De obicei, se întorcea în fiecare seară acasă. S-a temut că mama lui va crede că murise.

* * *

ÎN APROPIERE DE locul de pe malul râului unde domnul Tanimoto îi debarcase pe pastori se afla o ladă mare cu bulete din orez, pe care o echipă de salvatori o adusese în mod evident pentru răniţii care zăceau peste tot, dar care nu fuseseră distribuite. Înainte de a porni la drum cu răniţii, iezuiţii au împărţit buletele şi au mâncat ei înşişi. După câteva minute, a apărut un

grup de soldaţi, iar un ofiţer, auzindu-i pe pastori vorbind într-o limbă străină, şi-a scos sabia şi le-a cerut pe un ton isteric să-şi decline identitatea. Unul dintre ei l-a liniştit şi a explicat că erau germani, adică aliaţi. Ofiţerul şi-a cerut scuze şi le-a spus că se zvonea că fuseseră paraşutate trupe de americani.

Pastorii au decis să-l transporte mai întâi pe părintele Schiffer. Pe când se pregăteau de plecare, părintele superior Lasalle s-a plâns că-i era groaznic de frig. Un iezuit i-a dat haina sa, iar altul i-a dat cămaşa; preferau să poarte cât mai puţină îmbrăcăminte în noaptea umedă şi caldă. Purtătorii tărgii au pornit, conduşi de studentul la teologie, care încerca să-i prevină asupra obstacolelor, dar un pastor şi-a agăţat piciorul într-un cablu telefonic, s-a împiedicat şi a căzut, scăpând colţul tărgii. Părintele Schiffer s-a rostogolit jos, şi-a pierdut cunoştinţa, apoi şi-a recăpătat-o şi a început să vomite. Purtătorii tărgii l-au ridicat şi au continuat drumul spre marginea oraşului, unde stabiliseră să se întâlnească cu un alt grup de iezuiţi. L-au lăsat pe părintele bolnav în seama lor şi s-au întors la părintele superior.

Targa din lemn trebuie să-i fi provocat dureri teribile părintelui superior Lasalle, în a cărui spinare erau înfipte zeci de cioburi minuscule din geamul ferestrei. În apropiere de marginea oraşului, purtătorii tărgii au fost nevoiţi să ocolească un automobil ars, care bloca drumul îngust, şi, nereuşind să vadă în beznă, au căzut într-un şanţ adânc. Părintele superior Lasalle a fost aruncat pe jos, iar targa s-a rupt în două. Un pastor a plecat să aducă o cotigă de la casa de noviciat, dar a găsit una lângă o casă pustie din apropiere. Iezuiţii l-au ridicat pe părintele superior Lasalle şi l-au pus în cotigă, pe care au împins-o pe drumul denivelat până la destinaţie. Stareţul casei de noviciat, care fusese medic înainte de a intra în ordinul religios, a curăţat rănile celor doi pastori şi i-a culcat în paturi cu aşternuturi curate, iar ei au mulţumit Domnului pentru grija pe care o primiseră.

* * *

MII DE OAMENI n-au primit niciun fel de ajutor. Domnişoara Sasaki s-a numărat printre acei oameni. Abandonată şi neajutorată, sub acoperişul improvizat din curtea fabricii de cositor, lângă femeia care-şi pierduse un sân şi bărbatul desfigurat, cu faţa arsă, ea a suferit îngrozitor în noaptea

aceea din cauza durerilor de la piciorul rupt. Nu a dormit deloc şi nici n-a vorbit cu tovarăşii ei la fel de treji.

* * *

ÎN PARC, doamna Murata l-a ţinut pe părintele Kleinsorge treaz toată noaptea, vorbindu-i. Nici cei din familia Nakamura n-au fost în stare să închidă ochii; deşi se simţeau foarte rău, copiii erau interesaţi de tot ce se întâmpla, şi au fost încântaţi când o cisternă municipală pentru stocarea gazului a detonat într-o vâlvătaie uriaşă. Toshio le-a strigat celorlalţi să privească reflexiile din apa râului. După alergăturile făcute şi după orele de activitate de salvare, domnul Tanimoto a moţăit agitat. S-a trezit când s-a crăpat de zi, a privit peste râu şi a văzut că nu dusese suficient de sus trupurile inerte şi purulente de pe bancul de nisip. Fluxul crescuse deasupra locului unde le lăsase; oamenii nu avuseseră putere să se mişte şi probabil se înecaseră. A văzut mulţi morţi plutind pe apă.

* * *

LA ÎNCEPUTUL ZILEI de 7 august, posturile de radio japoneze au difuzat pentru prima dată un anunţ succint, pe care l-au auzit foarte puţini, sau poate niciunul dintre cei afectaţi cu adevărat, supravieţuitorii din Hiroshima: „Oraşul Hiroshima a suferit daune considerabile în urma atacului unor avioane B-29. Se crede că a fost utilizat un nou tip de bombă. Sunt investigate detaliile.” De asemenea, este improbabil ca vreun supravieţuitor să fi receptat retransmisia pe unde scurte a unui anunţ extraordinar făcut de preşedintele Statelor Unite, care a identificat natura atomică a noii bombe: „Bomba atomică a fost mai puternică decât douăzeci de mii de tone de TNT. Explozia ei a fost de peste două mii de ori mai intensă decât cea a bombei britanice Grand Slam, cea mai mare utilizată până acum în istoria conflictelor armate.” Victimele care erau în stare să-şi facă griji despre cele întâmplate s-au gândit la explozie şi au discutat-o în termeni mai primitivi, copilăreşti: ca fiind, poate, benzină pulverizată dintr-un avion, sau un soi de gaz combustibil, sau un mănunchi mare de bombe incendiare, sau o acţiune a paraşutiştilor. Chiar dacă ar fi ştiut însă adevărul, majoritatea oamenilor erau prea ocupaţi, prea obosiţi sau prea grav răniţi ca să le pese că fuseseră obiectele primului experiment pe scară mare de

folosire a energiei atomice, pe care (aşa cum strigau glasurile de pe unde scurte) nicio ţară n-ar fi putut-o produce, cu excepţia Statelor Unite, cu know-how-ul lor industrial şi cu disponibilitatea de a investi două miliarde de dolari aur în proiectul unei arme care nu mai fusese construită până atunci.

* * *

DOMNUL TANIMOTO era în continuare furios pe medici. A decis că va aduce el personal un doctor în parcul Asano, târându-l de guler dacă va fi nevoie. A traversat râul, a trecut pe lângă templul şintoist unde-şi întâlnise soţia pentru câteva momente în ziua anterioară şi s-a îndreptat spre Terenul oriental de paradă. Întrucât acesta fusese desemnat de mult ca zonă de evacuare pentru populaţie, s-a gândit că va găsi acolo un post de prim-ajutor. Un asemenea post exista într-adevăr, deservit de o unitate medicală a armatei, dar a văzut că medicii săi erau copleşiţi de miile de pacienţi întinşi printre cadavre pe pajiştea din faţă. S-a apropiat totuşi de un medic militar şi i s-a adresat pe un ton încărcat de reproş:

— De ce nu veniţi în parcul Asano? Acolo este foarte mare nevoie de voi.

Fără măcar să ridice ochii de la munca sa, doctorul a răspuns cu glas obosit.

— Aici este postul meu.

— Dar acolo, pe malul râului, mor mulţi oameni.

— Prima datorie, a zis medicul, este să te îngrijeşti de cei uşor răniţi.

— Cum… când sunt atâţia grav răniţi pe malul râului?

Medicul a trecut la alt pacient.

— Într-un caz de urgenţă ca acesta, a rostit el de parcă ar fi recitat dintr-un manual, prima îndatorire este aceea de a-i ajuta pe cât mai mulţi cu putinţă – de a salva cât mai multe vieţi cu putinţă. Pentru cei grav răniţi nu mai există nicio speranţă – vor muri. Nu putem pierde timp cu ei.

— Poate că aveţi dreptate din punct de vedere medical.

A început domnul Tanimoto, apoi a privit peste pajiştea unde atâţia morţi zăceau în apropierea celor încă vii, ba chiar lipiţi de ei, şi s-a întors fără să-şi mai termine fraza, furios acum pe sine.

N-a ştiut ce să facă; le promisese unor muribunzi din parc că le va aduce ajutoare medicale. Aceştia puteau să moară simţindu-se înşelaţi. A zărit un

stand de raţii pe o latură a pajiştii, s-a dus acolo şi a cerut bulete de orez şi biscuiţi, pe care le-a dus celor din parc, în loc de medici.

* * *

DIMINEAŢA A FOST din nou toridă. Părintele Kleinsorge a plecat să le aducă apă răniţilor într-o sticlă şi un ceainic pe care le împrumutase; auzise că era posibil să găsească apă potabilă în afara parcului Asano. Când a ajuns la grădinile de piatră, a fost nevoit să escaladeze şi să se târască pe sub trunchiurile pinilor căzuţi, şi a constatat că era slăbit. Grădinile erau pline de morţi. La un Pod al lunii[1] frumos, a trecut pe lângă o femeie în pielea goală, care părea arsă din tălpi până în creştet şi era roşie peste tot. În apropierea intrării în parc lucra un medic militar, dar singurul medicament de care dispunea era tinctura de iod, pe care o aplica pe tăieturi, vânătăi, arsuri, peste tot – şi de acum, toate rănile la care o folosise musteau de puroi. După ce a ieşit pe poarta parcului, părintele Kleinsorge a găsit un robinet funcţional care făcuse parte din instalaţia unei case distruse, a umplut recipientele şi s-a întors. După ce a dat apă răniţilor, a mai făcut un drum. Femeia în pielea goală de lângă pod murise. Când s-a întors a doua oară cu apa, s-a rătăcit, pentru că ocolise un arbore căzut, şi, pe când privea în jur, străduindu-se să se orienteze prin pădure, a auzit un glas care l-a întrebat din spatele unor tufişuri:

— N-ai ceva de băut?

A zărit apoi o uniformă. Gândindu-se că era un singur soldat, s-a apropiat cu apa. După ce a trecut prin tufişuri, a văzut vreo douăzeci de bărbaţi, aflaţi toţi în aceeaşi stare de coşmar: feţele le erau complet arse, găvanele ochilor erau goale, iar ochii topiţi le curseseră pe obraji. (Probabil că fuseseră cu chipurile îndreptate spre cer în clipa exploziei bombei; poate că erau artilerişti din apărarea antiaeriană.) Gurile le erau răni umflate şi acoperite de puroi, pe care nu le puteau deschide nici atât cât să poată strecura ciocul ceainicului. De aceea, părintele Kleinsorge a rupt un fir gros de iarbă, i-a smuls miezul, pentru a crea un pai, şi le-a dat să bea apă. Un bărbat s-a plâns:

— Nu pot să văd nimic.

— La intrarea în parc este un medic, i-a răspuns părintele Kleinsorge, pe un ton cât mai optimist. Acum este foarte ocupat, dar sper că va sosi în

curând şi se va uita la ochii tăi.

De atunci, părintele Kleinsorge şi-a amintit mereu cât de sensibil fusese cândva în faţa suferinţei şi cum simpla vedere a unei tăieturi la deget îl putea aduce în pragul leşinului. În parc însă a fost atât de indiferent, încât imediat după ce a părăsit scena oribilă cu artileriştii orbi, s-a oprit pe o potecă lângă un iaz şi a dezbătut cu un bărbat rănit superficial dacă ar fi fost prudent să mănânce crapul gras şi lung de jumătate de metru, care plutea mort pe suprafaţa apei. După o matură chibzuinţă, ei au ajuns la concluzia că n-ar fi fost un act înţelept.

Părintele Kleinsorge şi-a umplut pentru a treia oară recipientele şi s-a întors pe malul râului. Acolo, printre morţi şi muribunzi, a zărit o tânără care-şi repara cu ac şi aţă chimonoul uşor sfâşiat. Părintele Kleinsorge a tachinat-o:

— Vai, vai, dar ce cochetă suntem!

Tânăra a râs.

Părintele Kleinsorge s-a simţit obosit şi s-a întins pe jos. A început să discute cu doi copii drăguţi pe care-i cunoscuse în după-amiaza zilei anterioare şi a aflat că numele lor de familie era Kataoka, că fata avea treisprezece ani şi băiatul cinci ani. Fata tocmai se pregătea să plece spre o frizerie, când explodase bomba. După ce porniseră spre parcul Asano, mama lor hotărâse să se întoarcă, pentru a lua mâncare şi haine suplimentare; în mulţimea de oameni care fugeau, ei fuseseră despărţiţi şi de atunci n-o mai regăsiseră. Din când în când, copiii se opreau din jocurile lor vesele şi începeau să plângă după mamă.

Tuturor copiilor din parc le venea greu să menţină permanent sentimentul de tragedie. Toshio Nakamura a fost foarte încântat să-l vadă pe prietenul său Seichi Sato într-o barcă de pe râu alături de familia lui şi a alergat pe mal, unde a început să agite din braţe şi să ţipe:

— Sato! Sato!

Băiatul s-a întors şi a strigat:

— Cine-i acolo?

— Nakamura.

— Salut, Toshio!

— Sunteţi toţi bine?

— Da. Şi voi?

— Da, suntem bine. Surorile mele vomită, dar eu sunt bine.

În arşiţa teribilă, părintelui Kleinsorge i s-a făcut sete, totuşi nu se simţea destul de zdravăn pentru a se duce iarăşi după apă. Cu puţin înainte de amiază, a văzut o femeie care împărţea ceva răniţilor; în scurt timp, a ajuns la el şi i-a spus cu blândeţe:

— Sunt frunze de ceai. Mestecă-le, tinere, şi setea îţi va dispărea.

Bunătatea ei l-a făcut pe părintele Kleinsorge să simtă că va izbucni în lacrimi. De multe săptămâni, îl apăsa ura faţă de străini pe care japonezii păreau c-o dovedesc într-o măsură tot mai mare, şi nu se simţise în largul lui nici chiar printre prietenii niponi. Gestul necunoscutei aceleia l-a adus foarte aproape de un acces de isterie.

În jurul amiezii, au sosit pastorii de la casa de noviciat, cu cotiga. Ei fuseseră la clădirea Misiunii din oraş şi recuperaseră geamantanele care fuseseră depozitate în adăpostul antiaerian, ca şi rămăşiţele topite ale vaselor sfinte dintre tăciunii capelei. Acum au pus în cotigă valiza din carton presat a părintelui Kleinsorge şi obiectele doamnei Murata şi ale familiei Nakamura, le-au suit tot acolo pe cele două surori Nakamura şi s-au pregătit de plecare. În clipa aceea, un iezuit cu o minte mai pragmatică şi-a reamintit că dacă bunurile personale le fuseseră distruse de inamic, puteau depune o cerere de despăgubire la poliţia prefecturii. Au discutat problema acolo, în parc, printre răniţii la fel de tăcuţi da şi morţii din jurul lor, şi au decis că părintele Kleinsorge, care fusese rezident al Misiunii distruse, trebuia să depună cererea respectivă. Ca atare, în timp ce ei au plecat cu cotiga, părintele Kleinsorge şi-a luat rămas-bun de la fraţii Kataoka şi a pornit spre o secţie de poliţie. Acolo, poliţişti în uniforme curate, detaşaţi din alt oraş, erau înconjuraţi de o mulţime de oameni murdari şi despuiaţi, care se interesau în general de soarta rudelor. Părintele Kleinsorge a completat şi a depus o cerere de despăgubire, după care a pornit prin centrul oraşului, îndreptându-se către Nagatsuka. Atunci a înţeles pentru prima dată dimensiunile dezastrului; a mers prin cvartale de ruine şi a simţit că i se opreşte răsuflarea, chiar şi după toate grozăviile pe care le văzuse în parc. Când a ajuns la casa de noviciat, îi venea să vomite de epuizare. Ultimul lucru pe care l-a făcut înainte de a cădea în pat a fost să-i roage pe pastori să se întoarcă după fraţii Kataoka rămaşi fără mamă.

* * *

DOMNIŞOARA SASAKI a fost lăsată două zile şi două nopţi sub bucata de tablă rezemată de zid, cu piciorul rupt şi cei doi tovarăşi dezagreabili. Unicul episod interesant a fost venirea unor bărbaţi la adăposturile antiaeriene ale fabricii, pe care ea le putea zări pe sub un colţ al tablei ondulate, de unde au scos cadavre, folosindu-se de frânghii. Piciorul i s-a decolorat, s-a umflat şi a început să miroasă. În tot acest timp, fata n-a căpătat nici hrană, nici apă. În a treia zi, 8 august, nişte prietene pe care ea le crezuse moarte au venit să-i caute cadavrul şi au găsit-o. Ele au anunţat-o că mama, tatăl şi fratele ei cel mic, care în momentul exploziei se aflau în spitalul pediatric Tamura, unde fusese internat pruncul, erau consideraţi morţi, deoarece spitalul fusese complet distrus. După aceea, prietenele au plecat, lăsând-o să se gândească la informaţiile primite. Mai târziu, nişte bărbaţi au luat-o de mâini şi de picioare şi au transportat-o pe o distanţă destul de mare până la un camion. Timp de aproape o oră, camionul s-a hurducat pe un drum denivelat, ocazie cu care domnişoara Sasaki a descoperit că nu devenise insensibilă la durere, aşa cum fusese convinsă. A fost descărcată la un post de prim-ajutor din cartierul Inokuchi, unde au examinat-o doi medici militari, în momentul când unul dintre ei i-a atins rana, ea a leşinat. Şi-a recăpătat cunoştinţa la timp pentru a-i auzi discutând dacă să-i amputeze sau nu piciorul; unul spunea că în buzele rănii apăruse cangrena gazoasă şi era de părere că fata va muri dacă nu recurgeau la amputare, iar celălalt spunea că era ghinionul ei, fiindcă nu aveau echipamente cu care să amputeze. Domnişoara Sasaki a leşinat din nou. Când şi-a revenit, era purtată pe o targă. A fost suită într-o ambarcaţiune, care a plecat spre insula apropiată Ninoshima, unde a fost transportată la spitalul militar de acolo. A examinat-o alt medic, care a declarat că nu avea cangrenă gazoasă, ci doar o fractură deschisă destul de urâtă. A anunţat-o sec că regreta, însă că acela era un spital dedicat exclusiv operaţiilor chirurgicale şi, întrucât ea nu avea cangrenă, trebuia să fie trimisă înapoi în Hiroshima în cursul serii. După aceea, i-a luat însă temperatura, şi valoarea pe care a văzut-o pe termometru l-a determinat s-o ţină în spital.

* * *

ÎN ZIUA ACEEA, 8 august, părintele Cieslik s-a dus în oraş să-l caute pe domnul Fukai, secretarul japonez al diocezei, care fusese scos în ciuda

dorinţei sale din cartierul în flăcări în cârca părintelui Kleinsorge şi care după aceea fugise înapoi, ca şi cum şi-ar fi pierdut minţile. Părintele Cieslik a început căutarea în preajma podului Sakai, unde iezuiţii îl văzuseră ultima dată pe domnul Fukai, a mers la Terenul oriental de paradă, zona de evacuare pentru populaţie unde era posibil să se fi dus secretarul, şi l-a căutat printre morţii şi răniţii de acolo, după care s-a interesat la poliţia prefecturii. N-a putut da de urma bărbatului, în seara aceea, în casa de noviciat, studentul la teologie, care locuise în cameră cu domnul Fukai în clădirea Misiunii, le-a zis pastorilor că în decursul unei alarme antiaeriene, cu puţin înainte de explozia bombei, secretarul îi spusese:

— Japonia este pe moarte. Dacă asupra Hiroshimei va fi lansat un raid aerian adevărat, atunci vreau să mor împreună cu patria noastră.

Pastorii au concluzionat că domnul Fukai se întorsese pentru a se sinucide în flăcări. Nu l-au mai văzut niciodată.

* * *

ÎN SPITALUL Crucii Roşii, doctorul Sasaki a lucrat trei zile non-stop, timp în care a dormit o singură oră. În ziua a doua a început să coasă rănile cele mai grave, iar toată noaptea şi ziua următoare a pus copci. Multe răni aveau puroi. Din fericire, cineva găsise un stoc intact din sedativul japonez *narucopon*, iar el îl distribuise multor suferinzi. În rândul personalului spitalului circula zvonul că bomba trebuie să fi avut ceva aparte, deoarece în a doua zi, directorul-adjunct al spitalului coborâse la subsol şi constatase că toate plăcile fotografice pentru raze X fuseseră expuse, deşi erau neatinse în seiful lor special. În aceeaşi zi au sosit din oraşul Yamaguchi un medic şi zece infirmiere, cu bandaje şi antiseptice, iar în a treia zi din Matsue au sosit un alt medic şi o duzină de infirmiere; cu toate acestea, nu erau decât opt medici pentru zece mii de pacienţi. În după-amiaza celei de-a treia zile, epuizat de „croitoria” pe corpuri omeneşti, doctorul Sasaki a început să fie obsedat de ideea că mama lui îl credea mort. A obţinut permisiunea să se ducă la Mukaihara. A mers pe jos până la primele suburbii, dincolo de care continua să funcţioneze trenul electric, şi a ajuns acasă seara târziu. Mama i-a spus că ştiuse de la bun început că era teafăr, fiindcă o anunţase o infirmieră rănită. Doctorul Sasaki s-a dus la culcare şi a dormit şaptesprezece ore.

* * *

PE 8 AUGUST, înainte să se crape de ziuă, cineva a intrat în odaia din casa de noviciat în care dormea părintele Kleinsorge şi a aprins becul care atârna din plafon. Lumina neaşteptată s-a revărsat peste bărbatul pe jumătate adormit şi l-a făcut să sară din pat, încordându-şi toate puterile pentru un nou şoc. Când şi-a dat seama ce se întâmplase, a râs confuz şi s-a întors în pat. A stat acolo toată ziua.

Pe 9 august, părintele Kleinsorge se simţea în continuare obosit. Stareţul i-a privit tăieturile şi a conchis că nu meritau nici măcar să fie pansate, pentru că se vor vindeca în trei-patru zile dacă le va menţine curate. Părintele Kleinsorge se simţea stânjenit, deoarece încă nu putea înţelege evenimentele prin care trecuse. Ca şi cum s-ar fi făcut vinovat de ceva îngrozitor, el simţea că ar trebui să se întoarcă la scena violenţei de care avusese parte. S-a sculat din pat şi a plecat în oraş. Pentru o vreme, a scurmat în ruinele clădirii Misiunii, dar n-a găsit nimic. S-a dus în două locuri unde fuseseră şcoli şi s-a interesat de persoane pe care le cunoscuse. I-a căutat pe unii dintre japonezii catolici din oraş, însă n-a găsit decât dărâmături. S-a întors stupefiat la casa de noviciat, fără să fi înţeles mare lucru.

* * *

ÎN DIMINEAŢA ZILEI de 9 august, ora 9:02, a doua bombă atomică a fost aruncată asupra oraşului Nagasaki. Supravieţuitorii din Hiroshima aveau să afle despre ea abia după câteva zile, deoarece ziarele şi posturile de radio japoneze erau foarte precaute în privinţa acestei arme stranii.

* * *

PE 9 AUGUST, domnul Tanimoto încă lucra în parcul Asano. El s-a dus în suburbia Ushida, unde soţia lui locuia la prieteni, şi a luat un cort pe care-l depozitase acolo înainte de explozie. L-a dus în parc şi l-a instalat ca adăpost pentru unii răniţi care nu se puteau mişca sau nu puteau fi mişcaţi. Avea impresia că toate acţiunile îi erau urmărite de doamna Kamai, fosta lui vecină în vârstă de douăzeci de ani, pe care o văzuse în ziua exploziei cu

fetiţa moartă în braţe. Ea ţinuse micul cadavru vreme de patru zile, deşi începuse să emane un miros fetid încă din a doua zi. Domnul Tanimoto discutase cu ea o vreme, şi doamna Kamai îi povestise că bomba o îngropase sub ruinele casei lor, cu fetiţa prinsă la spate, iar după ce izbutise să se dezgroape, descoperise că pruncul se sufoca, cu gura plină de pământ. Îi curăţase cu grijă gura, folosindu-se de degetul mic, şi, pentru un timp, copila respirase normal şi păruse sănătoasă, dar apoi murise pe neaşteptate. A povestit de asemenea ce om minunat era soţul ei şi l-a rugat din nou pe domnul Tanimoto să-l caute. Întrucât domnul Tanimoto fusese prin tot oraşul în prima zi şi văzuse soldaţii înfiorător de arşi din cazarma lui Kamai, Cartierul general al armatei din regiunea Chugoku, ştia că ar fi fost imposibil să-l găsească, chiar dacă supravieţuise, dar, bineînţeles, nu i-a mărturisit acest lucru nevestei lui. De fiecare dată când îl vedea pe domnul Tanimoto, ea îl întreba dacă-i găsise soţul. O dată, el a încercat să sugereze că ar fi fost timpul să incinereze pruncul, însă doamna Kamai a strâns fetiţa şi mai tare în braţe. A început s-o ocolească, dar, de câte ori îi arunca o privire, vedea că îl urmărea fix şi ochii ei puneau întruna aceeaşi întrebare. A încercat să scape de privirea aceea, stând pe cât posibil cu spatele la femeie.

* * *

IEZUIŢII AU GĂZDUIT aproape cincizeci de refugiaţi în capela frumoasă a casei de noviciat. Stareţul le-a acordat toată îngrijirea medicală de care era capabil şi care consta în general din curăţarea rănilor de puroi. Fiecare dintre membrii familiei Nakamura a primit o pătură şi o plasă împotriva ţânţarilor. Doamna Nakamura şi fiica ei cea mai mică nu aveau poftă de mâncare şi n-au mâncat nimic; fiul şi cealaltă fiică au mâncat, şi au vomitat, toate mesele ce le-au fost oferite. Pe 10 august, o prietenă, doamna Osaki, a venit să le vadă şi le-a povestit că fiul ei, Hideo, arsese de viu în fabrica în care lucrase. Hideo fusese un erou pentru Toshio, care mersese adesea la fabrică pentru a-l vedea lucrând la utilajul lui. În noaptea aceea, Toshio s-a trezit din somn ţipând. O visase pe doamna Osaki ieşind dintr-o gaură din pământ împreună cu familia ei, apoi pe Hideo la utilajul lui mare cu bandă transportoare; el însuşi stătea lângă Hideo, ceea ce l-a înspăimântat dintr-un motiv inexplicabil.

* * *

PE 10 AUGUST, auzind de la cineva că doctorul Fujii fusese rănit şi că se refugiase la reşedinţa de vară a unui prieten pe nume Okuma, din satul Fukawa, părintele Kleinsorge l-a întrebat pe părintele Cieslik dacă s-ar fi putut duce acolo pentru a se interesa despre starea lui. Părintele Cieslik a mers pe jos până la gara Misasa de lângă Hiroshima, apoi douăzeci de minute cu un tren electric şi din nou pe jos vreme de o oră şi jumătate sub un soare îngrozitor de fierbinte, până la casa domnului Okuma, care se afla pe malul râului Ota, la poalele unui munte. L-a găsit pe doctorul Fujii stând pe scaun, în chimono, cu comprese pe clavicula fracturată. Doctorul i-a povestit părintelui Cieslik că-şi pierduse ochelarii şi că avea probleme cu vederea. I-a arătat după aceea vânătăile mari, verzi-albăstrui, pe care i le lăsaseră grinzile. I-a oferit mai întâi o ţigară, apoi un whisky, deşi era abia ora 11 dimineaţa. Iezuitul s-a gândit că doctorul Fujii va fi încântat dacă va bea, aşa că a acceptat. Un servitor a adus o sticlă de whisky Suntory, iar iezuitul, medicul şi gazda au purtat o conversaţie foarte plăcută. Domnul Okuma trăise în Hawaii şi a povestit câte ceva despre americani. Doctorul Fujii a vorbit despre dezastru; a spus că domnul Okuma şi o infirmieră săpaseră prin dărâmăturile spitalului său şi-i aduseseră un seif mic pe care el îl mutase în adăpostul antiaerian. Seiful conţinea instrumente chirurgicale, iar doctorul Fujii i-a dat părintelui Cieslik câteva perechi de foarfeci şi pensete pentru stareţul casei de noviciat. Părintele Cieslik ardea de nerăbdare să comunice nişte informaţii confidenţiale pe care le aflase, dar a aşteptat până când conversaţia a ajuns în mod firesc la misterul bombei. Atunci a anunţat că ştia ce fel de bombă fusese; aflase secretul de la o persoană autorizată – un ziarist japonez care trecuse pe la casa de noviciat. Nu fusese de fapt o bombă, ci o pulbere fină de magneziu împrăştiată peste tot oraşul de un singur avion, care explodase când atinsese firele electrice neizolate ale sistemului energetic al Hiroshimei.

— Asta înseamnă, a declarat doctorul Fujii satisfăcut deoarece, la urma urmelor, informaţia provenea de la un ziarist, că poate fi utilizată doar asupra oraşelor mari şi doar în timpul zilei, când funcţionează liniile de tramvai şi altele asemănătoare.

* * *

PE 11 AUGUST, după cinci zile de îngrijire a răniţilor în parc. domnul Tanimoto s-a întors la casa lui parohială şi a săpat prin dărâmături. A recuperat jurnale şi acte ale bisericii pe care le ţinuse în cărţi şi care fuseseră doar pârlite pe margini, ca şi ustensile de bucătărie şi veselă. Pe când lucra, a apărut o domnişoară pe nume Tanaka, care i-a spus că-l căuta tatăl ei. Domnul Tanimoto avea motive întemeiate să-l urască pe individul respectiv, care, deşi făcea mare caz de actele lui de caritate, era faimos pentru egoism şi cruzime, şi care, cu numai câteva zile înainte de explozia bombei, afirmase deschis în prezenţa mai multor oameni că domnul Tanimoto era spion american. În câteva rânduri, el luase în derâdere creştinismul şi-l numise „nejaponez”. În momentul exploziei, domnul Tanaka mergea pe stradă prin faţa postului de radio al oraşului. Fusese ars de fulger, totuşi izbutise să se întoarcă acasă. Se refugiase în adăpostul Asociaţiei vecinilor şi de acolo se străduise să obţină ajutor medical. Se aşteptase ca toţi doctorii din Hiroshima să vină la el, deoarece era atât de bogat şi atât de faimos pentru donaţiile lui. Când nu apăruse niciun medic, pornise furios în căutarea lor. Sprijinindu-se de braţul fetei sale, mersese de la un spital privat la altul, însă toate erau dărâmate, aşa că s-a întors în adăpost. Acum era foarte slăbit şi ştia că va muri. Dorea să primească mângâierea oricărei religii.

Domnul Tanimoto s-a dus să-l ajute. A coborât în adăpostul ca o criptă şi, după ce ochii i s-au adaptat la întuneric, l-a văzut pe domnul Tanaka, cu faţa şi braţele umflate şi acoperite de puroi şi sânge, şi cu ochii aproape închişi din cauza inflamării pleoapelor. Bătrânul mirosea fetid şi gemea întruna. A părut să recunoască vocea domnului Tanimoto. Stând pe scara adăpostului, ca să aibă lumină, domnul Tanimoto a citit cu glas tare dintr-o Biblie de buzunar în limba japoneză:

— Că o mie de ani înaintea ochilor Tăi sunt ca ziua de ieri, care a trecut şi ca straja nopţii. Nimicnicie vor fi anii lor; dimineaţa ca iarba va trece. Dimineaţa va înflori şi va trece, seara va cădea, se va întări şi se va usca. Că ne-am sfârşit de urgia Ta şi de mânia Ta ne-am tulburat. Pus-ai fărădelegile noastre înaintea Ta, greşelile noastre ascunse, la lumina feţei Tale. Că toate zilele noastre s-au împuţinat şi în mânia Ta ne-am stins…

Domnul Tanaka a murit în timp ce domnul Tanimoto citea psalmul.

* * *

PE 11 AUGUST, la spitalul militar Ninoshima s-a aflat că pe insulă urmau să sosească în ziua aceea mulţi soldaţi răniţi din Cartierul general al armatei din regiunea Chugoku şi, de aceea, toţi pacienţii civili urmau să fie evacuaţi. Domnişoara Sasaki, care continua să aibă o febră alarmantă, a fost urcată într-o ambarcaţiune mare, pe puntea căreia a zăcut cu o pernă sub cap. Deasupra punţii existau tende, dar cursul ambarcaţiunii făcea ca ea să fie în bătaia directă a soarelui. Avea impresia că stătea sub o lupă, care amplifica şi focaliza razele arzătoare. În scurt timp, puroiul care îi supura din rană i-a acoperit toată perna. A fost debarcată la Hatsukaichi, o aşezare aflată la câţiva kilometri sud-vest de Hiroshima, şi dusă în şcoala primară Guanyin (Zeiţa îndurării), care fusese transformată în spital. Acolo a rămas câteva zile, până când a sosit din Kobe un specialist în fracturi. La momentul acela, piciorul ei era deja roşu şi umflat până la şold. Medicul a decis că în starea aceea nu putea realinia oasele. A făcut o incizie şi a introdus un tub de cauciuc ca să dreneze infecţia.

* * *

ÎN CASA de noviciat, fraţii Kataoka rămaşi fără mamă nu puteau fi consolaţi. Părintele Cieslik s-a străduit din răsputeri să le distragă atenţia şi să-i amuze. Le-a spus ghicitori. I-a întrebat:

— Care-i animalul cel mai deştept din lume?

După ce fetiţa de treisprezece ani a enumerat pe rând maimuţa, elefantul şi calul, el a zis:

— Nu, hipopotamul.

Aceasta deoarece în limba japoneză animalul respectiv se numeşte *kaba*, inversul lui *baka*, „prost”. Le-a spus poveşti din Biblie, începând cronologic cu Facerea, apoi le-a arătat un album cu instantanee din Europa. Cu toate acestea, în majoritatea timpului, copiii plângeau după mama lor.

După câteva zile, iezuitul a început să le caute familia. Mai întâi, a aflat de la poliţie că un unchi al lor fusese la autorităţile din Kure, o localitate nu foarte îndepărtată, pentru a se interesa de soarta copiilor. După aceea a auzit că un frate mai mare încercase să le dea de urmă prin intermediul oficiului poştal din Ujina, o suburbie a Hiroshimei. Iar mai târziu, a aflat că mama

lor era în viaţă şi se afla pe insula Goto, în largul oraşului Nagasaki. În cele din urmă, menţinând contact permanent cu oficiul poştal din Ujina, a luat legătura cu fratele şi i-a readus pe copii la mama lor.

* * *

CAM LA O săptămână de la explozia bombei, un zvon vag şi incomprehensibil a ajuns în Hiroshima: oraşul ar fi fost distrus de energia eliberată prin dezintegrarea într-un mod necunoscut a atomilor. În zvonul acela purtat din gură în gură, arma era numită *genshi bakudan*, ale cărei caractere rădăcină pot fi traduse ca „bomba copil originală”. Nimeni n-a înţeles ideea şi nici nu i-a acordat mai multă crezare decât pulberii de magneziu şi altor ipoteze similare. Ziarele aduse din alte oraşe continuau să se limiteze de asemenea la declaraţii cu caracter foarte general, aşa cum a fost cea a agenţiei de presă Domei, pe 12 august: „Nu putem face nimic decât să recunoaştem puterea colosală a acestei bombe inumane.” Fizicienii japonezi intraseră deja în oraş cu electroscoape Lauritsen şi electrometre Neher; ei înţelegeau perfect teoria de bază.

* * *

PE 12 AUGUST, familia Nakamura, ai cărei membri continuau să fie destul de bolnavi, a plecat în aşezarea vecină Kabe, pentru a locui la cumnata doamnei Nakamura. În ziua următoare, doamna Nakamura, deşi se simţea rău şi nu putea umbla mult pe jos, s-a întors singură în Hiroshima, luând tramvaiul electric până la periferie, iar de acolo mergând pe jos. În toată săptămâna pe care o petrecuse în casa de noviciat îşi făcuse griji despre mama ei, fratele şi sora mai mare, care locuiseră în partea oraşului numită Fukuro; în plus, se simţea atrasă ca de un fel de fascinaţie, aşa cum se întâmplase cu părintele Kleinsorge. A aflat că toată familia îi murise. S-a întors în Kabe atât de uluită şi deprimată de cele văzute şi descoperite în oraş, încât n-a putut vorbi toată seara.

* * *

ÎN CELE DIN URMA, în spitalul Crucii Roşii a început să fie instaurată ordinea, cel puţin aparentă. Reîntors după odihna din locuinţa mamei sale,

doctorul Sasaki a început să-şi clasifice pacienţii (care continuau să zacă peste tot, chiar şi pe scări). Treptat, personalul a îndepărtat sfărâmăturile şi a făcut curăţenie, dar acţiunea cea mai salutată a fost evacuarea cadavrelor de către infirmiere şi sanitari. Incinerarea decentă şi venerarea moaştelor constituie pentru japonezi o responsabilitate morală mai mare decât grija acordată celor vii. Rudele i-au identificat, în mare parte, pe cei care decedaseră în prima zi în spital şi prin împrejurimi. Începând cu a doua zi, pe hainele pacienţilor muribunzi au fost prinse bilete cu numele lor. Cadavrele au fost duse pe un spaţiu liber de afară, aşezate pe ruguri din lemne recuperate din casele dărâmate şi incinerate. O parte din cenuşă a fost pusă în plicuri pentru plăcile de raze X, pe care scria numele decedaţilor, iar plicurile respective au fost stivuite, ordonat şi respectuos, în recepţia principală. În câteva zile, teancurile de plicuri au acoperit un perete întreg al altarului ad-hoc.

* * *

ÎN KABE, în dimineaţa zilei de 15 august, micul Toshio Nakamura, în vârstă de zece ani, a auzit un avion care zbura pe deasupra. A alergat afară din casă şi, cu ochi de profesionist, l-a identificat ca fiind un B-29.

— Uite-l pe domnul B! a strigat el.

— Nu te-ai săturat de domnul B? l-a întrebat una dintre rude.

Întrebarea aceea a fost cumva simbolică. Aproape chiar în aceeaşi clipă, glasul demoralizat şi monoton al împăratului („Tenno”) Hirohito vorbea la radio pentru prima dată în istorie.

— După ce am reflectat profund la tendinţele mondiale şi la starea actuală în care a ajuns imperiul nostru, am decis la o soluţie a situaţiei prezente, prin recurgerea la o măsură extraordinară…

Doamna Nakamura plecase din nou în oraş, pentru a dezgropa orezul pe care-l depozitase în adăpostul antiaerian al Asociaţiei vecinilor din care făcea ea parte. După ce l-a recuperat, a pornit spre Kabe. Cu totul întâmplător, în tramvaiul electric s-a întâlnit cu sora ei mezină, care nu fusese în Hiroshima în ziua exploziei bombei atomice.

— Ai auzit vestea? a întrebat-o sora.

— Ce veste?

— S-a terminat războiul.

— Nu mai spune asemenea prostii, surioară.

— Am auzit cu urechile mele, la radio. După care a adăugat în şoaptă: Era vocea împăratului.

— Ah, a rostit doamna Nakamura (în ciuda bombei atomice, nu renunţase la ideea că Japonia ar mai fi avut o şansă de a câştiga războiul). În cazul acesta…

* * *

MAI TÂRZIU, într-o scrisoare adresată unui american, domnul Tanimoto a descris astfel evenimentele din dimineaţa aceea: „După război s-a petrecut lucrul cel mai minunat din istoria noastră. Împăratul nostru ni s-a adresat prin radio, direct nouă, oamenilor simpli din Japonia. În ziua de 15 august ni s-a spus că se va transmite o veste de mare importanţă şi că trebuia s-o auzim toţi. De aceea m-am dus în gara din Hiroshima, în ruinele căreia fusese instalat un difuzor. Mulţi civili, toţi bandajaţi, unii susţinuţi de subsuori de fiicele lor, alţii sprijinindu-se în bastoane, au ascultat transmisia, iar când au înţeles că era chiar împăratul, au izbucnit în lacrimi, «Ce minunată binecuvântare că Tenno însuşi ne vorbeşte şi că-i putem auzi vocea. Suntem complet satisfăcuţi de un asemenea sacrificiu măreţ». Desigur, ei au fost profund dezamăgiţi când au aflat după aceea că războiul se sfârşise, că Japonia era înfrântă, dar au urmat porunca împăratului lor cu calm, sacrificându-se din toată inima pentru pacea veşnică a lumii – iar Japonia şi-a început calea cea nouă.”

PATRU:
MEI ŞI SPILCUŢĂ

PE 18 AUGUST, la douăsprezece zile de la explozia bombei, părintele Kleinsorge a pornit pe jos din casa de noviciat către Hiroshima, ţinând în mână geamantanul din carton presat. Începuse să creadă că bagajul acela, în care-şi păstra obiectele de preţ, avea valoare de talisman, pentru că după explozie îl găsise cu mânerul în sus în pragul odăii sale, deşi masa sub care fusese ascuns fusese făcută ţăndări şi împrăştiată peste tot. Acum îl folosea pentru a transporta yenii Societăţii Iezuite la filiala Hiroshima a Băncii Yokohama Specie, care se redeschisese în clădirea ei pe jumătate ruinată. În dimineaţa aceea, părintele Kleinsorge se simţea în general destul de bine. Era adevărat că rănile lui minore nu se vindecaseră în trei-patru zile, aşa cum îl asigurase cu fermitate stareţul casei de noviciat, care le examinase, însă părintele Kleinsorge se odihnise timp de o săptămână şi simţea că era gata să muncească din nou. De acum era obişnuit cu decorul teribil pe care îl străbătea ca să ajungă în oraş: orezăria mare şi mânjită cu cafeniu de lângă casa de noviciat, casele de la periferia Hiroshimei, care rămăseseră în picioare, dar aveau ferestrele sparte şi ţiglele smulse, pentru ca apoi, în mod brusc, să înceapă cei zece kilometri pătraţi ai cicatricei cafeniu-roşiatice, unde aproape totul fusese culcat la pământ şi ars, străzi după străzi de case prăbuşite, pe care, ici-colo, se vedeau plăcuţe grosolane înfipte în mormane de cenuşă şi ţigle („Surioară, unde eşti?” sau „Suntem toţi teferi şi locuim la Toyosaka.”), copaci goi şi stâlpi de telefon înclinaţi; deşi erau simple schelete descărnate, puţinele clădiri care mai rămăseseră verticale nu făceau decât să accentueze orizontalitatea cvasi-generală (Muzeul Ştiinţelor şi Industriilor, din a cărui cupolă nu rămăsese decât structura de rezistenţă din oţel, clădirea modernă a Camerei de Comerţ, cu turnul la fel de rece, rigid şi invulnerabil ca şi înainte de explozie, primăria uriaşă, scundă şi vopsită în

culori de camuflaj, şirul de bănci comerciale cu aspect neîngrijit, ca nişte caricaturi ale sistemului economic zguduit), iar printre ele un trafic macabru – sute de biciclete deformate, carcase arse de tramvaie şi automobile, toate oprite în toiul mişcării. Pe drum, părintele Kleinsorge era măcinat de gândul că toate dezastrele pe care le vedea fuseseră cauzate într-o singură secundă, de o singură bombă. Până a ajuns în centrul oraşului, ziua devenise caniculară. A mers la Banca Yokohama, care-şi desfăşoară temporar activitatea într-o dugheană din lemn aflată la parterul sediului său, a depus banii, s-a dus la curtea Misiunii doar pentru a se mai uita o dată la ruine, după care s-a întors spre casa de noviciat. Pe la jumătatea drumului de întoarcere, l-au încercat senzaţii stranii. Deşi gol, geamantanul norocos i s-a părut pe neaşteptate foarte greu. Genunchii i s-au înmuiat. S-a simţit înfiorător de obosit. Cu un efort fantastic de voinţă, a reuşit să ajungă la casa de noviciat, dar n-a considerat că slăbiciunea aceea merita să fie amintită celorlalţi iezuiţi. Însă peste două zile, pe când rostea liturghia, a simţit că leşină şi n-a reuşit să continue slujba nici chiar după trei încercări succesive, iar în dimineaţa următoare stareţul, care examinase zilnic rănile aparent neglijabile, dar care nu se mai vindecau, ale părintelui Kleinsorge, l-a întrebat surprins:

— Ce ţi-ai făcut la răni?

Acestea se deschiseseră în mod brusc, erau mai mari şi inflamate.

În dimineaţa de 20 august, când s-a îmbrăcat în casa cumnatei ei din Kabe, nu departe de Nagatsuka, doamna Nakamura, care nu suferise nici răni, nici arsuri, deşi avusese greţuri pe tot parcursul săptămânii pe care o petrecuse împreună cu copiii ei ca oaspeţi ai părintelui Kleinsorge şi ai celorlalţi catolici din casa de noviciat, a început să-şi aranjeze părul şi a observat că în pieptăn rămăsese un pumn de păr; când a repetat gestul, s-a întâmplat la fel, aşa că a încetat imediat să se mai pieptene, în următoarele trei-patru zile, părul a continuat să-i cadă de la sine, până a rămas aproape cheală. A început să nu mai iasă din casă, practic ascunzându-se. Pe 26 august, ea şi Myeko, fiica mezină, s-au simţit foarte slăbite când s-au trezit, şi au rămas pe saltele. Fiul şi cealaltă fiică, care trecuseră exact prin aceleaşi evenimente în timpul şi după explozia bombei, se simţeau perfect.

Cam tot pe atunci – muncea atât de susţinut, pentru a aranja un lăcaş temporar de cult într-o casă particulară pe care o închinase la periferie, încât pierduse noţiunea zilelor –, domnul Tanimoto a căzut brusc la pat, simţind

un rău general, oboseală şi febră, şi a rămas pe salteaua lui de pe podeaua casei pe jumătate dărâmate a unui prieten din suburbia Ushida.

Cei patru nu ştiau, dar acestea erau simptomele maladiei ciudate şi capricioase care avea să fie cunoscută ulterior ca „boala de iradiere”.

* * *

SUFERIND DE DURERI permanente, domnişoara Sasaki se afla în şcoala primară Zeiţa îndurării din Hatsukaichi, a patra staţie pe calea ferată electrică, mergând spre sud-vest din Hiroshima. O infecţie internă continua să împiedice realinierea corectă a fracturii deschise a tibiei şi peroneului piciorului ei stâng. Un tânăr internat în acelaşi spital, care părea s-o fi îndrăgit în ciuda preocupării ei constante pentru suferinţa personală, sau care poate că o compătimea din această cauză, i-a împrumutat un volum de povestiri de Maupassant traduse în japoneză şi fata a încercat să citească, dar nu se putea concentra mai mult de patru-cinci minute asupra lecturii.

În primele săptămâni de după explozia bombei, spitalele şi posturile de prim-ajutor din jurul Hiroshimei au fost atât de aglomerate, iar personalul lor a variat în asemenea măsură, în funcţie de sănătatea sa şi de sosirea imprevizibilă a unor ajutoare din exterior, încât pacienţii erau transferaţi întruna dintr-un loc în altul. La sfârşitul lunii august, domnişoara Sasaki, care fusese deja mutată de trei ori (de două ori cu ambarcaţiuni), a fost dusă la o şcoală tehnică, tot în Hatsukaichi. Pentru că starea piciorului nu i se îmbunătăţise, ci umflătura progresase şi mai mult, medicii l-au legat cu atele grosolane şi, pe 9 septembrie, au transportat-o pe fată cu automobilul la spitalul Crucii Roşii din Hiroshima. Atunci a văzut prima dată ruinele Hiroshimei; ultima oară când fusese purtată pe străzile oraşului, îşi pierduse cunoştinţa în mod repetat. Deşi distrugerile îi fuseseră descrise şi deşi continua să fie măcinată de dureri, scenele au oripilat-o şi au uluit-o, însă un amănunt a înfiorat-o în mod special. Peste tot – printre ruinele oraşului, în rigole, pe malurile braţelor de estuar, încâlcită printre ţigle şi acoperişuri din tablă, suind pe trunchiuri carbonizate – exista o pătură de vegetaţie nouă, bogată şi optimist de verde, care se ridica până şi din fundaţiile caselor dărâmate. Buruienile ascundeau deja cenuşa, iar flori sălbatice îmboboceau printre osemintele Hiroshimei. Explozia bombei nu numai că nu distrusese organele subterane ale plantelor, dar le şi stimulase. Peste tot se zăreau

albăstrele şi yucca, talpa-gâştei, gloria-dimineţii şi crini sălbatici, fasole Mung, iarbă grasă, scaietele-popii, susan, mei şi spilcuţă. Mai ales într-un cerc din centru, siminichia se regenera extraordinar, ridicându-se printre propriile ei rămăşiţe carbonizate şi înălţându-se în locuri noi, printre cărămizi şi fisuri din asfalt. Părea ca şi cum o cantitate uriaşă de seminţe de siminichie fusese aruncată odată cu bomba.

În spitalul Crucii Roşii, domnişoara Sasaki a fost repartizată doctorului Sasaki. La o lună de la explozie, în spital fusese restabilită un fel de ordine: pacienţii care încă zăceau pe coridoare aveau măcar saltele pe care să doarmă, iar medicamentele din primele zile fuseseră înlocuite, deşi nu întotdeauna în mod adecvat, de ajutoare primite din alte oraşe. Doctorul Sasaki, care în a treia noapte dormise şaptesprezece ore neîntrerupt în casa lui, se mai odihnise de atunci doar câte şase ore pe noapte, pe o saltea din spital; deşi firav, slăbise zece kilograme, şi continua să poarte ochelarii pe care-i împrumutase în prima zi.

Fiindcă domnişoara Sasaki era femeie şi era atât de bolnavă (şi poate, a admis el ulterior, doar într-o măsură mai mică fiindcă se numea tot Sasaki), doctorul Sasaki a instalat-o într-un salon semiprivat, în care se aflau numai opt pacienţi. I-a pus întrebări şi i-a consemnat răspunsurile în fişa ei, în germana corectă în care-şi scria toate însemnările: *Mittelgrosse Patientin în gutem Emährungszustand. Fraktur am linken Unterschenkelknochen mit Wunde; Anschwellung în derlinken Unterschenkelgegend. Haut und sichtbare Schleimhäute mässig durchblutet und kein Oedema”*, precizând că era o pacientă de sex feminin, de înălţime medie, cu sănătate generală bună, că avea o fractură deschisă a tibiei stângi, cu inflamarea părţii inferioare a piciorului stâng, că pielea şi membranele mucoase vizibile erau puternic acoperite de peteşii (hemoragii de mărimea bobului de orez sau chiar de mărimea bobului de soia), că ochii, capul, gâtul, plămânii şi inima erau aparent normale şi că avea febră. A dorit să-i alinieze oasele fracturate şi să-i imobilizeze piciorul, dar nu mai avea de mult ghips, aşa că a întins-o pe o saltea şi i-a prescris aspirină împotriva febrei şi perfuzie cu glucoză şi amilază oral pentru subnutriţie (pe care n-a mai consemnat-o în fişă, deoarece toţi sufereau din această cauză). Domnişoara Sasaki prezenta doar unul dintre simptomele bizare pe care începuseră să le arate mulţi dintre pacienţii săi: hemoragiile punctiforme.

* * *

DOCTORUL FUJII continua să fie urmărit de ghinion, iar acesta continua să fie asociat cursurilor de apă. Acum locuia în reşedinţa de vară a domnului Okuma, în Fukawa, aflată pe malul abrupt al râului Ota. Rănile păruseră că i se vindecă satisfăcător şi începuse chiar să-i trateze pe refugiaţii care veneau la el din cartier, folosind medicamentele recuperate dintr-un adăpost din suburbii. El observase la unii pacienţi o serie curioasă de simptome ce apăruseră în săptămânile a treia şi patra, dar tot ce a putut să facă a fost să cureţe şi să dezinfecteze răni şi arsuri. La începutul lunii septembrie, a început să plouă, constant şi abundent. Nivelul râului a crescut. Pe 17 septembrie, o rupere de nori a fost urmată de un taifun, şi apa a crescut brusc pe mal. Domnul Okuma şi doctorul Fujii s-au alarmat şi au fugit pe munte, la locuinţa unui ţăran. (în Hiroshima, inundaţiile au desăvârşit dezastrul început de bombă: au măturat podurile care rezistaseră exploziei, au acoperit străzile, au săpat temeliile clădirilor care mai rămăseseră în picioare, iar la cincisprezece kilometri spre vest, spitalul militar Ono, în care o echipă de experţi de la Universitatea Imperială din Kyoto studia îmbolnăvirea cu întârziere a pacienţilor, a alunecat pe neaşteptate pe un versant muntos, minunat împădurit cu pini, s-a prăbuşit în Marea Interioară şi i-a înecat pe majoritatea investigatorilor şi pe pacienţii lor cu boli stranii.) După furtună, doctorul Fujii şi domnul Okuma au coborât la râu şi au constatat că reşedinţa de vară fusese dusă de ape.

* * *

ÎNTRUCÂT ATÂŢIA OAMENI se simţeau pe neaşteptate bolnavi la aproape o săptămână după explozia bombei atomice, un zvon neplăcut a început să capete amploare şi a ajuns până la urmă în casa din Kabe, unde doamna Nakamura zăcea cheală şi bolnavă. Se spunea că bomba atomică depozitase în Hiroshima o otravă, care avea să degaje emanaţii letale vreme de şapte ani şi nimeni n-ar fi trebuit să meargă acolo pe durata respectivă. Asta a neliniştit-o foarte mult pe doamna Nakamura, care şi-a amintit că într-un moment de confuzie din dimineaţa exploziei îşi scufundase unicul mijloc de câştigare a existenţei, maşina de cusut marca Sankoku, în rezervorul de ciment pentru apă din faţa ruinei casei; acum nimeni n-o mai

putea pescui de acolo. Până atunci, doamna Nakamura şi rudele ei fuseseră destul de resemnate şi pasive cu privire la aspectul moral al folosirii bombei atomice, însă zvonul acela le-a stârnit brusc mai multă ură şi resentimente faţă de America decât simţiseră în tot timpul războiului.

Fizicienii japonezi, care ştiau multe despre fisiunea atomică (unul dintre ei avea un ciclotron) au fost îngrijoraţi în privinţa nivelului de radiaţii din Hiroshima, iar la mijlocul lunii august, la puţin timp după ce preşedintele Truman anunţase ce bombă fusese utilizată, ei au sosit în oraş pentru a efectua investigaţii. Prima acţiune a fost determinarea aproximativă a unui epicentru, prin examinarea părţilor arse de pe stâlpii telefonici din centrul Hiroshimei; au decis finalmente asupra porţii Torii a templului şintoist Gokoku, imediat lângă terenul de paradă al Cartierului general al armatei din regiunea Chugoku. De acolo, au mers spre nord şi sud cu electroscoape Lauritsen, care sunt sensibile atât la particule beta, cât şi la raze gama. Electroscoapele au indicat că lângă poarta Torii intensitatea maximă a radioactivităţii era de 4,2 ori mai mare decât „scurgerea” naturală de unde ultrascurte pentru solul din zona respectivă. Savanţii au observat că fulgerul bombei decolorase betonul, conferindu-i o nuanţă uşor roşiatică, răzuise suprafaţa granitului şi pârlise alte tipuri de materiale de construcţie, astfel încât bomba imprimase pe alocuri umbrele ce fuseseră proiectate de lumina ei. Experţii au găsit o umbră permanentă proiectată pe acoperişul clădirii Camerei de comerţ (la 200 de metri de epicentrul aproximativ) de către turnul ei paralelipipedic, alte umbre în postul de observaţie din vârful Băncii Hypothec (la 1850 de metri), o umbră în turnul clădirii Centralei electrice Chugoku (la 750 de metri), alta proiectată de mânerul unei pompe de benzină (la 2400 de metri) şi câteva pe pietrele funerare din granit din templul Gokoku (la 350 de metri). Triangulând umbrele acelea, dar şi altele, cu obiectele care le proiectaseră, savanţii au determinat că epicentrul era un punct aflat la 150 de metri sud de poarta Torii şi la câţiva metri sud-est de mormanul de dărâmături care fuseseră cândva spitalul Shima. (Au fost găsite câteva siluete vag umane ce au dat naştere la istorii care, în final, au inclus detalii bizare şi precise. O asemenea istorie afirma că un zugrav căţărat pe o scară a fost imortalizat într-un soi de basorelief pe faţada din piatră a clădirii băncii la care lucra în clipa când îşi înmuia bidineaua în cutia cu vopsea; altă istorie spune că un bărbat şi cotiga lui aflaţi pe podul din apropierea Muzeului Ştiinţelor şi Industriilor, situat aproape imediat sub

epicentrul exploziei, au fost transformaţi într-o umbră gravată în care se vedea că bărbatul era pe punctul de a-şi îndemna calul cu biciul.) Pornind apoi spre est şi vest din epicentrul real, savanţii au efectuat noi măsurători la începutul lunii septembrie, iar nivelul cel mai ridicat de radiaţie pe care l-au găsit acum a fost de 3,9 ori mai mare decât „scurgerea” naturală. Întrucât pentru efecte nocive asupra corpurilor umane era necesar un nivel de radioactivitate de minimum o mie de ori mai mare decât „scurgerea” naturală, oamenii de ştiinţă au anunţat că intrarea în Hiroshima nu prezenta niciun pericol.

Imediat ce anunţul respectiv a ajuns la casa în care se ascundea doamna Nakamura – sau la scurt timp după aceea, când părul începuse să-i crească la loc –, întreaga familie şi-a mai potolit ura faţă de America, iar doamna Nakamura şi-a trimis cumnatul să-i caute maşina de cusut. Aceasta se găsea tot în rezervorul de apă, iar când bărbatul a adus-o acasă, doamna Nakamura a văzut, spre marea ei disperare, că era complet ruginită şi inutilă.

* * *

PÂNĂ LA SFÂRŞITUL primei săptămâni din luna septembrie, părintele Kleinsorge a zăcut în pat în casa de noviciat, cu febră de 39°C şi, întrucât se părea că starea i se înrăutăţea, colegii au decis să-l trimită la Spitalul Catolic Internaţional din Tokio. Părintele Cieslik şi stareţul l-au dus până la Kobe, după care un iezuit de acolo l-a însoţit pe restul drumului, cu un mesaj de la un medic din Kobe pentru maica stareţă a Spitalului Internaţional: „Atenţie la transfuziile de sânge, deoarece în cazul pacienţilor îmbolnăviţi de bomba atomică nu ştim dacă înţepăturile acelor nu vor provoca hemoragii fatale.”

Când a sosit la spital, părintele Kleinsorge era foarte palid şi tremura din tot corpul. Se plângea că bomba îi tulburase digestia şi-i cauza dureri abdominale. Numărul leucocitelor era de 3000 (valoarea normală este de 5000–7000), iar el era anemic şi avea temperatura de 40°C. Un medic care nu ştia multe despre aceste simptome stranii – în Tokio ajunseseră doar câţiva pacienţi „atomici” – a venit să-l vadă şi i-a vorbit încurajator.

— În două săptămâni, vei pleca de aici, i-a spus.

Când a ieşit însă pe coridor, medicul i-a zis maicii stareţe:

— Va muri. Toţi cei care au fost expuşi la explozia bombei atomice vor muri – o să vedeţi. Mai rezistă vreo două săptămâni şi apoi mor.

Medicul i-a prescris părintelui Kleinsorge supraalimentaţie. La fiecare trei ore, era silit să mănânce ouă sau supă de carne şi cât de mult zahăr putea înghiţi. Pentru anemie i s-au dat vitamine şi tablete cu fier şi arsenic (în soluţie Fowler). Părintele Kleinsorge a contrazis ambele previziuni ale doctorului: nici n-a murit, dar nici nu s-a însănătoşit în două săptămâni. Deşi mesajul medicului din Kobe l-a lipsit de transfuzii, care ar fi fost terapia cea mai utilă, febra şi tulburările digestive i s-au diminuat destul de rapid. Numărul leucocitelor a crescut o vreme, dar la începutul lunii octombrie a scăzut iarăşi, la 3600; apoi, în decurs de zece zile, a crescut brusc peste valoarea normală, ajungând la 8800 şi, în cele din urmă, s-a stabilizat la 5800. Zgârieturile lui ridicole i-au derutat pe toţi. Se vindecau, pentru ca după câteva zile, când el se mişca, să se deschidă din nou. De îndată ce a început să se simtă bine, părintele Kleinsorge s-a bucurat din plin de avantaje, în Hiroshima, fusese doar unul dintre miile de suferinzi, însă în Tokio, reprezenta o curiozitate. Medicii militari americani au venit cu zecile pentru a-l observa. Experţi japonezi l-au chestionat pe îndelete. Un ziar l-a intervievat. La un moment dat, medicul care făcuse previziunile eronate l-a examinat, a clătinat din cap şi a declarat:

— Aceşti bolnavi ai bombei atomice sunt nişte cazuri inexplicabile.

* * *

DOAMNA NAKAMURA a rămas în casă cu Myeko. Ambele au continuat să bolească şi, cu toate că realiza în mod vag că necazurile lor se datorau bombei, doamna Nakamura era prea săracă pentru a consulta un medic, aşa că n-a ştiut niciodată despre ce era vorba. Lipsite de orice tratament, şi doar odihnindu-se, ele au început să se simtă treptat mai bine. O parte din părul lui Myeko a căzut, iar o arsură micuţă de pe braţul ei s-a vindecat abia după câteva luni. Toshio şi fata mai mare, Yaeko, păreau destul de sănătoşi, însă şi lor le mai căzuse părul, iar ocazional aveau migrene puternice. Băiatul continua să aibă coşmaruri, întotdeauna despre mecanicul de nouăsprezece ani, Hideo Osaki, eroul lui, care fusese omorât de bombă.

* * *

ZĂCÂND ÎNTINS pe spate cu febră de 40°C, domnul Tanimoto îşi făcea griji în legătură cu slujba funerară pe care ar fi trebuit s-o conducă pentru răposaţii din parohia lui. Se gândise că oboseala extremă pe care o simţea se datora activităţii intense pe care o depusese imediat după explozia bombei, dar când febra nu cedase câteva zile, chemase un doctor. Acesta fusese prea ocupat ca să vină în Ushida şi trimisese doar o asistentă, care recunoscuse simptomele ca fiind o formă uşoară a bolii de iradiere şi revenise de atunci din când în când pentru a-i face injecţii cu vitamina B1. Un preot budist pe care îl cunoştea domnul Tanimoto îl vizitase şi sugerase că moxa i-ar putea îmbunătăţi starea; îi arătase cum să-şi facă străvechiul tratament japonez, dând foc unui fir de pelin aşezat pe pulsul de la încheietura mâinii. Domnul Tanimoto a constatat că fiecare şedinţă de moxa îi reducea temporar febra cu 1,5°C. Asistenta i-a spus să mănânce cât mai mult posibil şi, la fiecare câteva zile, soacra lui i-a adus legume şi peşte din Tsuzu, unde locuia ea, o localitate aflată la treizeci de kilometri depărtare. Bărbatul a petrecut o lună în pat, apoi a călătorit zece ore cu trenul, până la casa tatălui său din Shikoku. Acolo s-a odihnit încă o lună.

* * *

DOCTORUL SASAKI şi colegii lui din spitalul Crucii Roşii au urmărit evoluţia bolii fără precedent şi, în cele din urmă, au formulat o teorie despre natura ei. Prima ei etapă avusese loc înainte ca medicii să fi ştiut măcar că aveau de-a face cu o boală nouă – fusese reacţia directă a corpului faţă de bombardarea sa, în momentul exploziei bombei, cu neutroni, particule beta şi raze gama. Oamenii aparent lipsiţi de răni, care muriseră atât de misterios în primele ore sau zile, cedaseră în faţa acestei prime etape. Ea a omorât 95 din toate persoanele aflate pe o rază de opt sute de metri de epicentru, dar şi multe alte mii aflate la o distanţă mai mare. Privind retrospectiv, medicii au înţeles că, deşi majoritatea decedaţilor suferiseră de asemenea de pe urma arsurilor şi efectelor detonării, ei absorbiseră destule radiaţii ca să-i omoare. Radiaţiile distrugeau pur şi simplu celulele corpului – cauzau degenerarea nucleelor şi spargerea membranelor celulare. Mulţi dintre cei care n-au murit pe loc au suferit de greţuri, migrene, diaree, letargie şi febră, care

durau câteva zile. Medicii nu puteau fi siguri dacă unele dintre aceste simptome erau rezultatele radiaţiilor sau ale şocului nervos. A doua etapă a început la zece-cincisprezece zile după explozie, iar primul ei simptom a fost căderea părului, urmată de diaree şi febră, care în unele cazuri a ajuns la 41°C. După douăzeci şi cinci până la treizeci de zile de la explozie au apărut bolile de sânge: sângerări ale gingiilor, scăderea masivă a numărului leucocitelor şi apariţia de peteşii pe piele şi membranele mucoase. Reducerea numărului de leucocite a diminuat capacitatea pacienţilor de a rezista la infecţii şi de aceea rănile deschise se vindecau neobişnuit de încet, iar mulţi bolnavi aveau ulceraţii în gură şi în gât. Cele două simptome cheie pe care medicii au ajuns să-şi bazeze prognosticurile erau temperatura şi numărul de leucocite. Dacă febra rămânea constantă şi ridicată, şansele de supravieţuire ale pacientului erau reduse. Numărul leucocitelor cobora aproape întotdeauna sub 4000; pacienţii ale căror leucocite ajungeau sub 1000 aveau puţine speranţe de supravieţuire. Spre sfârşitul celei de-a doua etape, dacă pacientul supravieţuia, se instala anemia, scăderea numărului de globule roşii. A treia etapă era reacţia corpului de a se strădui să facă faţă bolilor; de exemplu, numărul leucocitelor nu numai că revenea la normal, ci creştea la niveluri mult peste normal. În această etapă, mulţi pacienţi mureau de complicaţii; de pildă, infecţii în cavitatea toracică. Majoritatea arsurilor se vindecau în straturi groase de ţesut roz, cu textură cauciucată, cunoscute drept cicatrice cheloide. Durata bolii varia în funcţie de constituţia pacienţilor şi de dozele de radiaţii pe care le absorbiseră. Unele victime şi-au revenit într-o săptămână, pe când la altele boala a durat luni de zile.

Pe măsură ce se manifestau, a devenit clar că multe dintre aceste simptome semănau cu efectele unor supradoze de raze X, iar medicii şi-au bazat tratamentul pe similitudinea respectivă. Ei au tratat pacienţii cu extract de ficat, transfuzii de sânge şi vitamine, în special B1. Penuria de medicamente şi instrumentar le îngreuna însă eforturile. Medicii aliaţi care au sosit după capitularea Japoniei au constatat că penicilina şi plasma erau foarte eficiente în tratament. Întrucât, pe termen lung, bolile de sânge constituiau factorul predominant, unii medici japonezi au formulat o teorie cu privire la sursa bolii întârziate. Ei au speculat că razele gama, care pătrunseseră în corp în momentul exploziei, făcuseră radioactiv fosforul din oasele victimelor, iar acesta emisese particule beta, care, deşi nu puteau

pătrunde mult prin carne, puteau să intre în măduva spinării, unde se produce sângele, şi s-o distrugă treptat. Indiferent care i-ar fi fost sursa, boala prezenta unele particularităţi enigmatice. Nu toţi pacienţii dovedeau toate simptomele principale. Cei care suferiseră arsuri din cauza fulgerului erau protejaţi, într-o măsură considerabilă, de boala de iradiere. Cei care nu făcuseră eforturi câteva zile sau doar câteva ore după explozie erau mai puţin predispuşi să se îmbolnăvească decât cei care fuseseră activi. Părul sur cădea rareori. Şi, ca şi cum natura i-ar fi protejat pe oameni împotriva propriei lor ingeniozităţi, procesele de reproducere au fost afectate pentru o vreme: bărbaţii au devenit sterili, femeile au avortat, menstruaţiile au încetat.

* * *

TIMP DE zece zile de la inundaţie, doctorul Fujii a locuit în casa ţărănească de pe munte, deasupra râului Ota. După aceea a aflat despre o clinică privată goală din suburbia Kaitaichi din estul Hiroshimei. A cumpărat-o imediat, s-a mutat acolo şi a atârnat o firmă scrisă în engleză în onoarea ocupanţilor:

M. FUJII, DR. ÎN MEDICINĂ
CONSULTAŢII MEDICALE ŞI VENERICE

Cu rănile aproape complet vindecate, el şi-a format în scurt timp o clientelă numeroasă şi a fost încântat ca, serile, să primească membri ai forţelor de ocupaţie pe care-i trata cu whisky şi cu care-şi exersa limba engleză.

* * *

DUPĂ CE a anesteziat-o local cu procaină pe domnişoara Sasaki, doctorul Sasaki i-a efectuat o incizie în picior pe 23 octombrie, pentru a drena infecţia care continua să dăinuie la unsprezece săptămâni după accident. În zilele următoare, s-a acumulat atât de mult puroi, încât doctorul a trebuit să cureţe şi să panseze tăietura în fiecare dimineaţă şi seară. După o săptămână, fata s-a plâns de dureri mari, aşa că i-a făcut o altă incizie; a treia incizie a fost făcută pe 9 noiembrie şi lărgită pe 26 noiembrie. În tot

acest timp, domnişoara Sasaki a slăbit întruna şi starea de deprimare i s-a accentuat. Într-o zi a venit s-o viziteze tânărul care, la Hatsukaichi, îi împrumutase traducerea lui din Maupassant; i-a spus că pleca la Kyushu şi că ar fi dorit s-o revadă la întoarcere. Fetei nu i-a păsat. Piciorul îi rămăsese atât de umflat şi de dureros, încât medicul nici măcar nu mai încercase să alinieze oasele şi, cu toate că o radiografie făcută în noiembrie arătase că acestea se vindecau, ea putea să vadă sub cearşaf că piciorul stâng îi era aproape cu şapte centimetri mai scurt decât cel drept şi că laba lui era răsucită spre interior. Se gândea adesea la bărbatul cu care fusese logodită. Cineva i-a spus că se întorsese din străinătate. Domnişoara Sasaki s-a întrebat ce auzise despre rănile ei de l-a determinat să stea departe de ea.

* * *

PĂRINTELE KLEINSORGE a fost externat din spitalul din Tokio pe 19 decembrie şi a luat trenul spre casă. După două zile de mers, la Yokogawa, staţia dinainte de Hiroshima, în tren s-a urcat doctorul Fujii. Era prima reîntâlnire a celor doi bărbaţi după explozia bombei atomice. S-au aşezat împreună şi doctorul Fujii i-a spus că mergea la reunirea anuală a familiei, ocazionată de comemorarea decesului tatălui său. Când au început să relateze evenimentele prin care trecuseră, medicul a istorisit în mod amuzant cum reşedinţele lui aveau predilecţia să se prăbuşească în râuri. După aceea l-a întrebat pe părintele Kleinsorge cum o dusese, şi iezuitul i-a povestit despre şederea lui în spital.

— Medicii mi-au zis să fiu precaut, a continuat el. Mi-au recomandat insistent să dorm câte două ore în fiecare după-amiază.

— În ziua de azi este greu să fii precaut în Hiroshima, a răspuns doctorul Fujii. Toţi par să fie foarte ocupaţi.

* * *

ÎN CLĂDIREA PRIMĂRIEI îşi începuse finalmente activitatea o nouă conducere municipală, sub auspiciile Guvernului Militar Aliat pentru teritorii ocupate. Locuitorii care-şi reveniseră din diverse grade ale bolii de iradiere se întorceau cu miile – până la 1 noiembrie, populaţia, masată în majoritate la periferii, era deja de 137.000 de oameni, mai mult de o treime din numărul maxim atins în timpul războiului – şi guvernul a demarat

proiecte care să-i implice în reclădirea oraşului. Au fost angajaţi oameni care să cureţe străzile şi alţii care să strângă resturile din fier, care au fost sortate şi depozitate în mormane uriaşe vizavi de primărie. Unii dintre rezidenţii care s-au întors şi-au ridicat propriile bordeie şi colibe, lângă care au plantat loturi mici cu grâu, iar primăria a autorizat şi a construit patru sute de „barăci” pentru câte o familie. Utilităţile au fost reparate: luminile electrice au reînceput să strălucească, tramvaiele să circule, iar serviciile de canalizare şi apă au reparat şaptezeci de mii de scurgeri din conducte şi ţevi. Conferinţa pentru Planificare, avându-l drept consultant pe tânărul şi entuziastul locotenent John D. Montgomery din Kalamazoo, membru al Guvernului militar, a început să dezbată ce fel de oraş va fi noul Hiroshima. Aşezarea era prosperă înainte – şi de aceea atrăsese interesul americanilor ca ţintă – în primul rând fiindcă fusese unul dintre cele mai importante centre de comandă militară şi pentru comunicaţii din Japonia, şi ar fi devenit sediul imperial în eventualitatea în care Tokio ar fi fost cucerit. Acum nu aveau să mai existe obiective militare uriaşe care să ajute renaşterea oraşului. Neştiind ce importanţă poate avea Hiroshima, Conferinţa pentru Planificare a recurs la proiecte destul de vagi. A trasat hărţi cu bulevarde largi de câte o sută de metri şi s-a gândit foarte serios să ridice un grup de clădiri ca monument adus dezastrului, pe care să-l denumească „Institutul Prieteniei Internaţionale”. Statisticienii au strâns o mulţime de date despre efectele bombei. S-a anunţat că 78.150 de oameni muriseră, 13.983 fuseseră declaraţi dispăruţi, iar 37.425 fuseseră răniţi. Nimeni din conducerea municipală n-a pretins că aceste cifre erau exacte – deşi americanii le-au acceptat ca oficiale – şi, odată cu trecerea lunilor, când tot mai multe sute de cadavre au fost dezgropate de sub ruine, iar numărul urnelor cu cenuşă nerevendicate din Templul Zempoji din Koi a ajuns la ordinul miilor, statisticienii au început să anunţe că explozia bombei făcuse minimum o sută de mii de victime. Întrucât mulţi decedaseră în urma unui cumul de factori, a fost imposibil de stabilit cu exactitate câţi au fost omorâţi de fiecare factor în parte, dar statisticienii au calculat că aproximativ 25 au murit în urma arsurilor directe produse de bombă, cam 50 din cauza altor răni şi aproximativ 20 ca urmare a efectelor radiaţiilor. Cifrele oferite de statisticieni în privinţa proprietăţilor erau mai exacte: din totalul de 90.000 de case fuseseră distruse 62.000, iar alte 6000 suferiseră avarii ireparabile. În centrul oraşului, doar cinci clădiri moderne mai puteau

fi folosite fără reparaţii majore. Numărul acesta nu se datora nici pe departe fragilităţii construcţiilor japoneze; de altfel, după seismul din 1923, reglementările privind construcţiile ceruseră ca acoperişurile clădirilor mari să poată suporta sarcina minimă de 340 kg/m^2, în timp ce reglementările americane nu specifică de obicei mai mult de 195 kg/m^2.

Oamenii de ştiinţă au invadat oraşul. Unii dintre ei au măsurat forţa care fusese necesară pentru a deplasa pietrele funerare de marmură din cimitire, pentru a răsturna douăzeci şi două dintre cele patruzeci şi şapte de vagoane de cale ferată din triajul Hiroshimei, pentru a ridica şi a mişca partea carosabilă din beton pe un pod, ca şi alte acţiuni remarcabile, şi au ajuns la concluzia că presiunea exercitată de explozie variase între 5,3 şi 8 tone/m^2. Alţii au descoperit că mica, al cărei punct de topire este de 900°C, se topise pe pietrele de mormânt din granit la 350 de metri de epicentru, că stâlpii de telefon din lemn de cedru japonez, a cărui temperatură de carbonizare este de 240°C, fuseseră carbonizaţi la distanţa de 4000 de metri de epicentru, şi că suprafaţa ţiglelor din argilă cenuşie utilizate în Hiroshima, al căror punct de topire era de 1300°C, se dizolvase la distanţa de 550 de metri de epicentru; după ce examinaseră alte mostre de cenuşă şi bucăţi topite, ei au concluzionat că temperatura produsă de bombă atinsese în epicentru valoarea de 6000°C. Din diverse măsurători ale nivelului radiaţiilor, care implicaseră, printre altele, recoltarea de fragmente de fisiune din jgheaburi de acoperişuri şi burlane tocmai din suburbia Takasu, aflată la 3000 de metri de epicentru, s-au aflat şi alte detalii, mult mai importante, despre natura bombei. Statul-major al generalului MacArthur cenzura în mod sistematic orice menţionare a bombei în publicaţiile ştiinţifice japoneze, dar, în scurt timp, rezultatele calculelor savanţilor au fost cunoscute de fizicienii japonezi, de medici, chimişti, jurnalişti, profesori şi, fără îndoială, de oamenii de stat şi militarii care erau încă în activitate. Cu mult înainte ca publicul american să fie informat, majoritatea savanţilor şi mulţi non-savanţi din Japonia ştiau – din calculele fizicienilor nucleari japonezi – că la Hiroshima explodase o bombă cu uraniu, iar la Nagasaki explodase o altă bombă, mai puternică, cu plutoniu. De asemenea, ei mai ştiau că teoretic puteau fi construite bombe de zece sau de douăzeci de ori mai puternice. Savanţii japonezi au considerat că ştiau altitudinea exactă la care explodase bomba de la Hiroshima şi greutatea aproximativă a uraniului folosit. Ei au

estimat că, în cazul bombei de la Hiroshima, ar fi fost necesar un adăpost din beton gros de 1,27 metri pentru a proteja complet oamenii împotriva bolii de iradiere. Savanţii au tipărit şi multiplicat la şapirograf aceste detalii, ca şi altele care au rămas strict secrete în Statele Unite, apoi le-au legat în cărticele. Americanii au ştiut de existenţa lor, însă dacă le-ar fi luat urma şi s-ar fi îngrijit să nu cadă în mâini nedorite, ar fi obligat autorităţile de ocupaţie să înfiinţeze în Japonia un enorm sistem poliţienesc, exclusiv în acest scop. În general, oamenii de ştiinţă japonezi au fost cumva amuzaţi de eforturile cuceritorilor lor de a păstra secretul fisiunii atomice.

* * *

SPRE SFÂRŞITUL lunii februarie 1946, un prieten al domnişoarei Sasaki i-a telefonat părintelui Kleinsorge şi l-a rugat s-o viziteze la spital. Fata devenise tot mai deprimată şi morbidă, şi parcă nu mai voia să trăiască. Părintele Kleinsorge a mers de câteva ori la ea. La prima vizită, a păstrat conversaţia la teme generale, oficiale, pe un ton uşor compătimitor, şi n-a menţionat deloc religia. La a doua lui vizită, domnişoara Sasaki a abordat ea însăşi subiectul respectiv. În mod vădit, mai stătuse de vorbă cu catolici. L-a întrebat direct:

— Dacă Dumnezeul dumitale este atât de bun şi de blând, cum îi poate lăsa pe oameni să sufere atât?

A făcut apoi un gest larg, prin care şi-a cuprins piciorul atrofiat, pe ceilalţi pacienţi din salon şi Hiroshima ca un tot.

— Copila mea, i-a răspuns părintele Kleinsorge, oamenii nu se află în starea pe care le-a hărăzit-o Dumnezeu. Pentru că au păcătuit, ei au căzut în dizgraţie.

Şi a continuat, explicându-i cum merg lucrurile.

* * *

DOAMNA NAKAMURA a aflat că un dulgher din Kabe construia în Hiroshima căsuţe simple din lemn pe care le închiria pentru cincizeci de yeni pe lună (aproximativ, cincizeci de cenţi la rata de schimb fixată). Doamna Nakamura îşi pierduse certificatele pentru obligaţiuni şi alte economii făcute în timpul războiului, dar, din fericire, le copiase seriile cu numai câteva zile înainte de explozie şi luase lista cu ea, astfel încât, după

ce părul îi crescuse suficient pentru a fi prezentabilă, s-a dus la Banca Hiroshima, iar un funcţionar i-a promis că banca îi va plăti banii după ce va verifica seriile cu înregistrările din arhivă. Imediat după aceea, ea a închiriat o căsuţă. Aceasta se afla în Nobori-cho, aproape de locul fostei ei case şi, deşi podeaua era din pământ şi înăuntru era întuneric, era totuşi o locuinţă în Hiroshima, iar doamna Nakamura nu mai trebuia să depindă de mila rudelor. Pe perioada primăverii, a curăţat dărâmăturile din jur şi a plantat o grădină de zarzavat. A gătit şi a mâncat cu ustensile şi veselă recuperată din ruine. A trimis-o pe Myeko la grădiniţa pe care o redeschiseseră iezuiţii, iar cei doi copii mai mari au urmat şcoala primară din Nobori-cho, care îşi desfăşură orele în aer liber, întrucât nu avea clădiri. Toshio dorea să studieze pentru a deveni mecanic, ca eroul lui, Hideo Osaki. Preţurile erau mari, şi economiile doamnei Nakamura s-au terminat până la jumătatea verii. Pentru a cumpăra mâncare, ea şi-a vândut o parte din haine. Cândva, avusese câteva chimonouri scumpe, dar în timpul războiului unul îi fusese furat, pe altul îl dăruise unei surori care fusese bombardată în Tokuyama, pe două le pierduse în bombardarea Hiroshimei şi acum l-a vândut pe ultimul. A căpătat pe el doar o sută de yeni, care n-au durat mult. În luna iunie, doamna Nakamura s-a dus la părintele Kleinsorge, rugându-l s-o sfătuiască cum să se descurce, însă până la începutul lunii august tot nu luase vreo decizie în privinţa alternativelor sugerate de el: fie să lucreze ca servitoare pentru familia unui ofiţer din forţele de ocupaţie ale Aliaţilor, fie să împrumute de la rudele ei suficienţi bani, în jur de cinci sute de yeni (echivalentul a puţin peste treizeci de dolari), pentru a-şi repara maşina de cusut ruginită şi a-şi relua munca de croitoreasă.

* * *

DUPĂ CE s-a întors de la Shikoku, domnul Tanimoto a atârnat un cort peste acoperişul casei serios avariate pe care o închiriase în Ushida. Prin acoperiş continua să se infiltreze apă, dar el ţinea slujbe în livingul jilav. A început să se gândească cum să strângă bani pentru a-şi reconstrui biserica în oraş. S-a împrietenit destul de bine cu părintele Kleinsorge şi i-a vizitat des pe iezuiţi. Invidia bogăţia Ordinului lor; păreau să poată face tot ce doreau. El nu avea nimic cu care să muncească, doar energia personală, care nu mai era ce fusese cândva.

* * *

ORDINUL IEZUIT a fost prima instituţie care şi-a construit un sediu relativ permanent în ruinele Hiroshimei. Asta se întâmplase în timp ce părintele Kleinsorge se afla în spital.

Imediat după ce s-a întors, el a locuit în căsuţa respectivă şi, împreună cu un alt pastor, părintele Laderman, care i se alăturase, a aranjat achiziţia a trei „barăci” standard, pe care municipalitatea le vindea la preţul de şapte mii de yeni bucata. Ei au unit două asemenea barăci şi au obţinut o capelă frumoasă; o a treia era utilizată ca sală de mese. Când au început să fie disponibile materiale, au angajat o firmă care să construiască o clădire cu două etaje pentru Misiune, exact ca aceea care fusese distrusă de foc. În curte, tâmplarii geluiau scânduri, realizau îmbinări prin caneluri şi coadă de rândunică, strunjeau zeci de cepuri din lemn şi dădeau găurile pentru ele, până când toate părţile casei au fost adunate într-o stivă ordonată; după aceea, în trei zile, au montat totul, ca un puzzle oriental, fără să utilizeze niciun cui. Părintelui Kleinsorge i-a venit greu să fie „precaut” şi să doarmă după-amiezile, aşa acum îi sugerase doctorul Fujii. El a continuat să meargă zilnic pe jos pentru a-i vizita pe japonezii catolici şi pe cei pe care spera să-i convertească. Odată cu trecerea lunilor, s-a simţit tot mai obosit. În luna iunie a citit un articol în *Chugoku* din Hiroshima, care-i avertiza pe supravieţuitori să nu muncească prea intens – dar ce putea face el? În iulie era complet epuizat, iar la începutul lunii august, aproape exact la împlinirea unui an de la explozia bombei, s-a internat din nou în Spitalul Catolic Internaţional din Tokio, pentru o lună de repaus.

* * *

INDIFERENT DACĂ răspunsurile părintelui Kleinsorge la întrebările domnişoarei Sasaki despre viaţă au fost sau nu adevăruri absolute, fata a găsit, se pare, în ele inspiraţie şi forţă. Doctorul Sasaki a observat asta şi l-a felicitat pe iezuit. Pe 15 aprilie, temperatura şi numărul leucocitelor ei redeveniseră normale, iar infecţia din rană începuse să se retragă.

Pe 20 aprilie, n-a mai avut aproape deloc puroi şi pentru prima dată a şchiopătat cu ajutorul cârjelor pe un coridor al spitalului. După cinci zile,

rana a început să se vindece, şi în ultima zi a lunii domnişoara Sasaki a fost externată.

La începutul verii, fata s-a pregătit pentru convertirea la catolicism. În perioada aceea, starea ei psihică cunoscuse suişuri şi coborâşuri. Trecea prin depresii profunde. Ştia că va fi infirmă pentru totdeauna. Logodnicul nu venise niciodată s-o vadă. Nu putea face absolut nimic, doar să citească şi să privească din locuinţa de pe coasta unui deal din Koi peste ruinele oraşului în care îi muriseră părinţii şi fratele. Era agitată, şi orice zgomot brusc o făcea să-şi ducă iute mâinile la gât. Piciorul continua s-o doară. Îl masa frecvent şi-l lovea uşor cu palma, parcă pentru a-l consola.

* * *

SPITALUL CRUCII ROŞII a avut nevoie de şase luni, iar doctorului Sasaki i-a trebuit încă şi mai mult, pentru a reveni la normal. Până când municipalitatea a restabilit distribuirea curentului electric, spitalul s-a descurcat cu ajutorul unui generator de curent militar pe care-l avea în curtea din spate. Mesele de operaţii, aparatura pentru raze X, scaunele stomatologice, toate echipamentele complicate şi esenţiale au sosit, sub forma unui mic act de caritate, din partea altor oraşe. În Japonia, imaginea este importantă chiar şi pentru instituţii şi, cu mult înainte ca spitalul să-şi fi recăpătat dotările de bază, directorii săi au dispus amenajarea unei faţade noi, placate cu cărămizi galbene, astfel încât a devenit clădirea cea mai frumoasă din Hiroshima – de pe stradă. În primele patru luni, doctorul Sasaki a fost singurul chirurg, şi aproape că n-a părăsit deloc spitalul; după aceea, treptat, a reînceput să se preocupe de viaţa personală. În luna martie s-a însurat. A recâştigat o parte din greutatea pierdută, totuşi pofta de mâncare nu i-a revenit pe deplin; înainte de explozia bombei, obişnuia să mănânce câte patru bulete de orez la fiecare masă, dar un an mai târziu putea mânca numai două. Se simţea permanent obosit.

— Trebuie totuşi să înţeleg, spunea el, că toată comunitatea este obosită.

* * *

LA UN AN de la explozia bombei, domnişoara Sasaki era infirmă, doamna Nakamura era săracă, părintele Kleinsorge se reinternase în spital, doctorul Sasaki nu mai era capabil să muncească aşa cum o făcuse cândva,

doctorul Fujii îşi pierduse spitalul cu treizeci de camere pentru achiziţionarea căruia avusese nevoie de mulţi ani, şi nu avea niciun fel de perspective de a-l reconstrui, biserica domnului Tanimoto fusese ruinată, iar el nu mai deţinea vitalitatea excepţională de care se bucura înainte. Vieţile acestor şase persoane, care s-au numărat printre cele mai norocoase din Hiroshima, nu aveau să mai fie niciodată la fel. Desigur, opiniile lor despre experienţele prin care trecuseră şi despre utilizarea bombei atomice n-au fost unanime, totuşi se pare că au împărtăşit un soi ciudat de spirit comunitar stimulator, similar cumva cu cel al londonezilor în timpul bombardamentelor intense ale aviaţiei naziste în cel de-al Doilea Război Mondial – o mândrie faţă de felul în care ei şi camarazii lor supravieţuitori rezistaseră unor suferinţe îngrozitoare. Imediat înainte de comemorare, domnul Tanimoto a adresat unui american o scrisoare în care şi-a exprimat clar sentimentele:

„Ce scenă sfâşietoare a fost în prima noapte! La miezul nopţii, am acostat pe malul râului. Pe pământ zăceau atât de mulţi oameni, încât a trebuit să trec peste ei. Repetând întruna «Scuzaţi», am înaintat cu o găleată de apă şi am dat fiecăruia câte o cană. Ei îşi ridicau trunchiul şi acceptau cana cu o plecăciune, apoi beau în tăcere şi, după ce vărsau eventualele resturi, mi-o restituiau, mulţumindu-mi din inimă, şi spuneau: «Nu mi-am putut ajuta sora, care a fost îngropată sub casă, pentru că a trebuit să mă îngrijesc de mama, care avea o tăietură adâncă la ochi, iar casa noastră a luat foc în scurt timp, şi abia am izbutit să scăpăm. Mi-am pierdut casa şi familia şi am fost eu însumi grav rănit, dar acum am decis să-mi adun toate puterile şi să termin războiul pentru binele ţării noastre.» Aşa mi-au făgăduit toţi, până şi femeile şi copiii. Fiind foarte obosit, m-am întins pe pământ printre ei, dar n-am putut să dorm. În dimineaţa următoare, mulţi dintre cei cărora le dădusem apă în timpul nopţii muriseră. Spre marea mea surprindere, nu l-am auzit însă niciodată pe vreunul ţipând de durere, deşi au suferit agonii teribile. Au murit în tăcere, fără să se plângă, strângând din dinţi ca să reziste. Totul pentru patrie!

Doctorul Y. Hiraiwa, profesor la Universitatea de Literatură şi Ştiinţe din Hiroshima şi membru al bisericii mele, a fost îngropat de bombă sub casa cu etaj, împreună cu fiul lui, student la Universitatea Tokio. Niciunul nu s-a putut clinti măcar un centimetru sub greutatea enormă, iar casa a luat foc. Fiul a spus: «Tată, nu putem face nimic, decât să ne dedicăm vieţile patriei.

Să strigăm *Banzai* pentru împăratul nostru.» Tatăl şi-a ascultat fiul şi a strigat: «*Tenno-beika, Banzai, Banzai!*»

Ulterior, doctorul Hiraiwa a povestit: «Pare ciudat, dar când am scandat *Banzai* pentru Tenno, am simţit în inimă o pace calmă şi luminoasă.» Fiul a izbutit până la urmă să iasă de sub dărâmături şi l-a dezgropat pe tatăl său, apoi l-a tras afară şi astfel au fost salvaţi. Amintindu-şi momentele acelea, doctorul Hiraiwa a repetat: «Ce noroc avem că suntem japonezi! Când am decis să mor pentru împăratul nostru, a fost prima dată că am simţit o asemenea determinare minunată.»

Domnişoara Kayoko Nobutoki, elevă la liceul pentru fete Hiroshima Jazabuin şi fiică a bisericii mele, se odihnea cu prietenele ei lângă gardul masiv al templului budist. În urma exploziei bombei atomice, gardul a căzut peste ele. Nu s-au putut mişca deloc sub greutatea lui, apoi fumul a început să intre prin crăpături şi le-a asfixiat. O fată a început să cânte *Kimi ga yo*, imnul naţional, şi altele au urmat-o în cor şi au cântat până au murit. Una dintre ele a găsit o fisură şi, străduindu-se din răsputeri, a reuşit să iasă. Când a fost dusă la spitalul Crucii Roşii, a povestit cum îi muriseră prietenele, aducându-şi aminte cum cântaseră ele în cor imnul naţional. Aveau doar treisprezece ani.

Da, oamenii din Hiroshima au murit cu bravură în urma exploziei, crezând că era pentru binele împăratului."

Un număr surprinzător de mare de oameni din Hiroshima au rămas mai degrabă indiferenţi faţă de etica folosirii bombei atomice. Este posibil ca explozia să-i fi îngrozit în asemenea măsură, încât să nu mai dorească să se gândească niciodată la ea. Puţini s-au sinchisit vreodată să afle mai multe detalii. Părerea doamnei Nakamura despre bomba atomică – şi teama îngrozită cu care o privea – era tipică.

— Bomba atomică, spunea ea când era întrebată, are mărimea unei cutii de chibrituri. Temperatura pe care o degajă este de şase mii de ori mai mare decât a soarelui. A explodat în aer. În ea există radiu. Nu ştiu cum funcţionează, dar radiul explodează când se uneşte laolaltă.

Despre folosirea bombei, a spus:

— Era război şi trebuia să ne aşteptăm la asta. *Shikata ga-nai*, a adăugat ea – o expresie japoneză foarte comună, similară cuvântului rus „nicevo" care înseamnă „N-ai ce-i face. Asta este. Păcat."

Într-o seară, doctorul Fujii i-a spus părintelui Kleinsorge, în germană, cam acelaşi lucru despre folosirea bombei:

— *Da ist nichts zu machen.* Nu avem ce face.

Mulţi cetăţeni ai Hiroshimei au continuat totuşi să simtă faţă de americani o ură pe care nimic n-a putut-o şterge.

— Am văzut, a declarat la un moment dat doctorul Sasaki, că în Tokio are loc un proces al criminalilor de război. Cred că ar trebui să-i judece pe cei care au decis folosirea bombei, iar apoi să-i spânzure pe toţi.

Părintele Kleinsorge şi ceilalţi pastori iezuiţi, de la care, ca străini, te puteai aştepta să adopte un punct de vedere relativ obiectiv, au discutat frecvent despre etica folosirii bombei atomice. Unul dintre ei, părintele Siemes, care în momentul exploziei se afla în Nagatsuka, a scris într-un raport către Sfântul Scaun din Roma: „Unii dintre noi consideră că bomba atomică se încadrează în aceeaşi categorie cu gazele toxice şi ne pronunţăm împotriva utilizării ei asupra populaţiei civile. Alţii sunt de părere că într-un război total, aşa cum a fost cel împotriva Japoniei, nu există deosebiri între civili şi soldaţi, şi că bomba în sine a fost un factor eficient pentru încheierea vărsării de sânge, avertizând Japonia să capituleze şi astfel să evite distrugerea totală. Pare logic ca susţinătorii principiului războiului total să nu se plângă de un război împotriva civililor, întrebarea esenţială este dacă se justifică un război total în forma sa prezentă, chiar dacă slujeşte unui scop just. Oare consecinţele lui nu vor fi răul material şi spiritual, depăşind mult eventualele aspecte pozitive? Când ne vor oferi moraliştii noştri un răspuns clar la această întrebare?”

Ar fi imposibil de spus ce orori au fost întipărite în minţile copiilor care au supravieţuit bombei atomice aruncate la Hiroshima. Aparent, la luni de zile după dezastru, amintirile lor se învârteau în jurul unei aventuri incitante. Toshio Nakamura, care avea zece ani în momentul exploziei, a putut, în scurt timp, să vorbească liber, ba chiar vesel, despre experienţa aceea, iar cu câteva săptămâni înainte de comemorarea evenimentului, a scris următoarea compunere realistă pentru învăţătoarea lui de la şcoala primară din Nobori-cho: „în ziua dinaintea bombei, m-am dus să înot. Dimineaţă am mâncat arahide. Am văzut o lumină. Am fost izbit de patul surioarei mele. Când am fost salvaţi, puteam să văd doar până la tramvai. Mama şi cu mine am început să ne strângem lucrurile. Vecinii umblau prin jur, arşi şi însângeraţi. Hataya-san mi-a spus să fug cu ea. Am spus că

voiam s-o aştept pe mama. Am mers în parc. A venit o tornadă. Noaptea a explodat o cisternă cu gaz, care a ars, şi am văzut reflexiile în apă. Am stat în parc o noapte. A doua zi am mers la podul Taiko şi m-am întâlnit cu prietenele mele Kikuki şi Murakami. Ele îşi căutau mamele. Dar mama lui Kikuki era rănită, iar mama lui Murakami era, vai!, moartă.”

CINCI: URMĂRI

HATSUYO NAKAMURA

SLĂBITĂ ŞI SĂRACĂ, Hatsuyo Nakamura a început o luptă curajoasă, care avea să dureze mulţi ani, pentru a-şi ţine în viaţă copiii şi pe ea însăşi.

A reparat maşina de cusut Sanoku, care ruginise, şi a început să ia comenzi de croitorie, apoi a făcut curăţenie şi a spălat rufe şi veselă pentru vecinii mai avuţi. Obosea însă atât de tare, încât după fiecare trei zile de muncă, trebuia să se odihnească două zile, iar dacă dintr-un motiv sau altul era nevoită să lucreze o săptămână întreagă, trebuia să se odihnească trei sau chiar patru zile. Abia câştiga suficient pentru a cumpăra mâncare.

În acel moment precar al existenţei sale, s-a îmbolnăvit. Suferea de balonări, diaree şi dureri atât de acute, încât nu mai putea lucra deloc. Un medic care locuia în apropiere a venit s-o consulte şi i-a spus că făcuse limbrici, după care a adăugat, în mod incorect:

— Dacă vă muşcă de intestin, o să muriţi, în perioada aceea, Japonia suferea de o penurie de îngrăşăminte chimice, aşa încât fermierii foloseau fecale pentru fertilizarea ogoarelor, şi, drept urmare, mulţi oameni au început să aibă paraziţi intestinali, care nu erau fatali în sine, dar îi slăbeau pe cei bolnavi din cauza iradierii. Medicul a tratat-o pe Nakamura-san (aşa cum i se adresa) cu Santonin, un medicament oarecum periculos, obţinut din varietăţi de pelin. Pentru a-l plăti, femeia a fost silită să-şi vândă ultimul obiect de valoare: maşina de cusut a soţului. A considerat că acela a fost momentul cel mai de degradant şi mai trist al întregii ei vieţi.

* * *

JAPONEZII AU EVITAT, în general, termenul de „supravieţuitori” cu referire la cei care sufereau de pe urma bombardării oraşelor Hiroshima şi Nagasaki, deoarece accentul pus de cuvântul respectiv pe continuarea vieţii putea sugera o impoliteţe faţă de morţii sacri. De aceea, clasa căreia îi aparţinea Nakamura-san a ajuns să fie denumită prin termenul neutru „hibakusha”, care, ad litteram, înseamnă „persoane afectate de explozie”. Timp de peste un deceniu după exploziile celor două bombe atomice, hibakusha au trăit într-un soi de abandon economic, aparent fiindcă guvernul japonez nu dorea să se împovăreze cu responsabilitate morală pentru actele atroce ale Statelor Unite învingătoare. Deşi în curând avea să devină clar că mulţi hibakusha suferiseră, în urma bombei atomice, consecinţe destul de diferite ca natură şi grad faţă de supravieţuitorii sinistrelor bombardamente incendiare asupra oraşului Tokio sau altor aşezări, guvernul nu a luat măsuri speciale pentru ajutorarea lor. Ca o ironie a sorţii, situaţia s-a schimbat în 1954, după valul de revoltă furioasă care a străbătut Japonia când echipajul de douăzeci şi trei de oameni al navei pescăreşti *Lucky Dragon No. 5* şi încărcătura ei de ton au fost iradiaţi în urma testării unei bombe cu hidrogen americane în atolul Bikini. Chiar şi atunci au fost necesari trei ani pentru ca în Dietă să fie votată o lege privind ajutorarea hibakusha.

Deşi nu avea cum să ştie, pe Nakamura-san o aştepta o perioadă sumbră. Primii ani postbelici au fost foarte grei pentru oamenii săraci, ca ea, din Hiroshima şi s-au caracterizat prin confuzie, foamete, lăcomie, hoţie şi speculă. Angajaţii non-hibakusha au început să aibă prejudecăţi faţă de supravieţuitori pe măsură ce s-a răspândit zvonul că aceştia erau predispuşi la diverse boli; nu prezentau încredere nici aceia care, ca Nakamura-san, nu suferiseră dizabilităţi fizice şi nu aveau simptome grave şi evidente, deoarece majoritatea păreau să sufere, ca şi ea, de maladia misterioasă însă reală, care a ajuns să fie cunoscută ca un fel de boală de iradiere persistentă: slăbiciune şi oboseală, ameţeli ocazionale şi probleme digestive – toate agravate de senzaţia de copleşire, de senzaţia condamnării la moarte, fiindcă se spunea că boli groaznice puteau oricând să planteze seminţe periculoase în corpurile victimelor, ba chiar şi în ale urmaşilor lor.

Chinuindu-se să trăiască de pe o zi pe alta, Nakamura-san nu avea timp să-şi formeze în mod conştient opinii despre bomba atomică sau despre orice altceva. Curios este că ceea ce o ajuta să reziste era un fel de

pasivitate, rezumată printr-o frază pe care ea însăşi o folosea uneori: „*Shikata ga-nai*” care înseamnă, aproximativ, „N-ai ce-i face”. Deşi nu era o religioasă, femeia trăia într-o cultură influenţată de mult timp de credinţa budistă potrivit căreia resemnarea poate duce la limpezirea viziunii; ea împărtăşise cu alţi japonezi sentimentul intens de neajutorare în faţa autorităţii statului, a cărei putere fusese divină încă de la Restauraţia Meiji din 1868, iar infernul prin care trecuse şi urmările teribile ce se derulau în jurul ei depăşeau în asemenea măsură înţelegerea umană, încât era imposibil să te gândeşti la ele ca fiind rezultatele acţiunilor unor oameni demni de dispreţ, ca pilotul avionului *Enola Gay*, preşedintele Truman, savanţii care inventaseră bomba sau chiar, mai aproape de ea, militariştii japonezi care contribuiseră la declanşarea războiului. Explozia bombei atomice părea aproape o calamitate naturală, care fusese pur şi simplu ghinionul ei, soarta ei de a suferi (o soartă care trebuia acceptată).

După ce a scăpat de viermii intestinali şi s-a simţit ceva mai bine, Nakamura-san şi-a găsit o slujbă prin care livra pâine pentru brutarul Takahashi din Nobori-cho. În zilele când avea puterea s-o facă, prelua comenzile pentru pâine de la magazinele din cartierul ei, iar în dimineaţa următoare aducea pâinile comandate, în coşuri şi cutii. Era o muncă epuizantă, pentru care câştiga echivalentul a cincizeci de cenţi pe zi. În mod frecvent era nevoită să-şi ia zile de odihnă.

După o vreme, când s-a simţit mai în putere, s-a ocupat de un altfel de comerţ ambulant. Se scula dis-de-dimineaţă, când nu se lumina încă de ziuă, şi împingea vreme de două ore o cotigă împrumutată, străbătând oraşul până în cartierul Eba, aflat la gura unuia dintre cele şapte braţe ce formau estuarul care se ramifica din râul Ota prin Hiroshima. Acolo, după ce răsărea soarele, pescarii îşi aruncau plasele îngreunate cu plumbi pentru a pescui sardele, iar ea îi ajuta să le strângă când le ridicau pe mal. După aceea, împingea cotiga înapoi la Nobori-cho şi vindea peşte din uşă în uşă. Câştiga doar atât cât să-şi cumpere mâncare.

După doi ani, şi-a găsit o slujbă potrivită nevoii ei de odihnă ocazională, deoarece, între anumite limite, îşi putea organiza singură programul de lucru: colecta banii din livrările cotidianului local din Hiroshima, *Chugoku Shimbun*. Nakamura-san trebuia să acopere o suprafaţă întinsă, şi adesea clienţii nu erau acasă sau nu-i puteau plăti pe loc, aşa că trebuia să revină din nou şi din nou. Slujba aceasta îi aducea aproximativ douăzeci de dolari

pe lună. Zilnic, puterea voinţei şi oboseala păreau să se lupte între ele, fără ca vreuna să câştige în mod clar.

* * *

ÎN 1951, după ani de corvoadă, norocul lui Nakamura-san, soarta ei (care trebuia acceptată), a fost de a deveni eligibilă pentru a se muta într-o locuinţă mai bună. Cu doi ani în urmă, Floyd W. Schmoe, profesor quaker de dendrologie la Universitatea din Washington, mânat, se pare, de nevoia de ispăşire şi reconciliere, venise în Hiroshima, recrutase o echipă de dulgheri şi, muncind alături de ei, începuse să ridice case în stil japonez pentru victimele bombei atomice; în total, echipa lui a construit douăzeci şi una de locuinţe. Nakamura-san a avut norocul să fie repartizată într-una dintre acele case. Japonezii îşi măsoară locuinţele prin multipli ai rogojinii *tsubo*, care acoperă podelele şi are suprafaţa de trei metri pătraţi, iar casele doctorului Shum-o, aşa cum îl numeau cei din Hiroshima, aveau două încăperi de câte şase rogojini fiecare. Acela a fost un important pas înainte pentru familia Nakamura. Casa mirosea a lemn nou şi rogojini curate. Chiria, care se plătea municipalităţii, echivala cu un dolar pe lună.

În ciuda sărăciei familiei, copiii păreau să crească normal. Yaeko şi Myeko, cele două fiice, erau anemice, dar deocamdată toţi scăpaseră de complicaţiile mai serioase de care sufereau atâţia hibakusha tineri. Yaeko, acum în vârstă de paisprezece ani, şi Myeko, de unsprezece ani, erau la gimnaziu. Toshio trebuia să-şi plătească liceul, aşa încât a început să livreze ziare în locurile de unde colecta bani mama lui. Zonele acelea erau destul de îndepărtate de casa cea nouă, şi ei trebuiau să facă naveta cu tramvaiul, dis-de-dimineaţă.

Pentru o vreme, casa veche din Nobori-cho a rămas pustie, însă, în paralel cu colectarea banilor de ziare, Nakamura-san a transformat-o într-o prăvălioară stradală pentru copii, unde vindea cartofi dulci, pe care-i cocea, *dagashi* (bombonele şi prăjiturele din orez) şi jucărioare ieftine, pe care le cumpăra angro.

Printre abonaţii de la care colecta bani pentru ziar se număra compania Suyama Chemical, care producea granule de naftalină, comercializate sub denumirea de Paragen. O prietenă de-a ei lucra acolo şi, într-o zi, i-a sugerat să se alăture companiei în secţia de ambalare. Nakamura-san a aflat că

patronul era un bărbat milos, care nu împărtăşea prejudecăţile multor angajaţi împotriva hibakusha; printre cele douăzeci de lucrătoare de la ambalare se aflau şi câteva hibakusha. Nakamura-san a obiectat, explicând că nu putea munci mai mult de câteva zile consecutiv, totuşi prietena ei a convins-o că domnul Suyama va înţelege acest lucru.

În scurt timp, Nakamura a început lucrul. Îmbrăcate în uniformele companiei, femeile stăteau în picioare, aplecate de o parte şi de cealaltă a benzilor rulante, şi ambalau cât puteau de repede în celofan cele două tipuri de Paragen. Naftalina avea un miros ameţitor şi provoca lăcrimarea ochilor. Substanţa ei de bază, pulberea de paradiclorbenzen, era comprimată în tablete de naftalină şi în bile de dimensiunile unor portocale mici, care erau atârnate în toaletele în stil japonez, unde izul lor pseudo-medicinal compensa neplăcerea pricinuită de lipsa apei curente.

Ca începătoare, Nakamura-san a fost plătită cu o sută şaptezeci de yeni – ceva mai puţin de cincizeci de cenţi – pe zi. La început, munca o zăpăcea, o obosea şi o îmbolnăvea. Şefa ei era îngrijorată de paloarea lui Nakamura-san, care a fost nevoită să-şi ia multe zile libere. Treptat, însă, s-a obişnuit cu fabrica. Şi-a făcut prietene. Atmosfera era de familie. Salariul i-a fost mărit. În cele două pauze de câte zece minute, dimineaţa şi după-amiaza, când benzile rulante se opreau, femeile flecăreau, bârfind şi râzând, iar ea li s-a alăturat. Se părea că în firea ei existase tot timpul un sâmbure de bună dispoziţie, care-i alimentase probabil lupta îndelungată împotriva oboselii şi a letargiei cauzate de bomba atomică, ceva mai entuziast şi mai însufleţitor decât simpla resemnare de tip *„Shikata ga-nai”* Celelalte femei au îndrăgit-o; în mod constant, ea le făcea mici favoruri. Au început să-i spună cu afecţiune *Oba-san* (aproximativ, „mătuşica”).

A lucrat treisprezece ani pentru Suyama. Deşi, din când în când, energia ei trebuia să-şi plătească tributul sindromului bombei atomice, experienţele teribile din ziua aceea a anului 1945 au părut să-i dispară treptat din prim-planul minţii.

* * *

INCIDENTUL *LUCKY DRAGON No. 5* a avut loc în 1954, în anul după ce Nakamura-san începuse să lucreze pentru Suyama Chemical. În atmosfera încinsă de revoltă care a urmat în toată ţara, problema îngrijirii

medicale adecvate pentru victimele bombelor din Hiroshima şi Nagasaki a devenit până la urmă un subiect politic. Din 1946, bombardarea Hiroshimei fusese amintită aproape anual printr-un miting memorial pentru pace, ţinut într-un parc pe care urbaniştii îl concepuseră în timpul reconstruirii oraşului drept centru de comemorare. Pe 6 august 1955, delegaţi din toată lumea s-au adunat acolo pentru prima Conferinţă mondială împotriva bombelor atomice şi cu hidrogen. În a doua zi a Conferinţei, mai mulţi hibakusha înlăcrimaţi au depus mărturie despre indiferenţa cu care guvernul le tratase soarta. Partidele politice japoneze au îmbrăţişat prompt cauza, şi, în anul 1957, Dieta a votat Legea privind asistenţa medicală acordată victimelor bombelor atomice. Legea respectivă şi ulterioarele ei completări şi modificări defineau patru categorii de cetăţeni eligibili pentru asistenţă: cei care în ziua exploziei bombei se aflaseră pe teritoriul oraşului, cei care în primele paisprezece zile după explozie intraseră într-o rază de doi kilometri de epicentru, cei care intraseră în contact fizic cu victimele bombei, prin administrarea primului ajutor sau îndepărtarea cadavrelor lor, şi cei care fuseseră embrioni în uterele unor femei ce făceau parte din primele trei categorii. Aceşti hibakusha aveau dreptul să primească aşa-zisele carnete de sănătate, care le asigurau tratament medical gratuit. Alte modificări ale legii au prevăzut alocaţii lunare pentru victimele care sufereau diverse efecte ulterioare.

Ca mulţi hibakusha, Nakamura-san se ţinuse departe de toată agitaţia şi, de fapt, ca mulţi alţi supravieţuitori, nici măcar nu s-a obosit să-şi ia carnetul de sănătate în primii doi ani după emiterea lor. Fusese prea săracă pentru a mai continua să frecventeze medici, aşa că învăţase să se descurce singură, pe cât putea de bine, cu orice boală ar fi afectat-o. În plus, împărtăşea cu alţi supravieţuitori suspiciunea referitoare la motivaţii ascunse ale politicienilor care participau la ceremoniile şi conferinţele anuale.

După absolvirea liceului, fiul ei, Toshio, a început să lucreze în divizia autobuze a Căilor ferate japoneze. A făcut parte din birourile administrative şi, iniţial, a lucrat la orarele trenurilor, iar ulterior în departamentul de contabilitate. La vârsta de douăzeci şi cinci de ani, i-a fost mijlocită căsătoria, prin intermediul unei rude care cunoştea familia miresei. Toshio a construit o anexă la „casa Shum-o”, s-a mutat acolo şi a început să contribuie la susţinerea mamei sale. I-a făcut cadou o maşină de cusut nouă.

Cea mai mare dintre fiice, Yaeko, a plecat din Hiroshima la vârsta de cincisprezece ani, imediat după absolvirea gimnaziului, pentru a ajuta o mătuşă bolnavă care avea un *ryokan*, un han în stil japonez. După o vreme, s-a îndrăgostit de un client regulat al restaurantului şi s-a măritat din dragoste.

După absolvirea liceului, Myeko, fata cea mai predispusă la sindromul bombei atomice, a devenit dactilografă expertă şi a început să predea în şcoli de dactilografie. După un timp, i-a fost intermediată o căsătorie.

La fel ca mama lor, cei trei copii au evitat propaganda pro-hibakusha şi antinucleară.

* * *

ÎN 1966, la vârsta de cincizeci şi cinci de ani, Nakamura-san a ieşit la pensie de la Suyama Chemical. La momentul respectiv, avea un salariu lunar de treizeci de mii de yeni (aproximativ optzeci şi cinci de dolari). Copiii nu mai depindeau de ea, iar Toshio era pregătit să-şi asume responsabilităţile filiale pentru mama lui vârstnică. Ea se simţea bine, se odihnea când era nevoie şi nu avea grija asistenţei medicale, pentru că-şi luase până la urmă Carnetul de sănătate nr. 1023993. Era momentul să se bucure de viaţă. Din plăcerea de a dărui, a început să brodeze şi să croiască haine pentru păpuşile tradiţionale *kimekomi* considerate aducătoare de noroc. Îmbrăcată într-un chimono strălucitor, se ducea săptămânal să danseze la Grupul de studiu al muzicii populare japoneze. Cu mişcări prestabilite şi gesturi expresive, ridicându-şi uneori faldurile lungi ale mânecilor chimonoului şi ţinându-şi mândru capul, ea dansa, parcă plutind, alături de alte treizeci de femei, după un cântec de sărbătorire a intrării într-o casă:

> Fie ca familia să-ţi prospere
> Pentru o mie de generaţii,
> Pentru opt mii de generaţii.

După un an de la pensionare, Nakamura-san a fost invitată de organizaţia Asociaţia familiilor îndoliate la o călătorie cu trenul, alături de o sută de văduve de război, la templul Yasukuni din Tokio. Înfiinţat în 1869, sălaşul acela sfânt era dedicat sufletelor tuturor japonezilor care muriseră în

războaie împotriva unor puteri străine şi reprezenta un simbol naţional, similar faimosului cimitir american Arlington – cu deosebirea că aici erau venerate sufletele, nu trupurile. Mulţi japonezi considerau templul un focar al militarismului naţional care încă mocnea, însă Nakamura-san, care nu primise cenuşa soţului ei şi păstrase credinţa că el se va întoarce acasă într-o bună zi, a ignorat aspectul respectiv. Excursia a derutat-o. În afara celor o sută de văduve din Hiroshima, pe domeniile templului se aflau mulţimi uriaşe de femei sosite din alte localităţi. I-a fost imposibil să simtă prezenţa soţului mort şi s-a întors acasă cu sufletul tulburat.

* * *

JAPONIA PROSPERA. Situaţia economică a familiei Nakamura continua să fie destul de strâmtorată. Toshio trebuia să lucreze ore suplimentare, dar dificultăţile teribile din trecut păreau să fie tot mai îndepărtate. În 1975, una dintre legile care oferea asistenţă pentru hibakusha a fost modificată, şi Nakamura-san a început să primească lunar o aşa-zisă alocaţie de sănătate în valoare de şase mii de yeni (pe atunci aproximativ douăzeci de dolari); treptat, suma respectivă a fost dublată. De asemenea, pentru anii lucraţi la Suyama, ea primea o pensie lunară de douăzeci de mii de yeni (aproximativ şaizeci şi cinci de dolari) şi, timp de câţiva ani, primise pensia de văduvă de război de alţi douăzeci de mii de yeni pe lună. În urma avântului economic, preţurile crescuseră mult (în câţiva ani, Tokio avea să devină cel mai scump oraş din lume), însă Toshio a izbutit să cumpere un automobil Mitsubishi mic şi, ocazional, se scula înainte de crăpatul zorilor şi mergea două ore cu trenul pentru a juca golf cu asociaţii de afaceri. Soţul lui Yaeko conducea un magazin pentru vânzări şi service de aparate de aer condiţionat şi radiatoare, iar soţul lui Myeko avea un stand de ziare şi magazin de dulciuri în apropierea gării;

În fiecare an, în luna mai, în preajma aniversării împăratului, când arborii de pe Bulevardul Păcii se mândreau cu frunzişul cel mai spectaculos şi rondurile de azalee erau înflorite, în Hiroshima se ţinea un festival horticol. Standuri pentru divertisment se înşiruiau pe bulevard, unde defilau parade cu care alegorice, formaţii de muzicanţi şi mii de participanţi. La patruzeci de ani de la explozia bombei atomice, Nakamura-san a evoluat alături de femeile din asociaţia ei de dansuri folclorice, câte şase dansatoare în fiecare

dintre cele şaizeci de rânduri. Au dansat pe muzica lui *Oiwai-Ondo* un cântec de fericire, ridicând braţele în gesturi de veselie şi bătând din palme de trei ori:

> Brazi verzi, cocori şi ţestoase…
> Trebuie să-ţi povesteşti greutăţile
> Şi să râzi de două ori.

Bomba explodase cu patru decenii în urmă. Cât de mult părea că trecuse de atunci!

În ziua aceea, soarele strălucea orbitor. Paşii măsuraţi şi ridicarea permanentă a braţelor ore la rând erau obositoare. Pe la mijlocul amiezii, pe Nakamura-san a apucat-o brusc ameţeala, după care, spre marea ei stânjeneală, a văzut că era purtată pe braţe, deşi implora să fie lăsată jos, spre o ambulanţă. La spital, a spus că se simţea bine; nu dorea decât să plece acasă. A fost lăsată să plece.

DOCTORUL TERUFUMI SASAKI

AMINTIREA ZILELOR şi nopţilor înfiorătoare ce au urmat imediat după explozie continua să-l răscolească pe doctorul Terufumi Sasaki – amintiri de care avea să se străduiască toată viaţa să se distanţeze. Pe lângă îndatoririle lui de chirurg în spitalul Crucii Roşii, acum trebuia să-şi petreacă toate zilele de joi la Universitatea din Hiroshima, în capătul opus al oraşului, unde lucra la teza de doctorat privind tuberculoza apendicelui. După cum se obişnuia în Japonia, i se îngăduise să înceapă practicarea profesiunii imediat după absolvirea facultăţii de medicină. Majoritatea rezidenţilor tineri aveau nevoie de cinci ani de studii suplimentare pentru a obţine diploma de doctor în medicină; din diverse motive, doctorul Sasaki a avut nevoie de zece ani.

Pe toată durata anului aceluia, el a făcut naveta din micuţa aşezare Mukaihara, unde locuia mama lui, mergând cam o oră cu trenul. Familia sa era avută, şi de-a lungul anilor s-a dovedit (aşa cum s-a întâmplat de altfel cu mulţi medici japonezi) că banii, în numerar sau credit, au fost medicamentul cel mai eficient pentru orice l-ar fi afectat; cu cât mai mulţi, cu atât mai bine. Bunicul lui fusese moşier şi achiziţionase terenuri

muntoase întinse, acoperite cu păduri valoroase. Tatăl lui, decedat între timp, fusese medic şi câştigase bani frumoşi în clinica sa privată. În timpul perioadei agitate, de foamete şi delicte, care a urmat exploziei bombei atomice, hoţii au pătruns în cele două depozite fortificate de lângă casa mamei lui şi au furat multe obiecte preţioase, printre care o casetă lăcuită primită de bunicul doctorului de la împărat, o casetă străveche pentru pensule de scris şi xilografie şi tabloul clasic al unui tigru, care valora zece milioane de yeni (peste douăzeci şi cinci de mii de dolari).

Căsătoria îi mergea bine. Fusese capabil să aleagă fără să se grăbească, deoarece în Mukaihara nu existau chiar aşa de mulţi tineri eligibili. Îl căutaseră numeroşi mijlocitori de căsătorii, iar doctorul Sasaki le examinase pe îndelete propunerile. Tatăl unei potenţiale mirese îl primise pe intermediarul lui, dar refuzase alianţa. Poate că asta se datorase faptului că Terufumi Sasaki avea reputaţia unui tânăr frivol, un „aventurier” spuneau unii, şi poate că tatăl respectiv ştiuse de asemenea despre tratarea ilegală a pacienţilor în Mukaihara, după ce venea de la slujba din spitalul Crucii Roşii. Bineînţeles, era la fel de posibil ca tatăl acela să fi fost foarte precaut; despre el se spunea nu numai că urma preceptul japonez „Cercetează cu atenţie un pod vechi înainte de a-l traversa”, ci că nici nu traversa podul după ce-l cercetase. Doctorul Sasaki, care nu avusese niciodată parte de un asemenea refuz, decisese că aceea era fata care-i trebuia şi, cu ajutorul a doi mijlocitori insistenţi, izbutise până la urmă să-l cucerească pe părintele precaut. După numai câteva luni de căsnicie, bărbatul află rapid că soţia lui era mai înţeleaptă şi mai practică decât el.

* * *

ÎN URMĂTORII cinci ani, o mare parte din activitatea de chirurg a doctorului Sasaki la spitalul Crucii Roşii a constat în îndepărtarea cicatricelor cheloide: excrescenţe urâte şi groase, cu textură cauciucată, de un roşu-arămiu precum crabii, care provocau prurit şi se formau frecvent peste arsurile grave suferite de hibakusha, mai ales la cei care fuseseră expuşi la temperaturile foarte mari degajate de bombă pe o rază de doi kilometri în jurul epicentrului. În tratarea cheloidelor, doctorul Sasaki şi colegii lui bâjbâiau în beznă, fiindcă nu dispuneau de literatură de specialitate demnă de încredere care să-i călăuzească. Ei au constatat că,

după îndepărtare, cicatricele bulboase se refăceau adesea. Dacă nu erau îngrijite, unele se infectau, iar altele cauzau contracţia muşchilor de dedesubt. În cele din urmă, medicii au ajuns la concluzia reticentă că ar fi fost mai bine dacă n-ar fi operat multe cheloide. Cu timpul, cicatricele manifestau tendinţa de a se micşora de la sine, şi după aceea puteau fi mai uşor excizate sau lăsate în pace.

* * *

ÎN 1951, doctorul Sasaki a decis să nu mai lucreze pentru spitalul care îi trezea amintiri sinistre şi să-şi deschidă o clinică privată în Mukaihara, aşa cum făcuse tatăl lui. Era un individ ambiţios. Avusese un frate mai mare, care, potrivit tradiţiei din familiile japoneze de medici, trebuia să preia afacerea tatălui; al doilea fiu trebuia să-şi caute singur calea şi, în 1939, îndemnat de propaganda epocii de a-şi găsi norocul pe vastele întinderi nedezvoltate ale Chinei, Terufumi Sasaki plecase să studieze la Universitatea de Medicină Orientală din Tsingtao. După absolvire, s-a întors în Hiroshima, cu puţin înainte de explozia bombei atomice. Fratele lui fusese ucis în război, aşa încât calea îi era liberă nu numai pentru a începe să practice în localitatea tatălui său, ci şi pentru a părăsi Hiroshima şi, astfel, de a nu mai fi hibakusha. În următoarele patru decenii, el n-a povestit niciodată, nimănui, despre orele şi zilele de după bombardament.

Întrucât bunicul lui depusese sume importante în Banca Hiroshima, doctorul Sasaki a mers acolo încrezător că va putea obţine un împrumut mare, care să-l ajute să-şi deschidă clinica. Banca a fost însă de părere că într-o aşezare aşa de mică o asemenea afacere ar putea eşua, şi i-a limitat creditul la trei sute de mii de yeni (pe atunci mai puţin de o mie de dolari). De aceea, doctorul Sasaki a început să-şi trateze pacienţii în casa socrilor săi. A făcut operaţii simple – apendicite, ulcere gastrice, fracturi deschise –, dar în acelaşi timp, în mod destul de îndrăzneţ, a practicat în toate domeniile medicinei, mai puţin în ginecologie şi obstetrică. S-a descurcat surprinzător de bine. În scurt timp, a avut aproape o sută de pacienţi pe zi, dintre care unii veneau de la distanţe considerabile. Banca i-a observat succesul şi limita creditului i-a crescut la un milion de yeni.

În 1954, el a construit în curtea socrilor o clădire adecvată pentru o clinică: cu etaj, cu nouăsprezece paturi pentru internări şi o suprafaţă totală

de două sute optzeci de rogojini. A finanţat clădirea printr-un împrumut de trei sute de mii de yeni de la bancă şi prin vânzarea de cherestea de pe terenurile moştenite de la bunicul lui. În noua clinică, cu un personal de cinci infirmiere şi trei care se calificau la locul de muncă, lucrând el însuşi fără întrerupere şase zile pe săptămână, de la 8:30 dimineaţa, până la 18 seara, doctorul Sasaki a continuat să prospere.

* * *

MEDICII DIN HIROSHIMA au descoperit destul de devreme că existau consecinţe ale bombei atomice mult mai grave decât rănile traumatice şi cicatricele cheloide care fuseseră atât de vizibile în primele zile. Simptomele violente ale bolii de iradiere primare au dispărut cu timpul la majoritatea pacienţilor, dar, în scurt timp, a devenit clar că hibakusha erau pasibili de sechele mai profunde şi mult mai periculoase, cauzate de dozele enorme de radiaţii pe care le primiseră în urma exploziei. Mai presus de orice, în 1950 a fost evident că numărul cazurilor de leucemie în rândul hibakusha era mult peste cel normal; o incidenţă a leucemiei de 10–50 de ori mai mare decât cea obişnuită s-a raportat printre cei expuşi pe o rază de un kilometru de la epicentru. De-a lungul anilor, apariţia de „pete purpurii”, hemoragiile punctiforme simptomatice pentru leucemie, a ajuns să fie privită cu groază de hibakusha. Ulterior, alte forme de cancer, cu o perioadă de latenţă mai lungă, au apărut în proporţie mai mare decât cele uzuale: carcinoame pe glanda tiroidă, plămâni, sâni, glandele salivare, stomac, ficat, traiectul urinar şi organele reproducătoare masculine şi feminine. Unii supravieţuitori – chiar copii – au fost afectaţi de aşa-numita „cataractă a bombei atomice”. Unii copii expuşi au rămas pitici, şi o constatare dintre cele mai şocante a fost aceea că unii copii, care la momentul exploziei se găseau sub formă de fetuşi în uterele mamelor, s-au născut cu capete mai mici decât normal. Întrucât se ştia că radiaţiile afectau genele animalelor de laborator, printre mulţi hibakusha s-a răspândit temerea că urmaşii supravieţuitorilor puteau fi mutanţi. (Abia spre sfârşitul anilor 1960, analizele de laborator au arătat într-adevăr unele aberaţii cromozomiale la supravieţuitorii din Hiroshima şi Nagasaki, şi va mai dura bineînţeles mult pentru a spune dacă urmaşii lor vor fi sau nu afectaţi în vreun fel.) Au existat boli, mai puţin letale decât cancerul, pe care mulţi medici – şi

majoritatea bolnavilor – le-au considerat un efect al expunerii la explozia bombei: unele tipuri de anemii, disfuncţii hepatice, probleme sexuale, tulburări endocrine, îmbătrânire accelerată şi starea generală de slăbiciune de care se plângeau atât de mulţi, care era incontestabilă, deşi nu era tocmai o boală.

Doctorul Sasaki, care nu suferise decât de starea aceea de epuizare generală, aproape că n-a băgat în seamă constatările respective. Nu le-a urmărit îndeaproape în publicaţiile medicale. În localitatea lui dintre dealuri, el a tratat puţini hibakusha. A trăit izolat în timpul prezent.

* * *

ÎN ANUL 1963, dorind să se pună la punct cu ultimele descoperiri din domeniul anesteziei, doctorul Sasaki s-a dus la spitalul Crucii Roşii din Yokohama, pentru o informare ţinută de directorul general, doctorul Tatsutaro Hattori. Ca fost şef al secţiei de chirurgie a spitalului din Hiroshima, doctorul Hattori fusese superiorul doctorului Sasaki; după explozia bombei atomice, avusese de suferit de pe urma bolii de iradiere şi se mutase în Yokohama. Doctorul Hattori i-a sugerat doctorului Sasaki să profite de echipamentele ultramoderne din spital şi să-şi facă un consult medical amănunţit. Tomografia pieptului său a arătat o umbră în plămânul stâng. Doctorul Sasaki era fumător. Fără să-i amintească ceea ce se ştia despre incidenţa cancerului pulmonar la hibakusha, poate presupunând că doctorul Sasaki cunoştea datele respective, doctorul Hattori i-a recomandat o biopsie. Când s-a trezit din anestezie, doctorul Sasaki a aflat că-i fusese extirpat plămânul stâng.

La câteva ore după operaţie, o ligatură a unui vas sangvin din cavitatea pulmonară a cedat, şi doctorul Sasaki a suferit hemoragii grave aproape o săptămână. Într-o zi, către sfârşitul perioadei respective, în timp ce continua să tuşească cu sânge şi să slăbească îngrijorător, în jurul lui s-au adunat mai multe persoane ca la un priveghi: soţia lui, doctorul Hattori, asistenta-şefa a spitalului şi câteva infirmiere. El le-a mulţumit, şi-a luat rămas-bun de la soţie şi a murit.

Sau cel puţin aşa a crezut… După un timp, şi-a recăpătat cunoştinţa şi a constatat că începea să se însănătoşească.

* * *

ODATĂ CU înaintarea în vârstă, doctorul Sasaki a ajuns să considere acel episod ca fiind experienţa cea mai importantă a vieţii sale, chiar mai importantă decât explozia bombei atomice. Obsedat de singurătatea pe care o simţise atunci când crezuse că murea, el s-a străduit acum din răsputeri să se apropie mai mult de soţie şi de copii: doi băieţi şi două fete. O mătuşă l-a consternat într-o zi, spunându-i:

— Eşti norocos, Terufumi. La urma urmelor, *i wa jinjutsu* („medicina este arta compasiunii").

Până atunci, el nu se gândise niciodată la sensul acestei expresii, care le este repetată studenţilor japonezi la medicină. A decis ca pe viitor să fie calm şi echilibrat, şi să facă tot ce putea pentru toţi pacienţii lui. Să încerce să fie bun cu oameni pe care-i detesta. Să renunţe la vânătoare şi la mah-jongg. Soţia lui a zis:

— Ai ajuns la maturitate după vârsta de patruzeci de ani. Eu am atins-o pe când aveam douăzeci de ani.

Doctorul Sasaki nu a renunţat la ţigări.

* * *

ÎN 1972, soţia doctorului Sasaki a murit de cancer mamar; a fost a treia criză majoră din viaţa bărbatului. El a dobândit acum alt soi de singurătate, asociată morţii, însă permanentă şi intensă. S-a dedicat mai neobosit ca niciodată muncii sale.

Decesul soţiei şi apropierea propriei lui morţi, pe lângă constatarea că nu mai era tânăr, l-au făcut să se gândească la bătrâni şi a decis să construiască o clinică nouă şi mai mare, în care să practice geriatria. Această ramură a „artei compasiunii" atrăgea unii dintre cei mai capabili medici japonezi – în plus, era şi foarte lucrativă. Aşa cum le-a explicat prietenilor săi, care credeau că s-a întins mai mult decât îi era plapuma, toţi cei trecuţi de şaizeci de ani suferă de dureri, toţi cei de vârsta respectivă au nevoie de masaje, termoterapie, acupunctură, moxa şi cuvinte de mângâiere din partea unui medic prietenos, şi de aceea aveau să vină cu zecile.

Până în 1977, linia de credit a doctorului Sasaki la Banca Hiroshima crescuse impresionant, aşa că i-a fost acordat un împrumut de nouăsprezece

milioane de yeni (aproximativ optzeci de mii de dolari). Cu banii respectivi, el a ridicat pe un teren de la marginea oraşului o clădire din beton impozantă, cu trei etaje, cu nouăsprezece paturi pentru internări şi cu facilităţi spaţioase pentru recuperare, plus un apartament splendid pentru el însuşi. A angajat trei acupunctori, trei terapeuţi, opt infirmiere şi cincisprezece paramedici şi personal de întreţinere. Cei doi fii ai lui, Yoshihisa şi Ryuji, ambii medici, veneau să-l ajute în perioadele foarte aglomerate.

Doctorul Sasaki a avut dreptate în privinţa afluenţei de pacienţi. Lucra din nou între orele 8:30 şi 18, câte şase zile pe săptămână, şi consulta în medie câte două sute cincizeci de pacienţi pe zi. Unii veneau din oraşe foarte îndepărtate ca Ondo, Kure şi Akitsu, aflate pe coastă, iar alţii din sate din toată prefectura. Profitând de deducerile uriaşe de impozit la care aveau dreptul medicii japonezi, el a economisit sume importante şi, pe măsură ce şi-a achitat împrumutul, banca a continuat să-i mărească linia de credit. A avut apoi ideea construirii unui cămin pentru bătrâni, care ar fi costat două sute de milioane de yeni, însă pentru proiectul acela îi trebuia aprobarea Asociaţiei Medicilor din districtul Takata. A înaintat planul, dar i-a fost respins. La scurt timp după aceea, un membru de vază al asociaţiei respective a construit în oraşul Yoshida un cămin exact aşa cum propusese doctorul Sasaki.

Înţelegând că cele mai importante trei plăceri ale pacienţilor vârstnici erau vizitele familiei, mâncarea bună şi relaxarea din timpul băii, doctorul Sasaki a folosit împrumuturile de la bancă pentru a construi o baie de lux pe locul fostei lui clinici. În mod oficial, aceasta era destinată pacienţilor, însă putea fi frecventată de orice amator, la preţuri mai mari decât cele percepute în băile publice obişnuite; la urma urmelor, toate căzile de aici erau din marmură. Pentru întreţinerea ei se cheltuia lunar o jumătate de milion de yeni (sumă deductibilă).

În fiecare dimineaţă, doctorul Sasaki se întâlnea cu tot personalul clinicii. El avea o prelegere favorită: „Nu lucraţi în primul rând pentru bani; mai întâi, faceţi-vă datoria faţă de pacienţi, şi banii vor sosi după aceea de la sine. Viaţa ne este scurtă şi nu trăim de două ori. Vârtejul ridică frunzele şi le roteşte, însă apoi le dă drumul şi rămân să putrezească în morman."

În acelaşi timp, mormanul doctorului Sasaki a crescut întruna. Şi-a făcut o asigurare pe viaţă de o sută de milioane de yeni, apoi o asigurare de

malpraxis de trei sute de milioane de yeni. Conducea un automobil BMW alb. Vaze rare stăteau pe servantele din livingul lui. În ciuda nivelului uriaş al cheltuielilor deductibile acordat medicilor japonezi, el ajunsese să fie plătitorul celui mai mare impozit pe venit din districtul Takata (cu o populaţie de 37.000 de locuitori); impozitul lui se număra printre primele zece ca valoare din toată prefectura Hiroshima (douăsprezece oraşe şi şaizeci şi opt de aşezări cuprinse în cincisprezece districte, cu o populaţie de 2.700.000 de locuitori).

A avut după aceea altă idee: să foreze lângă clinica lui, în căutare de apă subterană fierbinte, cu care să alimenteze băi termale. A angajat Compania de Inginerie Geologică din Tokio pentru prospectare şi a fost asigurat că dacă va fora la adâncimea de 800 de metri, va obţine 60–100 de litri/minut de apă cu temperatura între 26 şi 30°C. Doctorul Sasaki dorea să construiască un complex de băi termale şi a calculat că ar fi putut asigura apă fierbinte pentru trei hoteluri. A început lucrările în luna iunie 1985.

* * *

MEDICII DIN HIROSHIMA au început să-l considere cumva bizar pe doctorul Sasaki. Nu era atras, ca ei, de înalta societate exclusivistă a asociaţiilor medicale, ci se ocupa de acţiuni ca sponsorizarea, în Mukaihara, a competiţiilor de *geeto boom*, un sport japonez similar crochetului; adesea, purta o cravată – care-l costa cinci mii de yeni (douăzeci de dolari) – pe care era brodată traducerea în engleză a sportului respectiv: *Gate Ball*. Cu excepţia muncii din clinică, principala lui plăcere era să viziteze ocazional Hiroshima, să comande mâncare chinezească în restaurantul din Grand Hotel şi să-şi aprindă la sfârşitul mesei o ţigară de foi marca Mild Seven, pe al cărei pachet, alături de brandul scris în engleză, figura un avertisment politicos în japoneză: „Pentru sănătatea noastră, aveţi grijă să nu fumaţi prea mult.”

El putea accepta acum Hiroshima, deoarece din pustiul ruinat în 1945 se ridicase un fenix strălucitor: un oraş remarcabil de frumos cu peste un milion de locuitori – doar unul din zece era hibakusha –, cu clădiri înalte şi modeme pe bulevarde largi, mărginite de arbori, ticsite de automobile japoneze nou-nouţe, un oraş de aspiranţi şi sibariţi, cu 753 de librării şi 2356 de baruri. Chiar dacă amintirile îl mai răscoleau, doctorul Sasaki

izbutise să-şi accepte singurul regret amar: că în abatorul din spitalul Crucii Roşii, în primele zile de după explozia bombei atomice, nu fusese posibil, dincolo de un anumit punct, să afle identităţile cadavrelor care fuseseră incinerate în masă, astfel încât suflete anonime puteau încă, după atâţia ani, să mai bântuie pe acolo, ignorate şi nemulţumite.

PĂRINTELE WILHELM KLEINSORGE

INTERNAT DIN NOU în spitalul din Tokio, părintele Kleinsorge a suferit de febră, diaree, răni care nu se mai vindecau, valori extrem de fluctuante ale numărului de leucocite şi epuizare totală. Pentru restul vieţii, el avea să fie un caz clasic al acelei forme vagi, la limită, de boală de iradiere cauzată de bomba atomică, în care corpul uman prezenta o mulţime de simptome, dintre care puţine puteau fi atribuite radiaţiilor, dar multe apăreau la hibakusha în diverse grade şi combinaţii, atât de frecvent, încât erau puse de unii medici şi de aproape toţi pacienţii pe seama bombei.

Părintele Kleinsorge a dus această viaţă de chin cu un spirit altruist ieşit din comun. După externarea din spital, el s-a întors la micuţa capelă din Noborimachi la construirea căreia ajutase şi unde şi-a continuat viaţa pastorală generoasă.

În 1948, a fost numit paroh al unei biserici mult mai mari, Misasa, din altă parte a oraşului. În Hiroshima nu existau deocamdată multe clădiri înalte, şi vecinii au numit biserica: „Palatul Misasa”. Bisericii îi era ataşat un schit de maici al ordinului francez Ajutoarele Sufletelor din Purgatoriu şi, pe lângă îndatoririle părintelui Kleinsorge de a conduce liturghiile, a primi spovedaniile şi a preda cursuri de Biblie, el a organizat perioade de opt zile de recluziune pentru novicele şi măicuţele din schit; ele primeau cuminecătura şi erau îndrumate zilnic de paroh, dar trebuiau să menţină tăcerea absolută. Părintele Kleinsorge a continuat să-i viziteze pe Sasaki-san şi pe alţi hibakusha bolnavi şi răniţi, ba chiar a jucat şi rolul de babysitter pentru mame tinere. Adesea se ducea la sanatoriul din Saijyo, mergând o oră cu trenul din oraş, pentru a aduce alinare pacienţilor tuberculoşi.

Părintele Kleinsorge a mai fost internat de două ori, pentru perioade scurte, în spitalul din Tokio. Colegii lui iezuiţi germani considerau că era preocupat prea mult de alţii şi prea puţin de propria lui persoană. Dincolo

de încăpăţânarea faţă de perceperea misiunii sale, el adoptase spiritul japonez de *enryo:* detaşarea de sine şi punerea pe primul loc a dorinţelor altora. Colegii erau îngrijoraţi că gesturile de bunătate faţă de alţii îl puteau omorî literalmente; era prea *rücksichtsvoll*, spuneau ei, prea „grijuliu". Când primea pachete cu delicatese de la rudele din Germania le dăruia pe toate. Când a primit penicilină de la un medic american a dat-o enoriaşilor care erau la fel de bolnavi ca şi el. (Printre multele lui afecţiuni se număra şi sifilisul, de care se părea că se îmbolnăvise în urma transfuziilor primite în cursul internărilor în spital; în cele din urmă, s-a vindecat.) Ţinea lecţii despre catehism, deşi avea febră mare. După ce revenea dintr-o lungă călătorie de vizite pastorale, menajera din Misasa îl vedea prăbuşit pe treptele casei lui parohiale, cu capul plecat, într-o poziţie de înfrângere absolută, în ziua următoare el pornea din nou la drum.

Treptat, după ani de muncă permanentă, părintele Kleinsorge şi-a cules recolta modestă: aproape patru sute de botezuri şi vreo patruzeci de căsătorii.

* * *

PĂRINTELE KLEINSORGE îi iubea pe japonezi şi modurile lor de viaţă. Unul dintre colegii lui germani, părintele Berzikofer, a spus în glumă că era însurat cu Japonia. La scurt timp după ce s-a mutat la biserica Misasa, părintele Kleinsorge a citit că Dieta adoptase o lege nouă cu privire la naturalizare, care cerea să fi locuit minimum cinci ani în Japonia, să ai peste douăzeci de ani, să fii sănătos mintal şi cu caracter integru, să te poţi întreţine şi să accepţi să ai cetăţenie unică. El s-a grăbit să trimită dovezi că întrunea toate cerinţele respective şi, după câteva luni de verificări, a fost acceptat. S-a înregistrat drept cetăţean japonez sub numele pe care avea să-l poarte de acum înainte: părintele Makoto Takakura.

* * *

TIMP DE câteva luni în primăvara şi vara anului 1956, cu sănătatea şubrezindu-i-se constant, părintele Takakura a ocupat un loc vacant temporar într-o parohie mică din districtul Noborimachi. Cu cinci ani în urmă, reverendul Kiyoshi Tanimoto, pe care părintele Takakura îl cunoştea bine, începuse să ţină cursuri de Biblie unui grup de fete ale căror chipuri

fuseseră desfigurate de cicatricele cheloide. Ulterior, unele dintre ele fuseseră duse, sub denumirea globală de „Fecioarele din Hiroshima”, în Statele Unite pentru chirurgie plastică. Una dintre ele, Tomoko Nakabayashi, pe care părintele Takakura o convertise la catolicism şi o botezase, a murit pe masa de operaţie din spitalul newyorkez Mount Sinai. Cenuşa i-a fost adusă familiei când primul grup de Fecioare s-a întors la Hiroshima în vara anului 1956, iar pe umerii părintelui Takakura a căzut sarcina de a-i oficia funeraliile. În timpul ceremoniei, el a fost pe punctul de a leşina.

La Noborimachi, el a început să pregătească pentru convertire o mamă şi două fiice din bogata şi cultivata familie Naganishi. Indiferent dacă avea sau nu febră, părintele Takakura mergea în fiecare seară la ele, întotdeauna pe jos. Uneori sosea prea devreme şi atunci se plimba pe stradă, prin faţa locuinţei, apoi suna la uşă exact la ora 19:00. Se examina într-o oglindă de pe hol, îşi aranja părul şi hainele, şi intra în living. Preda cursuri biblice o oră, după care familia Naganishi servea ceai şi prăjituri şi stăteau de vorbă fix până la ora 22:00. În reşedinţa aceea el se simţea ca acasă. Fata mai mică, Hisako, i-a devenit devotată şi când, după optsprezece luni, diversele lui simptome s-au înrăutăţit atât de mult, încât a trebuit să fie spitalizat, l-a rugat s-o boteze. Părintele Takakura a botezat-o în ajunul internării lui în spitalul Crucii Roşii din Hiroshima, unde avea să rămână un an.

* * *

PRINCIPALA LUI SUFERINŢĂ era o infecţie stranie a degetelor, care se umflaseră de puroi şi nu se mai vindecau. Avea febră şi simptome similare gripei. Numărul leucocitelor era alarmant de scăzut şi îl dureau genunchii, mai ales cel stâng, dar şi alte articulaţii. A fost operat la degete, care s-au vindecat încet. A fost tratat pentru leucopenie. Înainte de externare, un oftalmolog a descoperit că avea un început de cataractă cauzată de bomba atomică.

S-a întors la confreria mare din Misasa, dar i-a fost tot mai greu să poarte genul de povară care-i plăcea atât de mult. A început să aibă dureri de spate, care, conform medicilor, se datorau unei pietre la rinichi, pe care a reuşit s-o elimine. Afectat de dureri constante şi de infecţii care erau favorizate de

numărul redus de leucocite, se târa de-a lungul zilelor, forţându-şi propriile limite.

În 1961, dioceza i-a îngăduit, ca un act milostiv, să se retragă la o biserică micuţă din localitatea rurală Mukaihara – cea în care doctorul Sasaki prospera în clinica sa privată.

* * *

CURTEA BISERICII MUKAIHARA, aflată în vârful unei pante pieptişe care pornea din aşezare, cuprindea o capelă mică, cu o masă din lemn de stejar drept altar şi cu un spaţiu pentru douăzeci de enoriaşi care să poată îngenunchea, după moda japoneză, pe rogojini tatami; ceva mai sus se găsea o casă parohială mică. Părintele Takakura şi-a ales ca dormitor o încăpere pătrată cu latura de numai doi metri şi la fel de goală precum chilia unui călugăr; el mânca în altă chilie similară, alăturată, iar bucătăria şi baia, care se găseau în continuare, erau odăi întunecoase şi friguroase, cam de aceeaşi mărime. De cealaltă parte a coridorului care străbătea clădirea pe toată lungimea ei se aflau un studio şi un dormitor mult mai mare, pe care părintele Takakura, în virtutea naturii sale, îl rezervase pentru musafiri.

Când a sosit acolo, s-a simţit plin de iniţiativă şi, pornind de la principiul că sufletele necoapte sunt cel mai uşor de prins, le-a cerut constructorilor să mai adauge două odăi capelei şi a înfiinţat în ele grădiniţa Sf. Maria. Aşa a început o viaţă mohorâtă pentru patru catolici: preotul, două măicuţe japoneze care-i învăţau pe copii şi o bucătăreasă japoneză. Puţini credincioşi veneau la biserică; parohia consta din patru familii convertite anterior, în total aproximativ zece enoriaşi. În unele duminici, nimeni nu venea la liturghie.

După elanul iniţial, energia părintelui Takakura s-a stins rapid. În fiecare săptămână, se urca în trenul spre Hiroshima şi mergea pentru control la spitalul Crucii Roşii. În gara Hiroshima, lua ceea ce-i plăcea cel mai mult să citească în timpul călătoriilor: mersul trenurilor cu orarele garniturilor care circulau pe insula Honshu. Medicii îi injectau steroizi în articulaţiile dureroase şi-l tratau pentru simptomele de gripă cronică; o dată, el a anunţat că găsise pete de sânge pe lenjeria intimă, care, în opinia medicilor, proveneau de la alţi calculi renali.

În Mukaihara, el a încercat să treacă cât mai neobservat, să fie cât mai japonez. Uneori purta îmbrăcăminte niponă. Nevrând să lase impresia că ar trăi îmbelşugat, nu cumpăra niciodată carne din piaţa locală, dar uneori o aducea pe furiş din oraş. Un preot japonez, care-l vizita ocazional, părintele Hasegawa, i-a admirat strădaniile de a-şi perfecţiona efortul de naturalizare, însă l-a găsit din multe puncte de vedere un german până în măduva oaselor. Când era refuzat într-o privinţă, avea tendinţa de a insista cu şi mai multă încăpăţânare în direcţia respectivă, pe când un japonez ar fi căutat cu tact o modalitate de a ocoli subiectul. Părintele Hasegawa a observat că, în timpul spitalizării sale, părintele Takakura respecta cu rigiditate programul orelor de vizită, iar dacă soseau vizitatori în afara intervalului cuvenit, refuza pur şi simplu să-i primească, chiar dacă veniseră de departe. Odată, pe când mânca împreună cu el, părintele Hasegawa a refuzat castronul cu orez pe care i-l oferise, spunând că era sătul. Dar apoi au apărut nişte murături delicioase, la care papilele gustative ale japonezului au cerut orez, şi a decis să accepte totuşi castronul. Părintele Takakura a fost scandalizat (adică, „german”, în ochii musafirului său): Cum putea să mănânce orez *plus* murături, când se simţise prea sătul ca să mănânce orez simplu?

* * *

ÎN PERIOADA ACEEA, părintele Takakura a fost una dintre numeroasele persoane pe care Robert J. Lifton le-a intervievat în documentarea pentru cartea sa: *Death în Life: Survivors of Hiroshima* („Moarte în viaţă: supravieţuitori din Hiroshima”). Într-una dintre discuţii, pastorul a sugerat că el dobândise o identitate mai reală ca hibakusha decât ca japonez.

> Dacă cineva îmi spune că este obosit dărui, dacă este hibakusha, îmi transmite un sentiment complet diferit faţă de cel pe care mi l-ar fi transmis o persoană obişnuită. Nu trebuie să mai explice… El ştie toate temerile… toate ispitele de a-ţi pierde voinţa şi a fi deprimat… iar apoi de a reîncepe, pentru a vedea dacă îţi poţi face treaba… Auzirea cuvintelor „*tenno heika*” [Maiestatea Sa, împăratul] de către un japonez diferă foarte mult de auzirea lor de către un occidental – sentimentul din inima unui străin diferă enorm faţă de

> sentimentul din inima unui japonez. Problema este similară pentru cei care au fost victime şi cei care n-au fost, atunci când aud despre altă victimă… Odată am întâlnit un bărbat… care a spus „eu am trecut prin explozia unei bombe atomice” şi din clipa aceea conversaţia s-a schimbat. Amândoi ne-am înţeles reciproc sentimentele. N-a mai trebuit adăugat nimic.

* * *

ÎN ANUL 1966, părintele Takakura a trebuit să-şi schimbe bucătăreasa. Satsue Yoshiki, în vârstă de treizeci şi cinci de ani, recent vindecată de tuberculoză şi recent botezată în rit creştin, a fost anunţată să se prezinte pentru un interviu la biserica din Mukaihara. Deoarece i se dăduse numele unui preot japonez, a fost surprinsă când a întâmpinat-o un *gaijin*, un străin, înalt, îmbrăcat în veşminte tradiţionale japoneze. Chipul lui rotund şi buhăit (din cauza medicamentelor) i s-a părut că semăna cu cel al unui prunc. Între cei doi s-a stabilit imediat o relaţie, care avea să se dezvolte în curând într-una de încredere mutuală completă, în care rolul ei părea să fie ambiguu: atât de fiică, cât şi de mamă. Neajutorarea crescândă a bărbatului a subjugat-o şi l-a îngrijit cu tandreţe. Ca bucătăreasă, era rudimentară şi avea un temperament irascibil. Părintele Takakura spusese că va mânca orice, până şi tăiţei japonezi, însă era pretenţios cu ea în privinţa mâncării lui, aşa cum nu mai fusese vreodată cu altcineva. Odată i-a povestit despre cartofii copţi pe care-i gătea mama sa, iar ea a încercat să-i pregătească, dar el a strâmbat din nas, spunând:

— Ăştia nu-s ca ai mamei.

Îi plăceau crevetele prăjite, pe care le mânca de câte ori mergea la control în Hiroshima. Yoshiki-san a încercat să reproducă reţeta, însă el a certat-o:

— Le-ai ars!

Femeia stătea în picioare lângă el în mica sufragerie, cu mâinile la spate, strângând atât de tare canatul uşii, încât cu timpul i-a cojit vopseaua. Cu toate acestea, părintele Takakura o lăuda, i se destăinuia, glumea cu ea şi-şi cerea iertare când îşi ieşea din fire. Dincolo de imperfecţiunile pe care le atribuia durerilor, ea îl considera un om blând, neprihănit, răbdător, amabil, amuzant şi care iubea mult oamenii.

Spre sfârşitul primăverii, nu mult după venirea lui Yoshiki-san, vrăbiile au coborât pe un curmal japonez din faţa ferestrei părintelui Takakura. El a bătut din palme ca să le alunge, şi, la scurt timp, pe palme i-au apărut petele purpurii atât de detestate de hibakusha. Medicii din Hiroshima au clătinat din cap. Cine putea şti ce erau? Păreau echimoze, însă analizele lui de sânge nu sugerau leucemia. Bărbatul avea hemoragii uşoare pe traiectul urinar.

— Dacă o să le am şi în creier? a întrebat el odată.

Articulaţiile continuau să-l doară. Avea disfuncţie hepatică, hipertensiune arterială, dureri de spate şi de piept. O electrocardiogramă a descoperit o anomalie. A primit medicamente care să reducă riscul unei insuficienţe coronariene şi să-i scadă tensiunea. I s-au dat steroizi, hormoni şi un medicament antidiabetic.

— Înghit mai multe pastile decât mâncare, i-a spus lui Yoshiki-san.

În 1971, a fost spitalizat pentru o operaţie, pentru a vedea dacă avea cancer la ficat; rezultatul a fost negativ.

Pe toată durata acestui declin al sănătăţii, a fost vizitat de oameni care doreau să-i mulţumească pentru felul cum îi ajutase în trecut. Îndeosebi Hisako Naganishi, care fusese botezată în ajunul prelungitei lui spitalizări, i-a fost fidelă; îi aducea sandvişuri din pâine germană de secară, care îi plăcea lui, iar când Yoshiki-san avea nevoie de concediu, se muta în casa parohială şi-l îngrijea în absenţa ei. Părintele Berzikofer venea şi stătea câteva zile, iar cei doi bărbaţi pălăvrăgeau şi beau mult gin, pe care părintele Takakura ajunsese să-l îndrăgească.

* * *

LA ÎNCEPUTUL anului 1976, părintele Takakura a alunecat şi a căzut pe poteca acoperită cu polei care cobora în localitate. În dimineaţa următoare, Yoshiki-san l-a auzit strigându-i numele. L-a găsit în baie, aplecat peste chiuvetă, incapabil să se mişte. Cu forţa dată de dragostea ei, femeia l-a ajutat – el avea optzeci de kilograme – să se întindă în pat. Timp de o lună, părintele Takakura nu s-a putut mişca. Femeia a improvizat o ploscă şi l-a îngrijit zi şi noapte. În cele din urmă, a împrumutat un scaun cu rotile de la primăria localităţii şi l-a dus la clinica doctorului Sasaki. Cei doi bărbaţi se cunoscuseră cu mult timp în urmă, dar acum se aflau la depărtare de ani-lumină: unul trăia într-o chilie de călugăr, iar celălalt într-un apartament

luxos dintr-o clădire cu trei etaje. Doctorul Sasaki i-a făcut o radiografie, n-a observat nimic suspect, a pus diagnosticul de nevralgie şi a recomandat masaj. Părintele Takakura nu putea suporta femeile care se ocupau de obicei cu masajul şi de aceea a fost angajat un maseur. În timpul masajului, el a ţinut-o pe Yoshiki-san de mână şi s-a înroşit la faţă. Durerile erau insuportabile. Yoshiki-san a închiriat o maşină şi l-a dus la spitalul Crucii Roşii din Hiroshima. Radiografia făcută pe un aparat mai mare a arătat fracturi ale vertebrelor toracice XI şi XII. A fost operat, pentru a reduce apăsarea asupra nervului sciatic drept, şi i s-a pus corset ghipsat.

Din clipa aceea, a fost ţintuit la pat. Yoshiki-san i-a dat să mănânce, i-a schimbat scutecele pe care i le croise chiar ea şi l-a spălat pe tot corpul. El citea Biblia şi Mersul trenurilor; singurele cărţi, după cum i-a spus lui Yoshiki-san, care nu minţeau niciodată. Îţi putea recita pe dinafară ce tren să iei până unde, care erau preţurile în vagoanele restaurant şi cum să schimbi trenurile în cutare sau cutare staţie pentru a economisi trei sute de yeni. Într-o zi, a strigat-o surescitat pe Yoshiki-san. Găsise o eroare. Aşadar, numai Biblia spunea adevărul!

În cele din urmă, pastorii colegi l-au convins să meargă la spitalul Sf. Luca din Kobe. După un timp, Yoshiki-san l-a vizitat, iar el a scos dintr-o carte o copie a fişei lui medicale, pe care scria „Cadavru ambulant”. A spus că voia să plece acasă cu ea şi femeia l-a externat.

— Mulţumită ţie, sufletul meu a putut trece prin purgatoriu, i-a spus el când a ajuns în propriul lui pat.

Slăbea întruna, motiv pentru care colegii l-au mutat într-o căsuţă cu două camere, lângă casa lor de noviciat din Nagatsuka. Yoshiki-san i-a spus că voia să doarmă în odaia lui. Nu, a zis el, jurământul lui de celibat nu permitea aşa ceva. Femeia a minţit, spunând că părintele superior dăduse ordinul respectiv şi, extrem de uşurat, părintele Takakura i-a îngăduit. După aceea a mai deschis rareori ochii. Ea l-a hrănit doar cu îngheţată. Când veneau musafiri, tot ce putea spune el era:

— Vă mulţumesc.

A intrat în comă, iar pe 19 noiembrie 1977, având alături de el un medic, un preot şi pe Yoshiki-san, persoana aceasta afectată de explozie a inspirat adânc şi a murit.

A fost îngropat în mijlocul unui pâlc de pini, pe vârful dealului, deasupra casei de noviciat.

PĂRINTELE WILHELM M. TAKAKURA,
ORDINUL IEZUIT
R.I.P.

De-a lungul anilor, părinţii şi fraţii din casa de noviciat Nagatsuka au văzut că pe mormântul acela erau aproape întotdeauna flori proaspete.

TOSHIKO SASAKI

ÎN AUGUST 1946, Toshiko Sasaki se îndepărta încetişor de calvarul durerilor şi deznădejdii prin care trecuse în anul de după explozia bombei atomice. Fratele ei mezin, Yasuo, şi sora ei, Yaeko, scăpaseră teferi în ziua exploziei, pentru că se aflau în casa familiei din suburbia Koi. Locuind acum acolo cu ei, fata abia începuse să-şi revină psihic, când a primit o altă lovitură.

Cu trei ani în urmă, părinţii ei începuseră negocieri de căsătorie cu altă familie şi fata îl întâlnise pe tânărul propus. Cei doi se plăcuseră şi se decisese acceptarea aranjamentului. Ei închiriaseră o casă în care să locuiască, dar bărbatul fusese mobilizat în armată şi trimis să lupte în China. Toshiko auzise că el revenise în ţară, totuşi mult timp nu venise s-o vadă. Când a apărut, în cele din urmă, pentru ambele părţi a fost limpede că viitorul relaţiei lor era incert. De fiecare dată când apărea logodnicul, Yasuo, pentru care Toshiko se simţea responsabilă, ieşea furios din casă. Existau semne că familia logodnicului nu intenţiona să-şi lase fiul să se însoare cu o hibakusha oloagă. El a încetat să mai vină şi i-a trimis scrisori pline de imagini abstracte, simbolice – mai ales, fluturi –, încercând în mod evident să-şi exprime incertitudinea şi, probabil, vinovăţia.

Unica persoană care i-a oferit lui Toshiko o alinare reală a fost părintele Kleinsorge, care a continuat s-o viziteze în Koi. În mod clar, el dorea s-o convertească la creştinism, dar logica sigură pe sine a credinţei lui n-o convingea pe fată, care nu putea să accepte că un Dumnezeu care-i luase părinţii şi o făcuse pe ea să treacă prin asemenea încercări teribile putea fi iubitor şi iertător. Toshiko se simţea totuşi îmbărbătată şi alinată de încrederea pe care pastorul o avea în ea, fiindcă era limpede că şi el era

slăbit şi măcinat de dureri, deşi parcurgea pe jos distanţe mari pentru a o vedea.

Casa ei se afla pe o stâncă, pe care creştea un pâlc de bambuşi. Într-o dimineaţă, Toshiko a ieşit afară şi vederea razelor soarelui care străluceau pe frunzele ca nişte solzi de peşti ai bambuşilor i-a tăiat răsuflarea. Pentru prima dată după foarte mult timp, a simţit un val uimitor de fericire. S-a auzit rostind Tatăl Nostru.

În septembrie, a fost botezată în ritul creştin. Părintele Kleinsorge era în spital în Tokio, aşa că botezul a fost oficiat de părintele Cieslik.

* * *

SASAKI-SAN AVEA unele economii modeste, lăsate de părinţii ei, şi a început să se ocupe de croitorie pentru a-i susţine pe Yasuo şi Yaeko, însă îşi făcea griji în privinţa viitorului. S-a învăţat să meargă, şchiopătând, fără cârje. Într-o zi din vara anului 1947, şi-a dus fratele şi sora la plajă în aşezarea Suginoura din apropiere, unde a intrat în vorbă cu un tânăr, un novice catolic coreean, care avea în grijă un grup de copii veniţi cu şcoala de duminică. După o vreme, el i-a spus că nu vedea cum putea continua să trăiască aşa, responsabilă pentru frate şi soră, dar fiind atât de fragilă ea însăşi. I-a povestit despre un orfelinat bun din Hiroshima, numit „Grădina de lumină”.

Sasaki-san şi-a internat fraţii acolo, iar după puţin timp a solicitat o slujbă de îngrijitoare la acelaşi orfelinat. A fost angajată, având astfel mângâierea de a fi alături de Yasuo şi Yaeko.

Era competentă în munca ei. Părea să-şi fi găsit vocaţia, iar în anul următor, convinsă că fratele şi sora ei erau bine îngrijiţi, a acceptat transferul în orfelinatul „Căminul Crizantema Albă”, într-o suburbie a oraşului Beppu, pe insula Kyushu, unde putea să urmeze şi cursuri de îngrijire profesională a copiilor. În primăvara anului 1949, a început să facă naveta cu trenul, o oră dus-întors, în oraşul Oita, pentru a urma cursuri la universitatea locală, şi în septembrie a absolvit un examen care i-a dat licenţa de a profesa ca învăţătoare de grădiniţă. A lucrat şase ani la „Crizantema Albă”.

Gamba stângă îi era rău îndoită, genunchiul era înţepenit, iar coapsa se atrofiase în urma inciziilor profunde făcute de doctorul Sasaki. Măicuţele

care conduceau orfelinatul i-au aranjat internarea în spitalul de stat din Beppu, pentru chirurgie ortopedică. A fost pacienta spitalului timp de paisprezece luni, şi a trecut prin trei operaţii majore: prima, nu foarte reuşită, pentru restabilirea coapsei, a doua pentru a-i debloca genunchiul, iar a treia pentru a-i rupe din nou tibia şi a aduce oasele cât mai aproape de alinierea lor iniţială. După spitalizare, Sasaki-san a mers la un centru terapeutic pentru recuperare dintr-un complex de băi termale din apropiere. Piciorul a durut-o tot restul vieţii, iar genunchiul nu s-a mai îndoit niciodată complet, totuşi picioarele îi erau acum aproximativ egale ca lungime şi putea să umble aproape normal. S-a întors la muncă.

„Crizantema Albă”, care avea paturi pentru patruzeci de orfani, se afla lângă o bază militară americană; pe o latură a orfelinatului se găsea un teren de exerciţii pentru soldaţi, iar pe latura opusă erau locuinţele ofiţerilor. După începerea Războiului Coreean, baza militară şi orfelinatul au fost ticsite. Din când în când, femei aduceau nou-născuţi ai căror taţi erau soldaţi americani, fără să declare vreodată că ele erau mamele; de obicei spuneau că nişte prietene le rugaseră să lase pruncii în grija orfelinatului. Adesea, în toiul nopţii, tineri soldaţi, albi şi negri deopotrivă, se furişau agitaţi din bază şi veneau la orfelinat, implorând să-şi vadă vlăstarele. Doreau să se uite la chipurile pruncilor. Unii le căutau pe mame şi se însurau cu ele, deşi era posibil să nu-şi mai revadă niciodată copiii.

Sasaki-san simţea compasiune atât pentru mame, dintre care unele erau prostituate, cât şi pentru taţi. Îi percepea pe aceştia ca fiind nişte băieţi de nouăsprezece-douăzeci de ani, derutaţi, care fuseseră implicaţi într-un război pe care nu-l considerau ca fiind al lor şi care simţeau o responsabilitate rudimentară – sau măcar vinovăţie – ca taţi. Gândurile acelea au dus-o la o idee cu totul neconvenţională pentru un hibakusha: că se acorda prea multă atenţie puterii bombei atomice şi prea puţină atenţie răului intrinsec al războiului. Părerea ei, destul de amară, era că asupra bombei atomice se concentrau hibakusha mai puţin afectaţi şi politicienii avizi de putere, iar oamenii ignorau faptul că războiul îi victimizase fără discriminare pe japonezi, care suferiseră de pe urma bombardamentelor atomice şi incendiare, pe civilii chinezi care fuseseră atacaţi de japonezi, pe tinerii soldaţi japonezi şi americani care fuseseră recrutaţi de multe ori fără voia lor pentru a fi ucişi sau schiloditi, şi chiar pe prostituatele japoneze şi pruncii lor cu sânge metis. Sasaki-san simţise pe pielea ei cruzimea bombei

atomice, însă era de părere că trebuia să se acorde mai multă atenţie cauzelor, nu instrumentelor războiului total.

* * *

ÎN PERIOADA ACEASTA, cam o dată pe an, Sasaki-san călătorea de la Kyushu la Hiroshima, pentru a-şi vedea fratele şi sora, şi, întotdeauna, pentru a-l vizita pe părintele Kleinsorge, acum Takakura, la biserica Misasa. Într-o astfel de călătorie şi-a zărit fostul logodnic pe stradă şi a fost convinsă că şi el a văzut-o, dar n-au vorbit între ei. Părintele Takakura a întrebat-o:

— Aşa va fi toată viaţa ta – o trudă permanentă? N-ar trebui să te măriţi? Sau, dacă alegi să nu te măriţi, n-ar fi bine să devii călugăriţă?

Ea s-a gândit mult timp la întrebarea aceea.

Într-o zi pe când se afla în „Crizantema albă”, a primit un mesaj urgent care o anunţa că fratele ei fusese implicat într-un accident de automobil şi că era posibil să moară. A plecat în grabă spre Hiroshima. Maşina lui Yasuo fusese lovită de un vehicul de poliţie, din vina poliţistului. Yasuo supravieţuise, însă îşi fracturase patru coaste şi ambele picioare, nasul îi fusese spart şi avea să rămână orb de un ochi şi cu o adâncitură permanentă în frunte. Sasaki-san s-a gândit că va trebui să-l îngrijească şi să-l întreţină tot restul vieţii. Ea începuse să urmeze cursuri de contabilitate şi, după câteva săptămâni, obţinuse calificarea de contabil de clasa a III-a. Yasuo s-a refăcut însă excelent şi, folosind despăgubirea primită pentru accident, s-a înscris la o şcoală de muzică, pentru a studia arta compoziţiei. Sasaki-san s-a întors la orfelinat.

În 1954, Sasaki-san l-a vizitat pe părintele Takakura şi i-a spus că acum ştia că nu se va mărita niciodată şi se gândea că sosise timpul să intre într-o mănăstire pentru maici. I-ar fi putut recomanda ceva? El a sugerat ordinul francez al Ajutoarelor Sufletelor din Purgatoriu (Auxiliatrices du Purgatoire), a cărui mănăstire se afla chiar în Misasa. Sasaki-san a mărturisit că nu dorea să intre într-o societate care s-o silească să vorbească limbi străine. El i-a promis că va putea sta printre japoneze.

Fata a intrat la mănăstire şi din primele zile a constatat că părintele Takakura o minţise. Trebuia să înveţe latina şi franceza. I s-a spus că dimineaţa, când i se bătea în uşă pentru a se trezi, trebuia să strige *Mon*

Jesus, misericorde! În prima seară, a scris aceste cuvinte cu cerneală în palmă, ca să le citească la auzul ciocăniturii a doua zi dimineaţă, dar s-a dovedit că era prea întuneric pentru a desluşi ceva.

S-a temut că ar putea da greş. Nu i-a fost dificil să înveţe despre Eugenie Smet, cunoscută ca Binecuvântata Maria a Providenţei Divine, întemeietoarea ordinului, care în 1856 începuse la Paris programe pentru îngrijirea săracilor şi pentru asistenţa la domiciliu, iar în cele din urmă trimisese în China douăsprezece surori pe care le instruise personal. La treizeci de ani, Sasaki-san se considera totuşi prea bătrână ca să înveţe latina. A rămas închisă în clădirea mănăstirii, cu excepţia plimbărilor ocazionale – două ore dus, două ore întors, dureroase pentru piciorul ei beteag – până la Mitaki, un munte cu trei cascade frumoase. Treptat, a descoperit că deţinea un curaj şi o tenacitate surprinzătoare, pe care le-a atribuit lucrurilor învăţate despre sine în orele şi săptămânile de după explozia bombei atomice. Când maica stareţă, Marie Saint-Jean de Kenti, a întrebat-o într-o zi ce ar face dacă i s-ar spune că nu fusese admisă şi că trebuia să plece, ea a replicat:

— M-aş prinde de grinda aceea şi m-aş ţine de ea cu toate puterile.

S-a ţinut într-adevăr cu toate puterile, iar în 1957 a depus jurămintele de sărăcie, castitate şi supunere, şi a devenit Sora Dominique Sasaki.

* * *

ORDINUL AJUTOARELOR îi cunoştea de acum tăria şi, după noviciat, a repartizat-o ca directoare a căminului „Grădina Sfântului Iosif” de lângă Kurosaki, de pe insula Kyushu, care adăpostea şaptezeci de bătrâni. Avea numai treizeci şi trei de ani şi a fost prima directoare japoneză a căminului; personalul era format din cincisprezece persoane, dintre care cinci călugăriţe franceze şi belgiene. Ea a trebuit să se confrunte direct cu birocraţia locală şi naţională. Nu avea niciun fel de manuale pe care să le citească despre îngrijirea bolnavilor. Moştenise o clădire dărăpănată din lemn – un fost templu – şi o instituţie care avusese dificultăţi până şi pentru a-i hrăni pe bătrânii neputincioşi, dintre care unii erau trimişi pentru a aduna lemne de foc. Majoritatea erau foşti lucrători din minele de cărbune de pe Kyushu, notorii prin cruzimea condiţiilor. Unele călugăriţe străine erau

ţâfnoase, şi, spre deosebire de japonezi, vorbeau tăios, dur şi jignitor cu Sora Sasaki.

Încăpăţânarea ei câştigată cu trudă a fost recompensată şi a rămas timp de douăzeci de ani la conducerea „Grădinii Sfântului Iosif’. Graţie pregătirii contabile, a putut să introducă un sistem raţional de ţinere a evidenţei cheltuielilor. În cele din urmă, Ordinul Ajutoarelor, cu sprijinul filialelor americane, a strâns bani pentru o clădire nouă, iar Sora Sasaki a supravegheat construirea unei structuri din blocuri de beton, pe panta unui deal. După câţiva ani, o pânză de apă freatică a început s-o erodeze, şi ea s-a îngrijit s-o înlocuiască cu o clădire mai modernă, din beton armat, cu camere cu unu şi două paturi, dotate cu chiuvete şi toalete în stil occidental.

Sora Sasaki a constatat că însuşirea ei cea mai de seamă era capacitatea de a-i ajuta pe bătrâni să moară în pace. Ea văzuse multă moarte în Hiroshima şi văzuse ce lucruri ciudate puteau face oamenii în prezenţa morţii, astfel încât nimic n-o mai surprindea sau speria. Prima dată când a stat de veghe lângă un bătrân muribund din cămin, şi-a reamintit intens o noapte, la scurt timp după explozia bombei atomice, când zăcuse întinsă sub cerul liber, neîngrijită de nimeni, încercată de dureri teribile, alături de un tânăr care murea. Vorbise cu el toată noaptea, şi, mai presus de orice, îi înţelesese teribila singurătate. A doua zi dimineaţă, bărbatul murise sub ochii ei. Stând la căpătâiul muribunzilor din cămin, ea n-a uitat niciodată singurătatea aceea îngrozitoare. Nu vorbea mult cu cel aflat în pragul morţii, ci îl ţinea de mână sau îi atingea braţul, ca să-i reamintească, simplu, că ea se afla acolo.

Odată, un bătrân i-a mărturisit pe patul morţii, descriind totul atât de exact, încât Surorii Sasaki i s-a părut că vedea totul cu propriii ei ochi, cum înjunghiase un bărbat în spate şi apoi îl privise cum îşi pierduse viaţa odată cu sângele. Deşi ucigaşul nu era creştinat, ea i-a spus că Dumnezeu îl iertase, iar el a murit alinat. Un alt bătrân fusese un beţiv, ca mulţi mineri de pe Kyushu. Avusese o reputaţie sordidă, şi familia îl abandonase. În cămin, încercase cu un zel emoţionant să se facă util. S-a oferit voluntar să transporte cărbuni din containerele pentru depozitare şi să alimenteze boilerul clădirii. Avea ciroză hepatică şi fusese avertizat să nu accepte raţia zilnică de 150 ml de alcool distilat pe care „Grădina Sfântului Iosif ’ o acorda, milostiv, foştilor mineri. El însă a continuat să bea. Într-o seară, vomitând chiar în timpul cinei, şi-a spart un vas de sânge şi a murit după

trei zile de chin. Sora Sasaki i-a stat alături în tot acest timp şi l-a ţinut de mână, pentru a-i arăta că ţinuse la el.

* * *

ÎN ANUL 1970, Sora Sasaki a participat la o conferinţă internaţională a călugăriţelor infirmiere şi apoi a vizitat instituţii de asistenţă socială şi sănătate din Italia, Elveţia, Franţa, Belgia şi Anglia. În 1978, la vârsta de cincizeci şi cinci de ani, s-a pensionat de la „Grădina Sfântului Iosif" şi a fost recompensată cu o călătorie la Sfântul Scaun. Incapabilă să stea cu braţele încrucişate, ea s-a instalat la o masă din faţa catedralei Sfântul Petru pentru a oferi sfaturi turiştilor japonezi; după aceea a vizitat Florenţa, Padova, Assisi, Veneţia, Milano şi Paris.

După ce s-a întors în Japonia, a făcut muncă voluntară timp de doi ani la sediul din Tokio al Ordinului Ajutoarelor, după care a petrecut doi ani ca maică stareţă a mănăstirii din Misasa, unde îşi primise educaţia. A dus apoi o viaţă liniştită ca administratoare a căminului pentru fete din şcoala de muzică unde studiase fratele ei; aceasta fusese preluată de Biserică şi se numea acum Colegiul de Muzică Elisabeta. După terminarea şcolii, Yasuo îşi luase atestatul de profesor şi acum preda compoziţia muzicală şi matematica la un liceu din Kochi, pe insula Shikoku. Yaeko se măritase cu un medic care avea o clinică în Hiroshima, şi Sora Sasaki putea merge la el dacă avea nevoie de un doctor. Pe lângă dificultăţile permanente cu piciorul, suferea de numeroase afecţiuni, care – aşa cum se întâmpla cu mulţi hibakusha – puteau sau nu să fie atribuite bombei atomice: disfuncţie hepatică, transpiraţii nocturne şi febră matinală, angină, peteşii pe picioare şi urme ale unui factor reumatoid în analizele de sânge.

Unul dintre momentele cele mai fericite din viaţa ei s-a petrecut în 1980, când se afla la sediul din Tokio al Ordinului, şi a fost onorată printr-un dineu care a aniversat douăzeci şi cinci de ani de când devenise călugăriţă. Întâmplător, al doilea oaspete de onoare în seara aceea a fost conducătoarea Ordinului din Paris, maica stareţă superioară France Delcourt, care, printr-o coincidenţă, împlinea şi ea douăzeci şi cinci de ani în slujba Ordinului, şi care i-a dăruit un tablou cu Fecioara Maria. Sora Sasaki a ţinut o cuvântare:

— Nu voi insista asupra trecutului. Când am supravieţuit bombei atomice, a fost ca şi cum aş fi primit încă o viaţă. Eu prefer totuşi să nu

privesc în urmă. Voi continua să merg înainte.

DOCTORUL MASAKAZU FUJII

ÎN VÂRSTĂ DE cincizeci de ani şi foarte sociabil, doctorul Fujii îndrăgea tovărăşia străinilor şi, întrucât activitatea lui în clinica din Kaitaichi se desfăşura fără probleme, era încântat să-i desfete serile pe membrii forţelor de ocupaţie cu o rezervă aparent nesfârşită de whisky Suntory, pe care pusese cumva mâna. De mulţi ani, avusese ca hobby studierea limbilor străine, printre care şi engleza. Părintele Kleinsorge îi era prieten şi obişnuia să-l viziteze seara, pentru a-l învăţa germana. Doctorul începuse de asemenea să ia lecţii de esperanto. În timpul războiului, poliţia secretă japoneză fusese obsedată de ideea că sovieticii foloseau esperanto pentru codurile spionilor lor, şi doctorul Fujii fusese întrebat nu o dată dacă primea mesaje de la Comintern. El era acum nerăbdător să se împrietenească cu americanii.

În 1948, doctorul Fujii a construit o clinică nouă în Hiroshima, pe locul celei distruse de bombă: o clădire modestă din lemn, cu şase paturi pentru internări. El avea pregătire de chirurg ortoped, dar, după război, domeniul se divizase în mai multe specialităţi. Înainte, doctorul Fujii era interesat de dislocările prenatale ale şoldului, însă acum se considera prea bătrân ca să mai avanseze în această specializare, sau, de fapt, în oricare alta; în plus, îi lipseau echipamentele sofisticate necesare. Opera cicatrice cheloide, făcea apendicectomii şi trata răni; de asemenea, se ocupa de probleme de medicină generală (şi, ocazional, de boli venerice). Prin intermediul prietenilor din forţele de ocupaţie, putea să facă rost de penicilină. Trata în jur de optzeci de pacienţi pe zi.

Avea cinci copii mari, care, în conformitate cu tradiţia japoneză, au urmat cariera tatălui. Primul şi ultimul său născut fuseseră fete, Myeko şi Chieko, şi ambele s-au măritat cu medici. Fiul cel mai mare, Masatoshi, a moştenit clinica şi clientela din Kaitaichi; al doilea fiu, Keiji, n-a urmat facultatea de medicină, dar a devenit tehnician radiolog; iar mezinul Shigeyuki era medic în spitalul universitar Nihon din Tokio. Keiji locuia cu părinţii lui, într-o casă pe care doctorul Fujii o construise lângă clinica din Hiroshima.

* * *

DOCTORUL FUJII n-a suferit de niciunul dintre efectele supradozei de radiaţii şi a considerat în mod evident că cea mai bună terapie pentru orice afecţiune psihologică pe care i-ar fi putut-o produce ororile exploziei atomice era urmarea principiului freudian al plăcerii. Ba chiar a recomandat acelor hibakusha care prezentau simptome ale bolii de iradiere să se trateze cu doze regulate de alcool. El gusta din plin viaţa. Manifesta compasiune faţă de pacienţi, dar nu era partizanul muncii neobosite. Şi-a instalat în casă un ring de dans. A cumpărat o masă de biliard. Îi plăcea fotografia şi şi-a înjghebat o cameră obscură pentru developare. Juca mah-jongg. Îi plăcea să aibă oaspeţi străini. Înainte de culcare, infirmierele îl masau şi, uneori, îi făceau injecţii terapeutice.

A început să joace golf şi şi-a amenajat în propria lui grădină un parcurs cu groapă cu nisip şi plasă de siguranţă. În 1955, a plătit taxa de o sută cincizeci de mii de yeni (pe atunci, peste patru sute de dolari) pentru a se înscrie în exclusivistul Hiroshima Country Club. N-a jucat foarte mult golf, dar, spre marea satisfacţie a copiilor lui, a păstrat calitatea de membru valabilă pentru toată familia. După treizeci de ani, taxa de înscriere avea să fie de cincisprezece milioane de yeni (şaizeci de mii de dolari).

A cedat până la urmă maniei japoneze pentru baseball. La început, jucătorii din Hiroshima au fost numiţi, în engleză, „Carps” („Crapii”), până când doctorul Fujii a atras atenţia publicului că pluralul pentru peştii respectivi, şi pentru jucătorii respectivi, nu avea terminaţia „s” finală. Asista frecvent la meciuri pe noul stadion uriaş, nu departe de Cupola Bombei Atomice – ruinele Expoziţiei de Promovare Industrială Hiroshima, pe care oraşul le păstrase ca unic memorial al exploziei bombei atomice. În primele sale sezoane, echipa „Carp” a avut rezultate jalnice, totuşi s-a bucurat de spectatori fanatici, cumva asemănători cu cei ai echipelor Brooklyn Dodgers şi New York Mets în anii lor slabi. Doctorul Fujii ţinea însă, în mod destul de ostentativ, cu echipa „Swallows” din Tokio, şi purta la rever insigna cu însemnele ei.

În strădania de a renaşte ca un oraş nou-nouţ după explozia bombei atomice, Hiroshima a sfârşit prin a avea unul dintre cele mai ţipătoare cartiere de divertisment din Japonia: o zonă unde, seara şi noaptea, reclame uriaşe de neon multicolor clipeau, atrăgând clienţii potenţiali ai barurilor,

caselor pentru gheişe, cafenelelor, sălilor de dans şi bordelurilor autorizate, într-o seară, doctorul Fujii, care începuse să capete reputaţia de *puraboy* („playboy”), l-a scos în oraş pe fiul său Shigeyuki, în vârstă de douăzeci de ani, care sosise acasă în vacanţă de la munca obositoare din facultatea de medicină din Tokio, pentru a-l iniţia ca bărbat. Au intrat într-o clădire cu o sală de dans uriaşă, cu fete înşiruite de-a lungul unui perete. Lui Shigeyuki îi tremurau picioarele şi i-a mărturisit tatălui său că nu ştia ce să facă. Doctorul Fujii a cumpărat un bilet, a ales o fată foarte frumoasă şi i-a spus lui Shigeyuki să-i facă o plecăciune, s-o invite şi să execute paşii pe care-l învăţase pe ringul de dans de acasă. I-a spus fetei să fie blândă cu fiul lui şi s-a îndepărtat.

* * *

ÎN 1956, doctorul Fujii a avut o aventură. Cu un an în urmă, când plecaseră în Statele Unite pentru chirurgie plastică, aşa-zisele Fecioare din Hiroshima fuseseră însoţite de doi chirurgi din oraş. Respectivii nu au putut sta mai mult de un an, şi doctorul Fujii a fost selectat pentru a-l înlocui pe unul dintre ei. A plecat în februarie şi, vreme de zece luni, a jucat rolul unui tată apropiat şi grijuliu pentru douăzeci şi cinci de fiice handicapate, în New York şi împrejurimile sale. A asistat la operaţiile lor din Spitalul Mount Sinai şi a jucat rolul de translator între medicii americani şi fete, ajutându-le să înţeleagă ce li se întâmpla. A fost încântat să poată vorbi în germană cu soţiile evreice ale unor medici, iar la o recepţie guvernatorul statului New York l-a complimentat pentru engleza pe care o vorbea.

Fetele, care fuseseră găzduite de familii americane care vorbeau puţin sau deloc japoneza, erau adesea singure, iar doctorul Fujii a născocit modalităţi pentru a le înveseli şi a le menţine moralul ridicat. A fost plin de voie bună şi grijuliu. A organizat ieşiri în localuri cu specific japonez, luând de fiecare dată câte două-trei fete. La numai trei zile după ce o Fecioară din Hiroshima, Michiko Yamaoka, suferise o operaţie majoră, un medic american şi soţia sa au organizat o petrecere în cinstea japonezilor. Faţa lui Michiko era bandajată şi mâinile pansate şi prinse de corp. Doctorul Fujii nu voia însă ca ea să rateze petrecerea, aşa încât a vorbit cu unul dintre medicii americani să aranjeze ca fata să fie transportată într-o limuzină decapotabilă roşie, în urma unei escorte de poliţie cu sirenă. Pe drum, el a

cerut să oprească la un magazin, de unde i-a cumpărat lui Michiko un căluţ de jucărie în valoare de zece cenţi; după aceea, l-a rugat pe poliţist să fotografieze înmânarea cadoului.

Uneori, ieşea singur în oraş ca să se distreze. Colegul lui de cameră la hotel era celălalt medic japonez, Takahashi, care nu era consumator de alcool şi avea somnul foarte uşor. Doctorul Fujii sosea în toiul nopţii, răsturna obiecte, făcea zgomot, se prăbuşea în pat şi adormea buştean într-o simfonie de sforăituri. Se simţea minunat.

* * *

DUPĂ NOUĂ ANI, mai era însă doctorul Fujii la fel de vesel, optimist şi nepăsător în privinţa viitorului? Soţul fiicei sale Chieko nu credea asta. Ginerelui i s-a părut că întrezărea la el semne de încăpăţânare şi rigiditate, ca şi predispoziţie spre melancolie. Pentru ca doctorul Fujii să muncească mai puţin, al treilea lui fiu, Shigeyuki, a renunţat la postul din Tokio şi a venit să-i fie asistent, mutându-se într-o casă construită de tatăl lui pe un teren aflat la un cvartal de clinică. Un nor negru pe cerul vieţii doctorului Fujii era o neînţelegere ivită în clubul Leii Hiroshimei, pe care-l prezida. Disputa fusese declanşată de întrebarea dacă clubul ar fi trebuit să încerce, prin politica sa de acceptare de noi membri, să devină o organizaţie exclusivistă, a înaltei societăţi, aşa cum erau unele asociaţii de medici japonezi, ori să rămână în esenţă o organizaţie de servicii, deschisă tuturor. Doctorul Fujii, care susţinea a doua variantă, a demisionat dezamăgit din funcţia de preşedinte când i s-a părut că putea fi învins.

Relaţia cu soţia lui trecea printr-o perioadă dificilă. După călătoria în America, el îşi dorise o casă aşa cum avea un medic din Mount Sinai, iar acum, spre marea nemulţumire a soţiei, a proiectat şi construit, lângă casa din lemn în care locuia Shigeyuki, o structură din beton cu două etaje, numai pentru sine. La parter erau livingul şi bucătăria în stil american; la primul etaj se afla biroul lui, cu pereţii acoperiţi de cărţi legate, care, a descoperit ulterior Shigeyuki, erau pur şi simplu volume de copii meticuloase făcute de tatăl său în facultatea de medicină după notiţele de curs ale unui coleg mai inteligent decât el, Iwamoto; la etajul al doilea se găsea un dormitor în stil japonez, cu suprafaţa de opt rogojini, şi o sală de baie în stil american.

Spre sfârşitul anului 1963, doctorul Fujii a grăbit finisarea casei, pentru a fi gata să primească un cuplu de americani care găzduiseră Fecioare din Hiroshima şi veneau acum în vizită după 1 ianuarie. Doctorul Fujii dorea să doarmă acolo pentru câteva nopţi, ca să testeze locuinţa. Soţia s-a opus acestei urgentări a lucrărilor, dar el, încăpăţânat, s-a mutat la sfârşitul lunii decembrie.

* * *

REVELIONUL ANULUI 1963. Doctorul Fujii stătea comod pe rogojina tatami a livingului lui Shigeyuki, cu picioarele într-un *kotatsu*, sistemul electric japonez de încălzire a picioarelor, amplasat într-o adâncitură din podea. Mai erau prezenţi Shigeyuki şi soţia lui, şi altă pereche, însă nu şi soţia doctorului Fujii. Deciseseră să bea ceva şi să vizioneze o emisiune TV anuală, specifică revelionului, numită „Ko-haku Uta-Gassen”, o întrecere între echipa roşie (femei) şi echipa albă (bărbaţi), alcătuite din cântăreţi populari care fuseseră aleşi în urma unui sondaj printre telespectatori; din juriu făceau parte actriţe celebre, autori, jucători de golf şi baseball. Emisiunea ţinea între orele 21:00 şi 23:45, după care urmau să bată clopotele pentru Anul Nou. Pe la ora 23, Shigeyuki a observat că tatăl său, care nu băuse prea mult, moţăia şi i-a sugerat să se ducă la culcare. Peste câteva minute, înainte de terminarea emisiunii, doctorul s-a dus să se culce; de data aceasta, fără ritualurile unei infirmiere, care, în majoritatea serilor, îi masa picioarele şi-l învelea. După un timp, uşor îngrijorat în privinţa lui, Shigeyuki a ieşit afară şi s-a dus la faţada dinspre râu a noii case, unde a văzut lumină în fereastra dormitorului. S-a gândit că totul era în regulă.

Familia plănuise să se reunească a doua zi dimineaţă la ora 11, pentru câteva păhărele şi tradiţionalul mic dejun de 1 ianuarie, alcătuit din supă *ozoni* şi prăjituri de orez *mochi*. Chieko şi soţul ei, ca şi alţi musafiri, au sosit şi au început să bea. La ora 11:30, doctorul Fujii nu apăruse, şi Shigeyuki şi-a trimis fiul de şapte ani, Masatsugu, să-l strige la fereastră. Deoarece n-a primit niciun răspuns, băiatul a încercat uşa de la intrare. Era încuiată. El a împrumutat o scară de la locuinţa unui vecin, s-a urcat în vârful ei, de unde a strigat din nou, tot fără să i se răspundă. Când le-a spus părinţilor săi, aceştia s-au alarmat, s-au dus imediat la casa nouă, au spart o fereastră de lângă uşa încuiată, ca s-o poată deschide, şi, simţind miros de

gaze, s-au grăbit la etaj. Acolo l-au găsit pe doctorul Fujii fără cunoştinţă, având lângă pernă un încălzitor cu gaze, căruia i se stinsese flacăra. În mod straniu, în cameră funcţiona şi un ventilator; curentul de aer produs de acesta îl ţinuse probabil în viaţă pe bărbat, care era întins pe spate, cu o expresie senină pe chip.

Cei trei medici prezenţi – fiul, ginerele şi un musafir – au adus oxigen şi alte echipamente din clinică, făcând tot ce au putut pentru a-l reanima pe doctorul Fujii. Au chemat pe unul dintre cei mai buni medici pe care-i cunoşteau, profesorul Myanishi de la Universitatea din Hiroshima, care a întrebat din capul locului:

— A fost o tentativă de sinucidere?

Familia nu credea asta. Nu puteau însă face absolut nimic până pe 4 ianuarie, fiindcă totul era închis în Hiroshima pentru vacanţa de trei zile cu ocazia Anului Nou, iar serviciile spitalelor erau reduse la minimum. Doctorul Fujii nu şi-a recăpătat cunoştinţa, totuşi semnele lui vitale nu păreau critice. Pe 4 ianuarie, a sosit o ambulanţă. Când paramedicii l-au coborât cu targa de la etaj, bărbatul s-a mişcat. Începând să se trezească, a crezut, se pare, că era salvat, cumva, după explozia bombei atomice.

— Cine sunteţi? i-a întrebat pe paramedici. Sunteţi soldaţi?

În spitalul universitar, doctorul Fujii a început să-şi revină.

Pe 15 ianuarie, când a început competiţia anuală de sumo, a cerut să-i fie adus televizorul pe care-l cumpărase din America şi a stat în capul oaselor în pat, privind meciurile. Putea să mănânce singur, deşi avea unele probleme cu mânuirea beţişoarelor. A cerut o sticlă de sake.

De acum, toţi din familie se liniştiseră. Pe 25 ianuarie, însă, a avut pe neaşteptate o diaree apoasă şi cu sânge, s-a deshidratat şi a leşinat.

În următorii unsprezece ani, doctorul Fujii a fost o „legumă”. A rămas în spital doi ani şi jumătate şi a fost hrănit prin perfuzii, după care a fost dus acasă, unde a fost îngrijit de soţie şi de o servitoare devotată, care l-au hrănit, i-au schimbat scutecele, i-au făcut baie, l-au masat şi i-au administrat medicamente pentru infecţia urinară de care s-a îmbolnăvit. Uneori părea să răspundă la glasuri, iar uneori părea să indice, vag, reacţii de plăcere sau neplăcere.

Pe 11 ianuarie 1973, la ora 22, Shigeyuki l-a dus la căpătâiul lui pe fiul său Masatsugu, cel care se urcase pe scară pentru a-şi striga bunicul în ziua accidentului, acum în vârstă de şaisprezece ani şi elev la şcoala pregătitoare

pentru medicină. El dorea ca băiatul să-şi vadă bunicul prin ochii unui viitor medic. Masatsugu i-a ascultat respiraţia şi bătăile inimii şi i-a măsurat tensiunea arterială, după care a fost de părere că avea o stare stabilă, iar Shigeyuki a aprobat diagnosticul.

În dimineaţa următoare, Shigeyuki a primit un telefon de la mama lui, care s-a plâns că tatăl lui arăta ciudat. Când a sosit Shigeyuki, doctorul Fujii era mort.

Văduva s-a opus unei autopsii, însă Shigeyuki era de altă părere şi a recurs la un şiretlic. A dus corpul la un crematoriu, l-a scos peste noapte şi l-a transportat la Comisia Victimelor Bombei Atomice, condusă de americani, care se afla în estul oraşului, pe vârful unui deal. După încheierea autopsiei, Shigeyuki s-a dus să citească raportul. Când a văzut organele tatălui său distribuite în containere, el a trăit sentimentul acut şi straniu al unei ultime întâlniri şi a exclamat:

— Iată-te, *Oto-chan* – tăticule.

Creierul tatălui său se atrofiase, intestinul mare era lărgit, iar în ficat exista o tumoare canceroasă de mărimea unei mingi de ping-pong.

Doctorul Fujii a fost incinerat şi înhumat pe domeniul templului „Noaptea lotusului”, aparţinând sectei budiste Jodo Shinshu, în apropiere de locuinţa familiei lui materne din Nagatsuka.

* * *

POVESTEA ACESTUI HIBAKUSHA a avut un sfârşit trist. Familia lui s-a certat pentru averea rămasă şi mama l-a acţionat în judecată pe unul dintre fii.

KIYOSHI TANIMOTO

DUPĂ UN AN de la explozia bombei atomice, locuitorii Hiroshimei au început să reocupe terenurile acoperite de dărâmături pe care se ridicaseră cândva casele lor. Mulţi şi-au construit colibe grosolane din lemn, cu acoperişuri înjghebate din ţigle recuperate din ruine. Nu exista curent electric pentru a-şi lumina bojdeucile şi, în fiecare seară, spre amurg, singuratici, derutaţi şi deziluzionaţi, ei se adunau într-un spaţiu deschis de

lângă gara Yokogawa, pentru a târgui de pe piaţa neagră şi a se consola reciproc. În zona aceea mărşăluiau în fiecare seară Kiyoshi Tanimoto şi alţi patru pastori protestanţi, însoţiţi de un trompetist şi un toboşar, care cântau gălăgios „Tot înainte, ostaşi creştini”. Pe rând, pastorii se urcau pe o ladă din lemn şi predicau. Întrucât nu existau cine ştie ce oportunităţi de a se distra, în jurul lor se strângea întotdeauna destulă lume, care includea până şi fete *panpan*, cum ajunseseră să fie numite prostituatele care se ocupau de soldaţii americani. Furia multor hibakusha, îndreptată mai întâi împotriva americanilor care aruncaseră bomba, ţintea acum, mai subtil, propriul lor guvern, întrucât implicase ţara într-o agresiune pripită şi sortită eşecului. Predicatorii susţineau că era inutil să acuze guvernul, şi că speranţa poporului japonez era să se căiască pentru trecutul păcătos şi să-şi pună nădejdea în Dumnezeu. „Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă. Nu vă îngrijiţi de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei.”

Fiindcă nu avea o biserică în care să-i atragă pe eventualii convertiţi, Kiyoshi Tanimoto a înţeles, în scurt timp, inutilitatea eforturilor lui evanghelice. Părţi din structura de beton armat a bisericii sale cu turle gotice din oraş rămăseseră în picioare, motiv pentru care şi-a întors acum atenţia spre găsirea unor modalităţi prin care s-o reconstruiască. Nu avea niciun ban. Clădirea fusese asigurată pentru o sută cincizeci de mii de yeni (pe atunci mai puţin de cinci sute de dolari), însă fondurile băncii fuseseră îngheţate de ocupanţi. Aflând că pentru unele tipuri de reconstrucţii erau alocate materiale militare, el a obţinut de la conducerea prefecturii bonuri de rechiziţie a „materialelor de conversie” şi a început să vâneze lucruri pe care le putea utiliza sau vinde. În perioada aceea de hoţie la scară mare şi resentimente faţă de armata japoneză, fuseseră jefuite multe depozite de materiale. În cele din urmă, Kiyoshi Tanimoto a găsit o magazie de vopseluri pe insula Kamagari. Ocupanţii americani făcuseră dezastru acolo. Pentru că nu ştiuseră să citească etichetele scrise în japoneză, găuriseră cutii şi le răsturnaseră, pentru a le examina conţinutul. Pastorul a făcut rost de o ambarcaţiune şi a dus cutii pe ţărm, unde a reuşit să facă troc cu firma Toda Construction Company, căpătând în locul lor ţigle pentru acoperişul bisericii. Încet, de-a lungul lunilor, el şi câţiva enoriaşi loiali au lucrat dulgheria pentru clădire cu propriile lor mâini, dar nu au dispus de fonduri pentru a face prea multe.

* * *

Pe 1 iulie 1946, înainte de prima comemorare a exploziei bombei de la Hiroshima, Statele Unite au testat o bombă atomică în atolul Bikini. Pe 17 mai 1948, americanii au anunţat încheierea cu succes a altui test nuclear.

* * *

ÎN CORESPONDENŢA purtată cu un fost coleg de la Universitatea Emory, reverendul Marvin Green, actualmente pastor al bisericii Park din Weehawken, statul New Jersey,

Kiyoshi Tanimoto i-a povestit despre dificultăţile cu care se confrunta în restaurarea bisericii sale. Green a aranjat cu Consiliul Metodist al Misiunilor să-l invite pe Tanimoto în Statele Unite pentru a strânge fonduri; în octombrie 1948, Tanimoto şi-a lăsat acasă familia şi s-a îmbarcat spre San Francisco la bordul navei americane U.S.S. *Gordon.*

În timpul voiajului, i-a venit o idee ambiţioasă. Avea să-şi petreacă viaţa militând pentru pace. Era din ce în ce mai convins că memoria colectivă a hibakusha va însemna o forţă puternică pentru pace în lume, şi că în Hiroshima ar fi trebuit să existe un centru unde evenimentele determinate de explozia bombei să fie subiectele unor studii internaţionale care să găsească modalităţi de asigurare că armele atomice nu vor mai fi utilizate niciodată. După ce a ajuns în Statele Unite, fără să se fi gândit să se consulte cu primarul Shinzo Hamai sau cu orice altă persoană din Hiroshima, el a întocmit ciorna unui memorandum care schiţa ideea respectivă.

A locuit ca oaspete în demisolul casei parohiale din Weehawken a reverendului Marvin Green, care, înregimentând ajutorul unor voluntari, i-a devenit manager şi promotor. Dintr-un anuar, a compilat o listă a tuturor bisericilor din ţară care aveau peste două sute de membri sau bugete de peste douăzeci de mii de dolari şi a expediat sute de pliante scrise de mână, care-l invitau pe Kiyoshi Tanimoto să ţină prelegeri. A alcătuit după aceea itinerare şi a pornit la drum cu o prelegere pregătită din timp: „Credinţa care s-a înălţat din cenuşă”. La toate bisericile se făceau şi colecte.

În timpul călătoriilor pentru prelegeri, cât şi între acestea, Tanimoto a început să-şi expedieze memorandumul privind centrul pentru pace unor

persoane pe care le considera influente. Într-o vizită făcută la New York, a fost dus de un prieten japonez s-o cunoască pe Pearl Buck în biroul editurii soţului ei. Scriitoarea i-a citit memorandumul, iar Tanimoto şi-a explicat intenţiile. Ea s-a declarat impresionată de propunere, dar se simţea prea bătrână şi prea ocupată ca să-l ajute. Ştia însă persoana potrivită pentru a o face: Norman Cousins, editorul revistei *The Saturday Review of Literature.* Dacă domnul Tanimoto îşi trimitea memorandumul domnului Cousins, ea avea să vorbească cu acesta.

La scurt timp după aceea, pe când ţinea prelegeri într-o zonă rurală din vecinătatea Atlantei, preotul a primit un telefon de la Cousins, care i-a mărturisit că fusese profund mişcat de memorandum şi dorea să-l întrebe dacă îl putea publica în *Saturday Review*, ca editorial.

Pe 5 martie 1949, memorandumul a apărut în revistă sub titlul „Ideea Hiroshimei"; o idee pe care, afirma nota introductivă a lui Cousins, „editorii o susţin cu entuziasm şi căreia i se vor asocia":

> Treziţi din stupoarea ce a urmat bombardării atomice a oraşului lor pe 6 august 1945, locuitorii Hiroshimei ştiu că au făcut parte dintr-un experiment de laborator, care a dovedit teza străveche a pacificatorilor. Aproape unanim, ei şi-au acceptat ca o responsabilitate obligatorie misiunea de a ajuta împiedicarea de viitoare distrugeri similare, oriunde în lume…
>
> Locuitorii Hiroshimei… doresc cu toată sinceritatea ca evenimentele trăite de ei să poată reprezenta o contribuţie permanentă la cauza păcii mondiale. În acest scop, propunem înfiinţarea unui Centru Mondial al Păcii, internaţional şi non-partizan, care să slujească drept laborator de cercetare şi planificare pentru promovarea păcii în toată lumea…

De fapt, cu o unică excepţie, locuitorii Hiroshimei nu aveau deloc habar de propunerea lui Kiyoshi Tanimoto (iar acum a lui Norman Cousins). Ei conştientizau totuşi în mod acut rolul special pe care oraşul era destinat să-l joace în memoria lumii. Pe 6 august, a patra comemorare a exploziei bombei atomice, Dieta naţională a promulgat o lege care desemna Hiroshima „Oraş memorial al păcii" şi a fost făcut public designul final al parcului comemorativ realizat de marele arhitect japonez Kenzo Tange. În

amintirea celor dispăruţi, în mijlocul parcului urma să se ridice un cenotaf solemn în formă de *haniwa* (arcadă din lut găsită în morminte preistorice din Japonia). O mulţime impresionantă s-a strâns la Ceremonia Anuală a Memorialului Păcii. În acest timp, Tanimoto era în turneu prin bisericile americane.

La câteva zile de la comemorare, Norman Cousins a vizitat Hiroshima. Ideea lui Kiyoshi Tanimoto fusese înlocuită în mintea lui de altă idee, personală: de a-i înmâna preşedintelui Truman, care ordonase aruncarea bombei, o petiţie internaţională de susţinere a grupării United World Federalists („Federaliştii lumii unite”), care pleda pentru un guvern planetar. În scurt timp, în oraş au fost strânse 107.854 de semnături. După ce a vizitat un orfelinat, Cousins s-a întors în SUA cu altă idee: „adopţia morală” a orfanilor din Hiroshima de către americani, care urmau să le trimită ajutoare financiare. Semnături pentru petiţia World Federalists se strângeau şi în Statele Unite, iar Cousins l-a încântat pe Tanimoto, care până atunci ştiuse foarte puţine despre organizaţie, invitându-l să facă parte din delegaţia care urma să-i prezinte petiţia preşedintelui Truman.

Din păcate, Harry Truman a refuzat să-i primească pe petiţionari şi să accepte documentul lor.

* * *

Pe 23 septembrie 1949, Radio Moscova a anunţat că Uniunea Sovietică construise o bombă atomică.

* * *

PÂNĂ LA SFÂRŞITUL anului, Kiyoshi Tanimoto vizitase 256 de localităţi din 31 de state şi strânsese cam zece mii de dolari pentru biserica sa. Înainte de a se întoarce acasă, Marvin Green a menţionat întâmplător că intenţiona să renunţe la vechiul lui Cadillac verde. Prietenul său l-a rugat atunci să-l doneze bisericii din Hiroshima şi, prin intermediul unei cunoştinţe japoneze din domeniul expediţiilor, Tanimoto a aranjat transportarea fără taxe a automobilului în Japonia.

Întors acasă la începutul anului 1950, Tanimoto le-a telefonat primarului Hamai şi guvernatorului prefecturii, Tsunei Kusunose, solicitându-le sprijinul oficial pentru ideea sa privind un centru dedicat păcii. Cei doi l-au

refuzat. Printr-un cod al presei şi alte măsuri, generalul Douglas MacArthur, comandantul suprem al forţelor de ocupaţie, interzisese răspândirea sau susţinerea oricăror materiale privind consecinţele bombardamentelor efectuate asupra oraşelor Hiroshima şi Nagasaki – inclusiv „consecinţa” unei dorinţe pentru pace – şi, în mod evident, oficialităţile au considerat că centrul propus de Tanimoto putea crea necazuri guvernelor locale. Tanimoto a perseverat, apelând la sprijinul unor cetăţeni de vază, care, după ce Norman Cousins a înfiinţat în New York o Fundaţie a Centrului Păcii Hiroshima în vederea strângerii de fonduri americane, au înfiinţat centrul în Hiroshima, având ca bază biserica lui Tanimoto. La început, centrul n-a găsit multe de făcut. (Abia ulterior, după ce în parc fuseseră construite Muzeul Memorial al Păcii şi Sala Memorială a Păcii, iar în oraş începuseră să fie organizate conferinţe internaţionale anuale, animate – şi uneori turbulente – pe subiecte de pace, au fost recunoscute, cel puţin de către unii locuitori ai Hiroshimei, primele iniţiative ale lui Kiyoshi Tanimoto care au generat astfel de evenimente, ca şi curajul lui de a ignora restricţiile impuse de Mac Arthur.)

Cadillacul a sosit, iar fericitul pastor s-a hotărât să facă o plimbare, dar, pe când suia pantele de la Hijiyama, în estul oraşului, a fost oprit de un poliţist şi arestat pentru conducere fără permis. Printr-o întâmplare, el începuse să slujească în calitate de capelan al Academiei de Poliţie şi superiorii secţiei în care a fost adus l-au văzut, au izbucnit în râs şi l-au lăsat să plece.

* * *

ÎN VARA anului 1950, Cousins l-a invitat pe Tanimoto să revină în Statele Unite pentru al doilea turneu de prelegeri, ca să strângă bani pentru World Federalists, pentru adopţiile morale şi pentru centrul păcii, iar la sfârşitul lunii august pastorul a pornit din nou la drum. Ca şi înainte, Marvin Green a pus totul la punct. De data aceasta, Tanimoto a vizitat 201 localităţi din 24 de state, pe parcursul a opt luni. Momentul de vârf al turneului (şi posibil al întregii lui vieţi) a fost o vizită la Washington, aranjată de Cousins, unde, pe 5 februarie 1951, după ce a luat prânzul împreună cu membrii Comitetului pentru Afaceri Externe al Camerei Reprezentanţilor

din Congres, el a rostit rugăciunea de deschidere pentru sesiunea de după-amiază a Senatului:

> Tatăl nostru care eşti în ceruri, îţi mulţumim pentru binecuvântarea pe care ai dat-o Americii, îngăduindu-i să clădească în acest ultim deceniu cea mai măreaţă civilizaţie din istoria omenirii… Îţi mulţumim, Doamne, că Japoniei i s-a îngăduit să se numere printre norocoşii destinatari ai generozităţii americane. Îţi mulţumim Ţie că poporului nostru i-a fost acordat darul libertăţii, îngăduindu-i-se să se ridice din cenuşile ruinei şi să renască… Dumnezeu să-i binecuvânteze pe toţi membrii acestui Senat!

A. Willis Robertson, senatorul de Virginia, s-a ridicat şi s-a declarat „uluit, dar în acelaşi timp mişcat” că un om „pe care am încercat să-l ucidem cu o bombă atomică s-a adresat Senatului şi, preamărind acelaşi Dumnezeu pe care-L slăvim noi, I-a mulţumit pentru măreaţa moştenire spirituală a Americii şi apoi L-a rugat să-i binecuvânteze pe toţi membrii Senatului”.

* * *

CU O ZI înainte ca bomba atomică să fie aruncată asupra Hiroshimei, edilii oraşului, temându-se de raiduri cu bombe incendiare, mobilizaseră sute de eleve să ajute la demolarea de case şi curăţirea unor coridoare de foc. Ele s-au aflat sub cerul liber în momentul exploziei, şi puţine au supravieţuit. Dintre supravieţuitoare, multe au suferit arsuri grave şi ulterior au avut cicatrice cheloide hidoase pe feţe, braţe şi mâini. La o lună după întoarcerea din a doua lui călătorie în SUA, Tanimoto a început, ca proiect al centrului pentru pace, un curs biblic pentru o duzină dintre aceste fete – Societatea Fetelor Cheloide, cum le-a numit el. A cumpărat trei maşini de cusut şi a pus fetele să lucreze într-un atelier de croitorie la etajul altui proiect de-al său: un cămin pentru văduve de război. A solicitat municipalităţii fonduri pentru operaţii de chirurgie plastică a Fetelor Cheloide, dar a fost refuzat. S-a adresat atunci Comisiei Victimelor Bombei Atomice, care fusese înfiinţată pentru a studia efectele ulterioare ale radiaţiilor bombei – efecte pe care aceia care luaseră decizia aruncării bombei nu reuşiseră să le prevadă. CVBA i-a reamintit că se ocupa de

cercetări, nu de tratamente. (Din acest motiv, CVBA a fost profund dispreţuită de hibakusha, care spuneau că americanii îi priveau ca pe nişte cobai de laborator.)

În Hiroshima, a sosit în vizită Shizue Masugi din Tokio, care dusese o viaţă extrem de neconformistă pentru o japoneză din epoca respectivă. De profesie jurnalistă, măritată şi divorţată din tinereţe, ea fusese ulterior amanta a doi romancieri faimoşi, pentru ca mult după aceea să se mărite din nou. Scrisese nuvele despre iubirile amare şi singurătăţile amare ale femeilor, iar acum avea o rubrică editorială pentru femei părăsite în dragoste, în marele cotidian *Yomiuri Shimbun* din Tokio. Avea să se convertească la catolicism înaintea morţii, dar a cerut să fie înmormântată în templul Tokeiji, un centru Zen întemeiat în anul 1285 de un călugăr care le compătimea pe femeile cu soţi cruzi şi care decretase că orice asemenea femeie care se refugia în templul lui şi devenea călugăriţă se putea considera divorţată. În drum spre Hiroshima, ea l-a întrebat pe Kiyoshi Tanimoto care ar fi fost prioritatea pentru femeile hibakusha. El a propus chirurgia plastică pentru Fetele Cheloide. Shizue Masugi a început în *Yomiuri o* campanie pentru strângerea de fonduri şi, în scurt timp, nouă fete au fost duse la Tokio pentru a fi operate. Ulterior, alte douăsprezece au fost duse la Osaka. Spre marea lor întristare, ziarele le-au numit *Genbaku Otomey* o expresie care a fost tradusă în engleză, literal, ca „Fecioarele bombei atomice”.

* * *

În octombrie 1952, Marea Britanie a efectuat primul test al unei bombe atomice, iar Statele Unite au efectuat primul test al unei bombe cu hidrogen. În august 1953, Uniunea Sovietică a testat de asemenea bomba cu hidrogen.

* * *

OPERAŢIILE ESTETICE din Tokio şi Osaka n-au fost pe de-a întregul încununate de succes şi, într-o vizită făcută la Hiroshima, Marvin Green, prietenul lui Kiyoshi Tanimoto, s-a întrebat dacă n-ar fi fost posibil ca unele fete să fie duse în America, unde tehnicile de chirurgie plastică erau mai avansate. În septembrie 1953, Norman Cousins a sosit în Hiroshima

împreună cu soţia lui pentru a aduce fonduri de adopţie morală. Tanimoto le-a prezentat câteva fete, cărora le-a vorbit despre ideea lui Marvin Green. Fetele au fost încântate.

După plecarea lor, în biroul primarului a avut loc o şedinţă neplăcută la care s-a discutat repartizarea fondurilor de adopţie morală. Cousins adusese 1500 de dolari, dar s-a dovedit că 200 de dolari erau destinaţi pentru şase orfani nominalizaţi în mod explicit, 65 de dolari fuseseră alocaţi Fecioarelor, iar 119 dolari fuseseră cheltuiţi de Tanimoto în magazinul Fukuya, pentru serviete pe care Norman Cousins să le dăruiască directorilor a şase orfelinate. În felul acesta mai rămâneau 1165 de dolari, adică numai doi dolari şi şaptezeci de cenţi pentru fiecare dintre cei 410 orfani. Oficialităţile municipale, care considerau că ele conduceau proiectul, au fost furioase în privinţa sumelor scăzute de Tanimoto. Într-un reportaj de la şedinţa respectivă, ziarul *Chugoku Shimbun* din Hiroshima a scris: „Rev. Tanimoto a răspuns: «În această privinţă, am urmat instrucţiunile domnului Cousins, nu propriile mele dorinţe».”

În ultima vreme, Tanimoto se învăţase cu criticile. Îndelungatele lui absenţe din biserică pentru călătorii în SUA îi aduseseră porecla de „pastorul bombei atomice”. Medicii din Hiroshima doriseră să ştie de ce Fecioarele nu erau operate în oraşul lor. Şi de ce numai fete? De ce nu şi băieţi? Unii considerau că vedeau prea des în ziare numele reverendului Tanimoto. Cadillacul enorm nu fusese privit cu ochi buni, deşi în scurt timp s-a dovedit o rablă şi a trebuit dus la fier vechi.

* * *

Pe 1 martie 1954, ambarcaţiunea Lucky Dragon No. 5 a fost împroşcată cu precipitaţii radioactive provenite de la un test american desfăşurat în atolul Bikini.

* * *

NORMAN COUSINS a plecat la New York pentru a susţine ideea Fecioarelor, iar la sfârşitul anului 1954, doctorul Arthur Barsky, şeful secţiei de chirurgie plastică din spitalele Mount Sinai şi Beth Israel, şi doctorul William Hitzig, internist la Mount Sinai şi medicul personal al lui Cousins, au sosit în Hiroshima pentru a alege dintre Fecioare pe cele cu şanse mari

de a fi ajutate de chirurgia estetică. Dintre numeroasele fete desfigurate din oraş, doar patruzeci şi trei s-au prezentat pentru examinare. Medicii au ales douăzeci şi cinci.

Pe 5 mai 1955, Kiyoshi Tanimoto a decolat cu fetele de pe aeroportul Iwakuni într-un avion militar de transport al Statelor Unite. În vreme ce Fecioarele erau instalate la familiile din New York care aveau să le găzduiască, pastorul a fost purtat pe Coasta de Vest, pentru un nou turneu de strângere de fonduri. Printre alte escale de pe itinerarul lui s-a numărat cea din seara de miercuri 11 mai, din studiourile NBC din Los Angeles, unde, îi dăduse Cousins de înţeles, urma să i se ia un interviu pentru televiziunea locală, care ar fi fost util proiectului.

În seara aceea, oarecum derutat, domnul Tanimoto a fost instalat în faţa proiectoarelor şi a camerelor TV într-un decor similar unui living. Un gentleman american, pe care abia îl întâlnise şi care i se prezentase ca fiind Ralph Edwards, a zâmbit larg şi, întorcându-se către obiectivele camerelor de luat vederi, a rostit, adresându-se unui număr estimat de patruzeci de milioane de americani care-l urmăreau în serile de miercuri:

— Bună seara, doamnelor şi domnilor, şi bine aţi venit la „Aceasta este viaţa ta”! Ticăitul pe care-l auziţi pe fundal este un ceas care numără secundele până la ora opt şi cincisprezece minute dimineaţa, în ziua de 6 august 1945. Iar alături de mine se află un domn a cărui viaţă a fost schimbată de ultimul ticăit al acelui ceas, când a ajuns la opt şi un sfert. Bună seara, domnule. Vreţi să ne spuneţi cum vă numiţi?

— Kiyoshi Tanimoto.

— Care este ocupaţia dumneavoastră?

— Sunt preot.

— Şi unde locuiţi?

— În Hiroshima, Japonia.

— Unde vă găseaţi pe 6 august 1945, la ora opt şi un sfert dimineaţa?

Tanimoto n-a avut ocazia să răspundă. Ticăitul a devenit tot mai tare, după care au bubuit talgerele.

— *Aceasta* este Hiroshima, a spus Edwards în timp ce pe ecranele telespectatorilor creştea un nor-ciupercă, şi, în secunda aceea fatidică din ziua de 6 august 1945, a luat naştere un nou concept de viaţă şi moarte. Iar subiectul principal din seara aceasta – dumneavoastră, domnule reverend Tanimoto! – a fost o parte din conceptul acela, o parte care nu bănuia

absolut nimic… Domnule reverend, ne vom apleca asupra firului vieţii dumneavoastră după un minut, timp în care crainicul nostru Bob Warren le va transmite un mesaj cu totul special fetelor din public.

Ceasul funest al catastrofei, neauzit acum, a ticăit alte şaizeci de secunde, în timp ce Bob Warren a încercat să înlăture oja Hazel Bishop de pe unghiile unei blonde; un efort complet lipsit de succes, deşi recursese la un burete din plasă de sârmă, cu care reuşise în trecut să cureţe rugina de pe o tigaie.

Kiyoshi Tanimoto era total nepregătit pentru ceea ce a urmat. A stat locului, nemişcat, transpirat şi mut, în timp ce viaţa i-a fost trecută în revistă în stilul caracteristic al faimoasei emisiuni. Pe sub o arcadă, în platou a apărut domnişoara Bertha Sparkey, misionara metodistă vârstnică, cea care, în tinereţea lui, îl învăţase despre Hristos. A sosit după aceea prietenul său, Marvin Green, cu o glumă despre viaţa în şcoala de religie. Apoi Edwards a indicat în rândul spectatorilor din platou câţiva enoriaşi pe care Tanimoto îi avusese imediat după hirotonisire, în timpul unei scurte perioade petrecute în Biserica Independentă Japonezo-Americană din Hollywood.

A urmat după aceea momentul de şoc. Pe platou a intrat un american înalt şi corpolent, pe care Edwards l-a prezentat ca fiind căpitanul Robert Lewis, copilotul bombardierului *Enola Gay* care îndeplinise misiunea bombardării Hiroshimei. Cu glas tremurător, Lewis a povestit despre zborul acela. Tanimoto a stat în scaun, cu chipul împietrit. La un moment dat, Lewis s-a întrerupt, a închis ochii şi s-a frecat pe frunte, şi patruzeci de milioane de telespectatori din toată ţara au crezut că plângea. (Nu era aşa. Consumase alcool înainte de emisiune. După ani de zile, Marvin Green i-a destăinuit tânărului jurnalist Rodney Barker, care scria o carte despre Fecioare, că Lewis îi speriase pe producătorii emisiunii, deoarece nu apăruse după-amiază la repetiţia tuturor participanţilor, mai puţin a lui Tanimoto. Se părea că se aşteptase să primească un cec frumuşel pentru prezenţa la emisiune, iar când aflase că nu va fi aşa, începuse să cutreiere barurile. Green a mai declarat că el îl găsise pe copilot la timp pentru a-i turna cafea pe gât înainte să înceapă transmisia.)

— Aţi scris ceva în jurnalul dumneavoastră la momentul acela? a întrebat Edwards.

— Am scris „Dumnezeule, ce am făcut?”, a răspuns Lewis. Pe platou a apărut după aceea Chisa Tanimoto, cu paşi nesiguri deoarece era îmbrăcată

în ceva ce nu purta niciodată acasă: un chimonou. În Hiroshima i se acordaseră două zile ca să-şi facă bagajele – împreună cu cei patru copii ai lor – şi să ajungă la Los Angeles, unde fuseseră închişi într-un hotel şi izolaţi strict de soţul şi tatăl lor. Pentru prima dată de când începuse emisiunea, faţa lui Tanimoto s-a schimbat – în surprindere; părea să nu mai ştie ce înseamnă plăcerea. Au fost apoi prezentate două Fecioare, Toyoko Minowa şi Tadako Emori, sub formă de siluete îndărătul unui ecran translucid, iar Edwards a apelat la telespectatori pentru donaţii în folosul operaţiilor Fecioarelor. În cele din urmă, cei patru copii ai lui Tanimoto – fiica Koko, care fusese prunc în momentul exploziei bombei atomice, acum în vârstă de zece ani, fiul Ken de şapte ani, fiica Jun de patru ani şi fiul Shin de doi ani – au apărut în fugă şi au sărit în braţele tatălui lor.

* * *

TELEGRAMĂ
STRICT SECRET

DE LA: TOKIO
CĂTRE: SECRETARUL DE STAT

12 MAI 1955

AMBASADA SUA ÎMPĂRTĂŞEŞTE ÎNGRIJORAREA WASHINGTONULUI CĂ PROIECTUL FETELE DIN HIROSHIMA VA GENERA PUBLICITATE NEFAVORABILĂ…

TANIMOTO ESTE PRIVIT AICI CA UN VÂNĂTOR DE PUBLICITATE. POATE ÎNCERCA SĂ PROFITE DE CĂLĂTORIE PENTRU A STRÂNGE FONDURI PENTRU CENTRUL MEMORIAL DE PACE HIROSHIMA, PROIECTUL LUI FAVORIT. NU CREDEM CĂ ESTE COMUNIST SAU CĂ ARE SIMPATII COMUNISTE, DAR POATE DEVENI LESNE SURSA UNEI PUBLICITĂŢI DĂUNĂTOARE…

Prin servietă diplomatică:

SECRET

> Reverendul Tanimoto este văzut ca un individ cu vederi anticomuniste şi probabil sincer în eforturile lui de a le ajuta pe fete… Cu toate acestea, în dorinţa de a-şi amplifica prestigiul şi propria importanţă, el poate, în mod ignorant, inocent sau deliberat, să urmeze o linie de stânga…

RALPH J. BLAKE
CONSUL GENERAL SUA, KOBE

ÎNTORCÂNDU-SE PE Coasta de Est după emisiune, Robert Lewis, care demisionase din Air Force şi lucra ca manager de personal la fabrica de bomboane newyorkeză Henry Heide, a fost convocat la Pentagon, unde a căpătat o muştruluială zdravănă din partea Departamentului Apărării.

* * *

FAMILIA TANIMOTO a rămas în Statele Unite pentru restul turneului de prelegeri ţinute de Kiyoshi, care l-a purtat prin 195 de localităţi, în 26 de state. Emisiunea TV a adus aproximativ cincizeci de mii de dolari, iar el a mai strâns alte zece mii de dolari prin chete şi colecte. Chisa Tanimoto şi copiii au petrecut o vară minunată la o casă de oaspeţi de la ferma lui Pearl Buck în districtul Bucks, statul Pennsylvania.

Pe 6 august, a zecea comemorare a bombei de la Hiroshima, Tanimoto a depus o jerbă de flori la Mormântul Soldatului Necunoscut din cimitirul Arlington. În aceeaşi zi, în Hiroshima, departe de el, a început o autentică mişcare japoneză pentru pace, în urma furiei declanşate de incidentul *Lucky Dragon*. Cinci mii de delegaţi au participat la prima Conferinţă mondială împotriva bombelor atomice şi cu hidrogen.

Familia Tanimoto s-a întors în Japonia în luna decembrie.

* * *

KIYOSHI TANIMOTO fusese aruncat din cursul liniştit al vieţii într-o adevărată vâltoare. În cadrul turneelor lui americane, el etalase o energie remarcabilă pentru un hibakusha, vorbind seară de seară pe itinerariile obositoare. Realitatea era că, de câţiva ani, fusese purtat pe apele înspumate ale energiei feroce a lui Norman Cousins. Acesta îi oferise momente

ameţitoare, care-i hrăniseră vanitatea, dar acum preluase controlul acţiunilor pastorului. Tanimoto începuse totul în beneficiul Fecioarelor, însă descoperise că, deşi banii strânşi de „Aceasta este viaţa ta” aveau să achite cheltuielile operaţiilor estetice, toate sumele pe care le colectase în acest turneu, cu excepţia a o mie de dolari, aveau să fie controlate tot din New York. Cousins ocolise centrul pentru pace din Hiroshima şi tratase direct cu municipalitatea; Tanimoto implorase trecerea proiectului adopţiilor morale sub aripa centrului, dar rolul lui se dovedise a fi de cumpărător de serviete. Lovitura finală a sosit când cenuşa Fecioarei Tomoko Nakabayashi, care murise sub anestezie în Spitalul Mount Sinai, a fost înapoiată părinţilor ei din Hiroshima, dar Tanimoto nici măcar n-a fost invitat la funeralii, care au fost conduse de vechiul lui prieten, părintele Kleinsorge. Iar după ce s-au întors acasă şi, în mod surprinzător, s-au trezit obiectul nu doar al curiozităţii publice, ci şi al invidiei şi dispreţului, Fecioarele s-au opus iniţiativelor publicitare ale lui Tanimoto de a le organiza într-un „Club Zion” şi s-au îndepărtat de el.

Tanimoto nu şi-a găsit rolul nici în mişcarea japoneză pentru pace, deoarece lipsise din ţară în momente cruciale din dezvoltarea ei şi, în plus, religia lui creştină îl făcea suspect în ochii grupărilor radicale aflate în prima linie a activităţii antinucleare. În timpul ultimei sale călătorii în SUA, se înfiinţase organizaţia naţională Nihon Gensuikyo, Consiliul japonez împotriva bombelor atomice şi cu hidrogen, A urmat apoi un val de acţiuni care au forţat Dieta să voteze îngrijirea medicală pentru hibakusha. Ca mulţi hibakusha, Tanimoto a fost dezgustat de accentuarea coloraturii politice a acestor acţiuni, şi s-a ţinut departe de mitingurile din Parcul Păcii la următoarele comemorări.

* * *

Pe 15 mai 1957, Marea Britanie a efectuat primul test al bombei cu hidrogen, pe insula Christmas, din Oceanul Indian.

* * *

KOKO, FIICA lui Kiyoshi Tanimoto, care fusese un prunc pe 6 august 1945, se prezentase aproape anual pentru control medical la CVBA condusă de americani. În general, sănătatea ei fusese bună, deşi, ca mulţi hibakusha

care fuseseră prunci în momentul exploziei bombei, creşterea îi fusese evident oprită. Acum, adolescentă la liceu, s-a dus din nou la control. Ca de obicei, s-a dezbrăcat într-un separeu şi a îmbrăcat o cămaşă de noapte albă, de spital. După ce a fost supusă mai multor analize, a fost dusă într-o încăpere puternic luminată, unde exista un podium jos; pe peretele din spatele lui era trasat un caroiaj de măsurători. Fata a stat cu spatele lipit de perete, atât de orbită de lumini, încât nu putea să vadă dincolo de ele; a auzit glasuri discutând în japoneză şi americană. Un glas i-a cerut în japoneză să-şi scoată cămaşa de noapte. S-a supus, şi după aceea a rămas locului parcă o eternitate, cu lacrimi şiroindu-i pe obraji.

Koko a fost atât de speriată şi de rănită de experienţa aceea, încât n-a putut-o povesti nimănui timp de douăzeci şi cinci de ani.

* * *

ÎNTR-O ZI de la sfârşitul lunii august 1959, o fetiţă a fost lăsată într-un coşuleţ în faţa altarului bisericii lui Kiyoshi Tanimoto. Un bilet prins pe scutecul ei anunţa că se numea Kanae, că se născuse pe 28 aprilie şi continua: „Mă tem că n-o pot ţine pentru moment. Dumnezeu s-o binecuvânteze! Puteţi avea grijă de ea în locul meu?”

În vara petrecută la ferma lui Pearl Buck, copiii Tanimoto se jucaseră cu duzina de orfani, în majoritate asiatici, pe care autoarea americană îi luase sub aripa ei. Familia fusese impresionată de generozitatea scriitoarei şi acum a decis să păstreze şi să crească fetiţa care îi fusese încredinţată.

* * *

Pe 13 februarie 1960, Franţa a testat o armă nucleară în deşertul Sahara. Pe 16 octombrie 1964, China a efectuat primul său test nuclear, iar pe 17 iunie 1967 a detonat o bombă cu hidrogen.

* * *

KOKO A PLECAT cu tatăl ei în Statele Unite în 1968, pentru a se înscrie la Colegiul Centenar pentru Femei din Hackettstown, statul New Jersey. Tanimoto mai fusese în SUA în anii 1964–1965, când vizitase instituţia unde fusese el însuşi educat, Universitatea Emory, apoi se întorsese acasă,

cu un ocol prin Europa. Făcuse o altă călătorie în Statele Unite în 1966, când primise o diplomă onorifică de la Colegiul Lewis and Clark. Koko s-a transferat până la urmă la Universitatea Americană din Washington, D.C. Acolo s-a îndrăgostit de un american de origine chineză şi s-a logodit cu el, dar tatăl băiatului, un medic, a pretextat că, deoarece fusese expusă bombei atomice, nu putea să aibă copii normali şi a interzis căsătoria.

După întoarcerea în Japonia, Koko s-a angajat la compania de forări petroliere Odeco din Tokio. Nu a spus nimănui că era hibakusha. După multă vreme, a găsit pe cineva căruia i s-a putut destăinui: prietenul cel mai bun al prietenului ei, cu care s-a şi măritat până la urmă. A avut un avort, pe care ea şi familia l-au atribuit efectelor bombei. Împreună cu soţul ei, Koko a mers la CVBA pentru a-şi controla cromozomii şi, deşi nu s-a găsit nimic anormal, au decis să nu mai încerce să aibă alt copil. După un timp au adoptat doi copii.

* * *

MIŞCAREA ANTINUCLEARĂ JAPONEZĂ a început să se scindeze la începutul anilor 1960. Gensuikyo, Consiliul japonez, a fost dominat iniţial de Partidul Socialist Japonez şi de Sohyo, Consiliul General al Sindicatelor. În 1960, Gensuikyo a încercat să blocheze revizuirea Tratatului de Securitate dintre SUA şi Japonia, pe temeiul că încuraja renaşterea militarismului în Japonia, moment în care grupuri mai conservatoare au format Kakkin Kaigi, Consiliul Naţional pentru Pace şi împotriva Armelor Nucleare. În 1964, a urmat o scindare şi mai profundă, când infiltrarea de comunişti în Gensuikyo a determinat retragerea socialiştilor şi a sindicatelor, care au format Gensuikin, Congresul Japonez împotriva Bombelor Atomice şi cu Hidrogen. Pentru Tanimoto, ca şi pentru majoritatea hibakusha, conflictele acestea au atins apogeul absurdităţii când Gensuikin a susţinut că toate naţiunile ar trebui să pună capăt testelor, în timp ce Gensuikyo a afirmat că Statele Unite desfăşurau teste pentru a se pregăti de război, pe când Uniunea Sovietică efectua teste pentru a asigura pacea. Scindarea a persistat şi, în fiecare an, cele două organizaţii au ţinut conferinţe separate pe 6 august. Pe 7 iunie 1973, Kiyoshi Tanimoto a scris în editorialul „Eseul de seară” din *Chugoku Shimbun:*

În ultimii ani, de câte ori se apropie 6 august, se aud glasuri care se lamentează că şi anul acesta evenimentele comemorative vor fi organizate de o mişcare pentru pace divizată… Sentinţa înscrisă pe cenotaful memorial – „Odihniţi-vă în pace, pentru că greşeala nu va fi repetată” – întrupează speranţa înflăcărată a rasei umane. Atracţia Hiroshimei… n-are nicio legătură cu politica. Când străinii sosesc în Hiroshima, îi auzi adesea spunând: „Politicienii din toată lumea ar trebui să vină aici şi să examineze problemele politice ale lumii, stând în genunchi în faţa acestui cenotaf.”

* * *

Pe 18 mai 1974, India a efectuat primul său test nuclear.

* * *

ÎN PREAJMA celei de-a patruzecea comemorări a exploziei bombei atomice, centrul pentru pace Hiroshima continua să existe nominal în casa Tanimoto. Proiectul său principal din anii 1970 fusese aranjarea de adopţii de orfani şi prunci japonezi abandonaţi, care nu avuseseră nimic de-a face cu bomba atomică. Părinţii adoptivi se găseau în Hawaii şi în Statele Unite continentale. Tanimoto a mai întreprins trei călătorii pentru a ţine prelegeri: în Statele Unite continentale în 1976 şi 1982, şi în Hawaii în 1981. În 1982, s-a retras de la amvon.

Kiyoshi Tanimoto trecuse de şaptezeci de ani. Media vârstei la hibakusha era de şaizeci şi doi de ani. În 1984, *Chugoku Shimbun* a efectuat un sondaj printre hibakusha rămaşi în viaţă, şi 54,3% au declarat că, în opinia lor, armele nucleare vor mai fi utilizate. Tanimoto citea în ziare că Statele Unite şi Uniunea Sovietică urcau constant treptele pieptişe ale intimidării nucleare. Ca hibakusha, el şi Chisa primeau alocaţii pentru îngrijirea sănătăţii, iar bărbatul avea dreptul la o pensie modestă din partea Bisericii Unite a Japoniei. Locuia într-o căsuţă cochetă, dotată cu aparat de radio şi două televizoare, maşină de spălat, aragaz electric şi frigider, şi avea un automobil Mazda micuţ, fabricat în Hiroshima. Mânca prea mult. Se scula în fiecare dimineaţă la ora 6 şi se plimba o oră cu căţelul lui lânos, Chiko. Începuse să se mişte mai greoi. Memoria lui, ca şi a întregii lumi, devenea inconsistentă.

DESPRE AUTOR

John Hersey s-a născut în anul 1914, în Tientsin, China, unde a locuit până în 1925, când familia lui s-a întors în Statele Unite. A studiat la Yale şi Cambridge, a fost o vreme secretarul scriitorului Sinclair Lewis, apoi a lucrat câţiva ani ca jurnalist, începând cu anul 1947, s-a dedicat în principal literaturii de ficţiune. A câştigat Premiul Pulitzer, a predat două decenii la Universitatea Yale şi a fost preşedintele Ligii Autorilor Americani şi prim-secretar al Academiei Americane de Arte şi Litere. John Hersey a murit în 1993.

Observații

[←1]

Podul lunii este un pod foarte arcuit, de multe ori construit din lemn, specific grădinilor din Japonia şi China (n. red.).